

**T.C
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ
OKULLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ
(DÜZCE İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meryem YÜKSEL

**Düzce
2018**

**T.C
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ
OKULLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ
(DÜZCE İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meryem YÜKSEL

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Fahriye HAYIRSEVER

**Düzce
2018**

Meryem Yüksel
Düzce Üniversitesi, SBE
Yüksek Lisans Tezi
Aralık, 2018

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRENİM GÖRÜMLERİ
OKULLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN
BELİRLENMESİ (DÜZCE İLİ ÖRNEĞİ)

KABUL VE ONAY

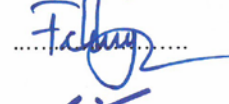
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ OKULLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ (DÜZCE İLİ ÖRNEĞİ) adlı çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında oy birliği / oy çokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Nurdan KALAYCI

Üye Dr. Öğr. Üyesi Fahriye HAYIRSEVER

Üye Dr. Öğr. Üyesi Filiz Evran ACAR

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2018

Doç. Dr. Ali ERTUĞRUL

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu araştırma, Düzce ili merkez ilçede bulunan liselerde öğrenim gören 11. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri okulları hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmanın tüm aşamalarının gerçekleştirilmesinde birçok kişinin emeği ve katkısı olmuştur. Öncelikle, son şeklini alıncaya kadar, araştırmanın her aşamasını titizlikle inceleyen, yardım ve katkılarını esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fahriye Hayırsever'e ilgisi ve rehberliğinden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, yüksek lisans öğrenimime katkılarından dolayı ders hocalarım Prof. Dr. Abdurrahman Kılıç, Dr. Öğr. Üyesi Şule Ay, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Sapancı ve Dr. Öğr. Üyesi Filiz Acar'a teşekkür borçluyum.

Hayatımın her alanında ve yüksek lisansa başlama düşüncemi ilk andan itibaren destekleyen, önemseyen, bana güvenen ve en önemlisi beni çok seven aileme teşekkürlerimi sunmaktan mutluluk duyuyorum. Beni her zaman destekleyen, yorulduğumda beni motive eden kıymetlilerim canım anneme babama ve beni yüreklendiren desteklerini esirgemeyen kardeşlerime tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Ayrıca süreç içerisinde desteğini ve motivasyonunu hiç esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Büşra Ulukaya, Esra Üngör Dağbaşı ve Gökçe Küçük' e ve adımı burada yazamadığım arkadaşlarıma ilgi ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimiyle hayatıma giren sevgili arkadaşım Firdevs Şener Özel'e de verdiği destek ve arkadaşlığı için teşekkür ederim.

Veri toplama aşamasında yardımlarını esirgemeyen ve destek olan, araştırmayı yürüttüğüm okullardaki sevgili öğrencilere, okul yöneticilerine, öğretmenlerine ve araştırmaya değerli görüşleriyle katkıda bulunan katılımcılara teşekkür ederim.

Meryem YÜKSEL

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ OKULLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ (DÜZCE İLİ ÖRNEĞİ)

Yüksel, Meryem

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fahriye Hayırsever

Aralık 2018, 162 sayfa

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin öğrenim görmekte oldukları okulları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir. Bu kapsamda araştırmada öğrencilerin; okul kavramına ilişkin algıları, okullarına yönelik duyguları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin, derslerinin içeriğine, öğrenme-öğretme ve değerlendirme süreçlerine, öğretmenlerinin iletişim becerisine, okul yönetimlerine ve uygulamalarına, arkadaşlık ilişkilerine, okullarının fiziki ortamlarına ve okullarında yürütülen sosyal-spor faaliyetlere ilişkin görüşleri alınmıştır.

Araştırmanın modeli tarama modelidir ve nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Düzce Merkez ilçede bulunan sekiz lisede öğrenim gören 70, 11. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Liselerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma verilerinin toplanması aşamasında öncelikle araştırmanın amacı doğrultusunda alan yazın taraması yapılmıştır. Daha sonra araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna son halinin verilebilmesi için uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşme formu 29

sorudan oluşmaktadır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre; birinci alt amaç kapsamında, öğrencilerin çoğunluğu okul kavramına ilişkin, eğitim yuvası, ikinci ev, arkadaş, aile, ders, öğrenmek için gelinen yer, başarı, hedefe ulaştıracak merdiven/yol, köprü, geleceği vaat eden hazine, hayat, olmazsa olmaz, eğlence gibi olumlu metaforlar ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler ise okulu vakit kaybı, erken kalkmak, ödev, zorunluluk, sınav, vakit doldurmak, cezaevi, disiplin, sıkıcı gibi olumsuz olarak ifade etmiştir. Araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında, öğrencilerin okullarına yönelik duyguları araştırılmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin okula istekli olarak gittikleri ve okula yönelik daha çok olumlu duyguya sahip oldukları sonucu elde edilmiştir. Araştırmanın üçüncü alt amacında, öğrenciler derslerin içeriğine ilişkin olarak konuların sayıca fazla zor ve bazı konuların da gereksiz olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenlerinin derslerinde öğretim yöntemi olarak daha çok anlatım yöntemini kullandıklarını, derslerde yapılan uygulamaların çoğunlukla çoktan seçmeli test çözdürme olduğunu ifade etmişlerdir. Değerlendirme sürecine ilişkin olarak öğrenciler başarının değerlendirilmesi gerektiğini düşünürlerken, kendi öğretmenlerinin adil değerlendirme yapmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın dördüncü alt amacı kapsamında öğrencilerin görüşlerine göre, öğretmenlerinin iletişim becerilerinin etkililiğini, kendilerine değer verilmesine göre anlamlandırmaktadır. Ancak bazı öğrenciler öğretmenlerinin öğrenciler arasında ayrımcılık yaptıklarını belirtmiştir. Araştırmanın beşinci alt amacı kapsamında elde edilen sonuç, öğrencilerin çoğunluğunun okul yönetimiyle rahat iletişim kurdukları yönündedir. Bu durumun da okula yönelik daha olumlu tutum içinde olmalarına etki ettiğini ifade etmişlerdir. Araştırmanın altıncı alt amacı kapsamında, öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinin onların okula yönelik görüşlerinin oluşmasında önemli etkisi olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğrenciler olumlu arkadaşlık ilişkisine sahip ise okula daha istekli gelmekte, olumsuz ise okul ile olan algısı tamamen değişebilmektedir. Araştırmanın yedinci alt amacında, öğrencilerin çoğunluğu okulun fiziki yapısının olumlu olduğunu ifade etmiştir. Sekizinci alt amaç kapsamında da öğrenciler okullarında uygulanan sosyal faaliyetlere ilişkin olarak; bu faaliyetlerin kendileri için yararlı olduğunu ve kendilerinin birçok açıdan gelişimlerine katkısının olduğunu

belirtmişlerdir. Ayrıca bu faaliyetlerin, onların, okula yönelik tutumlarını da olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Tüm bu sonuçların yanı sıra bazı öğrenciler için arkadaşlık ilişkilerinin, okulun fiziki yapısının ve okulda gerçekleştirilen sosyal – sportif faaliyetlerin öğrenim görmekte oldukları okullarına yönelik görüş ve tutumlarında olumlu veya olumsuz herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu öğrenciler kendileri için önemli olanın hedeflerini gerçekleştirmek ve bu amaç doğrultusunda okullarında gereken eğitimi almak biçiminde ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: *Okul Bağlılığı, Okula Yönelik Tutum, Okul İklimi, Okul Yaşam Kalitesi, Metafor*

ABSTRACT**THE DETERMINATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS' VIEWS ON
THEIR SCHOOLS
(DÜZCE CASE)****Yüksel, Meryem****Master of Arts, Department of Educational Sciences****Advistor: Asst. Prof. Fahriye Hayırsever****December 2018, 162 sayfa**

The aim of this study is to determine the views of high school students about the schools they are studying. In this context, in the research; student's perceptions about school concept and their emotions towards schools were determined. Also, students' opinions about the content of the courses, learning-teaching and evaluation processes, communication skills of teachers, school management and practices, friendship relations, physical environments of schools and social-sports activities carried out in schools were taken.

The model of the research is a scanning model and it is a qualitative research. The study group of the study consists of 70, 11th grade students studying in eight high schools in Düzce Merkez in 2015-2016 academic year. In the selection of high schools, maximum diversity sampling method was used.

At the stage of collecting the research data, first of all, field literature was searched for the purpose of the study. Then a semi-structured interview form was prepared by the researcher. In order to finalize the semi-structured interview form, expert opinion was consulted. The interview form is consisted of 29 questions. Content analysis method was used in the analysis of the data, obtained in the study.

According to the findings of the study; within the scope of the first sub-purpose, the majority of the students expressed their opinions about school concept with positive metaphors as follows: School, second home, friend, family, course, place to learn, success, ladder / road that achieve the person to their aim, bridge, the treasure that promises future, life, absolute must, fun. Some students expressed school negatively by using such metaphors: waste of time, getting up early, doing homework, necessity, exam, time filling, prison, discipline, boring. Within the scope of the second sub-goal of the study, students' feelings about their schools were investigated. In this context, it was found out that the students went to school willingly and had more positive feelings towards the school. In the third sub-objective of the research, students think that the subjects are difficult and much more in number and some subjects are unnecessary. Students stated that their teachers used more narrative method as a method of teaching in their courses, and the practices in the courses were mostly multiple-choice test dissolution. Regarding the evaluation process, the students stated that the success should be evaluated and their own teachers haven't done a fair evaluation. Within the scope of the fourth sub-goal of the study, according to the opinions of the students, the effectiveness of the communication skills of their teachers makes sense according to their value. However, some students stated that their teachers discriminated among the students. The result of the fifth sub-objective of the study is that the majority of the students communicate with the school administration comfortably. They also stated that this situation has a more positive attitude towards school. Within the scope of the sixth sub-goal of the study, it was concluded that the friendship relations of the students had an important effect on the formation of their opinions towards the school. If the students have a positive friendship relationship, they are more willing to attend the school and if they have a negative relationship, their school perception can change completely. In the seventh sub-objective of the study, the majority of the students stated that the physical structure of the school was positive. In the context of the eighth sub-objective, regarding the social activities implemented in the schools of students; they stated that these activities were beneficial for them and that they contributed to their development in many ways. It is also concluded that these activities positively affect their attitudes towards school. In addition to all these results, for some students, it was concluded that there is no positive or negative effect of friendship relations,

physical structure of school and social and sporting activities at school on their views and attitudes towards their schools. These students stated that it was important to realize their goals and to get the necessary training in their schools in line with this purpose.

Key Words: *School Engagement, School Attitude, School Climate, School Quality of Life, Metaphor*

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5.Tanımlar.....	6
2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Eğitim ve Okul.....	7
2.2 Türk Eğitim Sisteminde Eğitim Kademeleri.....	13
2.2.1. Örgün Eğitim.....	14
2.2.2. Yaygın Eğitim.....	17
2.3.Öğrencilerin Okula Yönelik Görüşlerini Etkileyen Faktörler.....	18
2.3.1. Öğretim Programları	18
2.3.2. Öğretmen Yeterlilikleri.....	20
2.3.2.1 Mesleki Becerisi.....	21
2.3.2.2. İletişim Becerisi.....	24
2.3.3. Okul Yönetimi.....	27
2.3.4. Arkadaş İlişkisi.....	28
2.3.5. Okulların Olanakları.....	29
2.3.5.1.Sosyal Etkinlikler.....	29
2.3.5.2. Fiziki Yapı.....	31
3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	33
4.YÖNTEM.....	40
4.1. Araştırma Modeli	40

4.2. Çalışma Grubu.....	40
4.2.1. Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler.....	42
4.2.1.1. Okul Türü.....	42
4.2.2.2. Cinsiyet.....	43
4.2.2.3. Akademik Başarı Düzeyi.....	43
4.2.2.4. Yaşadığı Yer.....	43
4.2.2.5. Babanın Eğitim Durumu.....	44
4.2.2.6. Annenin Eğitim Durumu.....	44
4.2.2.7. Babanın Mesleği.....	45
4.2.2.8. Annenin Mesleği.....	45
4.3. Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması ve Verilen Toplanması	46
4.4. Verilerin Analizi	47
5.BULGULAR VE YORUM.....	49
5.1.Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	49
5.2.İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	52
5.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	66
5.3.1. Derslerin İçeriğine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	66
5.3.2.Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	79
5.3.2.1.Öğretmenin Öğretim Becerisine İlişkin Öğrenci Görüşleri	79
5.3.2.2.Sınıf Yönetimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	87
5.3.3. Değerlendirme Sürecine İlişkin Öğrenci Görüşler.....	89
5.3.3.1. Başarının Değerlendirilmesi Gerekliliğine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	89
5.3.3.2.Öğretmenlerin Değerlendirme Yaklaşımına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	91
5.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular	94
5.4.1. Öğretmenlerin Öğrenciler ile Kurdukları Genel İletişimlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	94
5.4.2. Öğretmenin Sınıf İçi İletişimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	97
5.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	101
5.6. Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular	106
5.7. Yedinci Alt Amaca İlişkin Bulgular.....	115

5.8. Sekizinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	122
5.8.1.Okullarda Uygulanan Sosyal Faaliyetle.....	122
5.8.2. Okullarda Uygulanan Sosyal Faaliyetlerin Yararlı Olduğuna İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	124
6.SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	133
6.1. Sonuçlar	133
6.1.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar.....	133
6.1.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar.....	133
6.1.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar.....	134
6.1.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar.....	136
6.1.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar.....	136
6.1.6. Altıncı Alt Amaca İlişkin Sonuçlar.....	137
6.1.7. Yedinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar.....	138
6.1.8. Sekizinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar.....	138
6.2. Tartışma.....	139
6.3. Öneriler	142
7.KAYNAKÇA.....	145
8.EKLER.....	159
EK 1: Ölçeği Uygulama İzni.....	159
EK 2: Uygulama Ölçeği	160

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Lise Türleri.....	41
Tablo 2. Çalışma Grubunun Okul Türüne Göre Dağılımı.....	42
Tablo 3. Çalışma Grubunun Cinsiyet Dağılımı.....	43
Tablo 4. Çalışma Grubunun Akademik Başarı Düzeyine Göre Dağılımı.....	43
Tablo 5. Çalışma Grubunun Yaşadığı Yere Göre Dağılımı.....	43
Tablo 6. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	44
Tablo 7. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	44
Tablo 8. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Babalarının Mesleği	45
Tablo 9. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Annelerinin Mesleği	45
Tablo 10. Öğrencilerin Okul Hakkındaki Görüşleri.....	49
Tablo 11. Öğrencilerin Okulda Kendilerini Nasıl Hissettiklerine İlişkin Görüşleri	52
Tablo 12. Öğrencilerin Okula Gitme Konusunda İstekli Olma ve Olmamalarına İlişkin Görüşler.....	61
Tablo 13. Öğrencilerin Derslerin İçeriğine İlişkin Görüşleri.....	67
Tablo 14. Derslerin İçeriğinin İlgi Çekici Olma Durumu.....	74
Tablo 15. Öğretmenin Öğretim Becerisine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	79
Tablo 16. Sınıf Yönetimine İlişkin Öğrenci Görüşleri	87
Tablo 17. Başarının Değerlendirilmesi Gerekliliğine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	89
Tablo 18. Öğretmenlerin Değerlendirme Yaklaşımına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	91
Tablo 19. Öğretmenlerin Öğrenciler ile Kurdukları Genel İletişimlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri	94
Tablo 20. Öğretmenin Sınıf İçi İletişimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	97
Tablo 21. Okul Yönetimi ve Uygulamaları Hakkında Öğrenci Görüşleri.....	101

Tablo 22. Okul Yönetiminin Davranışı ve Okul Kurallarının Öğrencilerin Okula Yönelik Görüşlerine Etkisi.....	105
Tablo 23. Öğrencilerin Arkadaş Arasındaki İlişkilerinin Okula Yönelik Görüşlerine Etkisi.....	107
Tablo 24. Arkadaş ilişkilerinin okula Yönelik Görüşlerine Etkisi Olmadığına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	113
Tablo 25. Öğrencilerin Okullarının Fiziki Ortamına İlişkin Görüşleri.....	115
Tablo 26. Okulların Fiziki Ortamının Okula Yönelik Tutumlarında Etkisi Olmadığına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	121
Tablo 27. Okullarda Uygulanan Sosyal Faaliyetler Hakkında Öğrenci Görüşleri..	122
Tablo 28. Okullarında Uygulanan Sosyal Faaliyetlerin Yararlı Olduğuna İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	125
Tablo 29. Sosyal Faaliyetlerin Yararlı Olmadığına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	131

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi ve sınırlılıklarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Her demokratik toplum bireylerini eğiterek, onların toplumun beklentilerine göre gelişen çağa uyum sağlayabilen, hem bireysel olarak kendisini geliştirebilen ve gerçekleştirebilen hem de toplum yararını gözeten bireyler olarak yetişmelerini ister. Eğitim çeşitli bilimsel ve teknolojik gelişmelerden etkilenmektedir. Bu tür gelişmeler beraberinde eğitimin amacını, toplumun ve bireylerin eğitimden beklentilerini, bireylerin sahip olması istenen bilgi, beceri ve tutumlarını değiştirmektedir. Bilginin ve öğrenmenin doğasına ilişkin anlayışın değişmesi ile birlikte, öğrenci artık öğrenme sürecinde pasif bir alıcı konumundan çıkmış sürecin aktif, merkez ögesi durumuna gelmiş ve artık öğrenciler öğrenmeyi öğrenen bireyler olmak ve hazır bilgileri almak yerine kendi bilgilerini yapılandırmak zorunda kalmışlardır (Özdemir, Yalın ve Sezgin, 2008). Bu durumda öğretimin planlı bir şekilde gerçekleştirildiği ve bireyleri sosyal hayattaki rollerine hazırlayan önemli bir eğitim örgütü ve kurumu olan okulların da (Nalçacı ve Bektaş, 2012), tüm bu değişimlere ve gelişmelere ayak uydurması zorunlu olmuştur.

Okullar, öğrencilerin yaşamlarının önemli bir zaman diliminde inançlarını, normlarını, değerlerini paylaştıkları önemli bir sosyal çevre alanıdır ve okula gitmek onlar için güçlü bir deneyim oluşturur (Demir, 2007). Okulda, öğrenciler var olan

potansiyellerinin farkına varma, bunları geliştirme ve gerekli bilgi ve becerilere sahip olma amacıyla planlı ve programlı öğrenme yaşantıları gerçekleştirirler (Ceyhan ve Ceyhan, 2009, s.408).

Okulun öğrenciler üzerindeki etkisi ve davranışlarına yön vermedeki rolü yadsınamaz. Bu nedenle okullarda olumlu bir öğrenme ortamı ve iklimi oluşturmak önemlidir. Olumlu bir okul ikliminde akademik gelişmeye, öğrenmeye önem verilir; öğrenciler ve öğretmenler arasında olumlu ilişkiler vardır; okul toplumunun tüm üyeleri birbirine saygı duyar; adil ve tutarlı bir disiplin politikası izlenir; aile desteği ve katılımı önemsenir (Özdemir ve diğerleri. 2010, s.214). Okul iklimi aynı zamanda bir okulun kalitesi ve öğrencilerin okul hakkında hissettikleridir (Dindar, 2008).

Sarı ve Cenkseven (2008) okullarda öğrencilere sunulan öğretimin kalitesi kadar, okulun genel ortamının özelliklerini yansıtan okul yaşam kalitesinin de oldukça önemli olduğunu ve okulların öğrencilerin sadece akademik gelişimlerinden değil, bununla birlikte sosyal ve kişisel gelişimlerinden de sorumlu olduğunu söylemektedir. Bu nedenle, okulların öğrencilerin hem akademik hem sosyal ve kişisel gelişimlerini birlikte düşünmesi, eğitim ortamlarının da buna uygun biçimde tasarlanması gerekmektedir. Öğrencilerin bir bütün olarak gelişimlerinin önemli olduğu okullarda; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlardan birinin göz ardı edilmesinin öğrencilerin gelişimine, dolaylı olarak toplumun gelişimine önemli etkisi olabilmektedir. Altındağ da (2015) okulun öğrencilerin yalnızca öğretim ortamları için tasarlanmış, bilgi aktaran bir kurum olarak ele alınmasının doğru olmadığını, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının bir bütün olarak ele alınmasının önemli olduğunu ve aksi takdirde de okul yaşam kalitesinin düşebileceğini belirtmiştir.

Öğrencilerin okul yaşam kalitesine yönelik olumlu algısı onların okullarına yönelik olumlu duygulara sahip olduğunu da gösterir. Öğrencilerin toplumsal kültürü kazanmasında, yaşama uyum sağlamasında, yaşamlarını devam ettirecek yetenekleri kazanmasında önemli misyona sahip olan okulların, öğrencileri eğitebilmesi, onların öğrenmeye açık olmasına ve okullarını sevmesine bağlıdır (Döş, 2013). Öğrencilerin okullarını sevmeleri de, okullarına yönelik olumlu duygular geliştirmesi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü öğretmenlerine, okul yönetimine, derslere, arkadaşlarına kısaca okuldaki tüm paydaşlara yönelik olumlu duygu geliştiren öğrencinin okuluna yönelik algısı da olumlu yönde olması beklenmektedir.

Okulların, öğrencilerin öğrenmelerini maksimum düzeye yükselten ve kendilerini mutlu ve güvende hissettikleri, öğrenme ortamından, öğretmenlerinden genel olarak tatmin oldukları yerler olması önemlidir (Sarı, Ötünç ve Erceylan, 2007).

Durmaz (2008) okul tatmininin, öğrencilerin akademik başarı motivasyonlarını olumlu bir şekilde etkilediğini, okul tatminsizliğinin ise, davranışsal problemlerle ve düşük akademik başarıyla pozitif ilişki gösterdiğini ve ayrıca okula yabancılaşma gibi sonuçlara neden olduğunu belirtmektedir. Döş de (2013) bu görüşe benzer olarak, öğrencilerin okullarından memnun olmalarının, okullarını sevmelerinin ve orada mutlu olmalarının onların genel olarak eğitimi sevmeleri adına önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu durumun öğrencilerin akademik başarılarına sosyal ve kişisel gelişimlerine olumlu katkısının olması da kaçınılmazdır (Altındağ, 2015). Kalaycı da (2005) öğrencinin, okulda ve okulun bir alt sistemi olan sınıfta ne kadar mutlu ise öğrenme sürecine o kadar etkin katılacağını belirtmektedir. Okul çalışmalarının niteliği, öğrencilerin sınıf içi çalışmalarını arzu edilen standartlara ulaşıncaya kadar sürdürmesini sağlayacak şekilde tamamladıklarında memnuniyet, başarı, gurur ve sevinç duygusunu yaşamış olurlar (Schlechty, 2005, s.75). Aksi durumda bir öğrencinin kendini güvende ve mutlu hissetmediği, başarı, kabul edilme, sevilme, onaylanma, takdir edilme gibi duyguları yaşayamadığı bir sınıf ortamına karşı olumlu tutum geliştirmesi zor olmaktadır. Bu olumsuz tutumun, okulun geneline karşı olan tutumun da olumsuz olarak etkilenmesine neden olabilir (Sarı, 2007). Bu olumsuzluk en genel biçimi ile okula bağlılığının azalması şeklinde ortaya çıkabilir (Altındağ, 2015).

Okula ilişkin tutumlar, öğrencilerin okulda yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimlerle ilişkilidir ve onların okul hakkındaki olumlu ve olumsuz düşüncelerini kapsar (Sarı ve Cenkseven, 2008). Bu düşüncelerin oluşmasında da birçok faktörün etkisi olduğu bilinmektedir. Alıcı (2013) okula ilişkin tutumun belirleyicisi olduğunu düşündüğü faktörleri; okul ortamı, öğrenci-öğretmen iletişimi, kaygı, okul yönetimi olarak belirtmiştir. Belirtilen bu faktörler aynı zamanda okul yaşam kalitesi ve okul iklimi ile ilişkilidir. Okul yaşam kalitesi; aile ve özgeçmiş, öğrenci motivasyonu, okul iklimi, öğretmen deneyimi ve tutumları, öğretim programlarının niteliği, öğretim yöntem ve teknikleri, akran ilişkisi, okulun imkânları ve iletişim, okula yönelik duygular, okul yönetimi, öğretmenler, öğrenciler (Altındağ, 2015; Sarı,

2007) faktörlerini kapsarken, okul iklimi; öğretmen, öğrenci, okul yöneticileri, veliler, okul binası ve çevre (Dindar, 2008; Saraç, 2015; Çalık ve Kurt, 2010) faktörlerini kapsamaktadır. Bütün bunlar göstermektedir ki, okul yaşamı her bir değişkenin birbirini etkilediği ve etkilendiği örgütsel bir yapıdır. Bu nedenle öğrencilerin okul yaşam kalitesine yönelik algılarının aynı zamanda okul iklimini ve okul tutumunu yansıttığını; dolaylı olarak da öğrencilerin okula bağlılığını (Kalaycı ve Özdemir, 2013; Özdemir ve diğerleri, 2010; Sönmez, 2016), akademik başarısını (Bektaş ve Nalçacı, 2013) ve öğrenci devam durumunu etkilemektedir.

Alan yazın incelendiğinde okula bağlılık (Kızılay, 2008; Arastaman, 2009; Mengi, 2011; Ünal ve Çukur, 2011; Kalaycı ve Özdemir, 2013), okula yabancılaşma (Çelik, 2005; Katıtaş, 2012; Coşkun ve Altay, 2009), okula ilişkin tutum (Adıgüzel ve Karadaş, 2013) öğrenme ortamlarına karşı memnuniyet (Marul, 2014), okul iklimi (Dindar, 2008; Saraç, 2015), okul yaşam kalitesi (Sarı, 2007; Durmaz, 2008; Sarı ve Cenkseven, 2008; Kesici ve Türkoğlu, 2012; Altındağ, 2015) gibi okulla ilgili yapılan pek çok araştırmaya rastlamak mümkündür. Tüm bu çalışmaların ışığında okul ile ilişkili olabilecek faktörlerin öğrenciler için önceliğinin ve oluşma nedenlerinin yine öğrenciler gözünden derinlemesine incelenmesine gereksinim vardır. Çünkü bu faktörler, öğrencilerin beklentilerine, algılarına, öğrenim gördükleri okullara ve bölgelere göre farklılık gösterebilir. Faktörlerin hangisi ya da hangilerinin ne tür durumlarda daha başat olduğunun belirlenmesi, bu faktörler ile ilgili olası sorunların tanımlanmasında ve öncelikli çözümlerin belirlenmesinde önemli olacaktır. Bu çalışmada öğrencilerin öğrenim gördükleri okullarına yönelik görüşleri, algıları, duyguları belirlenmeye ve bu sayede onların öğrenim gördükleri okul ortamı tanımlanmaya çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin öğrenim görmekte oldukları okulları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir. Bu genel amaca ulaşmak için belirlenen alt amaçlar aşağıda verilmektedir.

Öğrencilerin;

1. Okul kavramına ilişkin görüşleri nelerdir?

2. Okullarına yönelik duyguları nelerdir?
3. Derslerin;
  - 3.1.İçeriğine ilişkin görüşleri,
  - 3.2.Öğrenme-öğretme sürecine ilişkin görüşleri,
  - 3.3.Değerlendirme sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğretmenlerin iletişim becerisine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Okul yönetimi ve yönetimin mevcut uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Arkadaşlık ilişkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Okulun fiziki ortamına ilişkin görüşleri nelerdir?
8. Okullarda uygulanan sosyal-spor faaliyetlere ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğrencilerin okullarından memnun olmaları, okullarını sevmeleri ve orada mutlu olmaları onlar için önemlidir. Çünkü okulunu sevmeyen öğrencilerin okula gitmede istek duymaları ve okulda verimli zaman geçirmeleri de onlar için zor olacaktır. Öğrencilerin okullarına yönelik algılarının belirlenmesi onların, okula karşı olası olumsuz duygu ve düşüncelerinin olup olmadığını ortaya çıkaracağı için önemlidir. Çünkü öğrenciler, okulda bir durum ya da bir olay ile birinci dereceden etkilenen kişilerdir. Öğrenciler, eğitim sürecinin diğer paydaşlarının hiç düşünmediği farklı durum ve olgular üzerine odaklanmış olabilirler. Çalışma, tüm faktörlerin derinlemesine analiz edilmesini amaç edindiği için önemlidir.

Bu çalışma, öğrencilerin okula yönelik tutumlarını, hangi faktörlerin ne derecede etkilediği ve bunun nedenlerinin ortaya koyulması açısından önemlidir. Her faktörün önemli olması, her birinin ayrı ayrı ele alınmasını gerektirmektedir. Bu çalışmanın bulguları hem eğitim sürecinde hem de okullarda yapılabilecek herhangi bir düzenleme çalışmasına ışık tutacağı düşünülmektedir.

Okul tutumunu etkileyen faktörler her bir eğitim kademesi için farklı olabilmektedir. Bu araştırmanın odak noktası lise dönemidir. Lise dönemi, öğrencilerin akademik ve kişisel gelişimleri için önemli olduğu kadar mesleki anlamda da amaçlarını ve kendi yeterliklerini keşfetme ve belirleme dönemi olması açısından önemlidir. Öğrencilerin bir okuldan beklentilerinin belirlenmesi ve hayallerindeki okulun inşası için eğitim

sürecinde yer alan karar vericilere, yöneticilere ve eğitimcilere büyük görevler düşmektedir. Araştırma sonuçlarının, hem eğitim programlarının geliştirilmesi sürecinde, hem de okul ile ilgili mevcut durumun iyileştirilmesi ve geliştirilmesinde, merkez ve yerel yönetimin, program geliştirme uzmanlarının, öğretmenlerin ve diğer paydaşların yürüteceği çalışmalara katkı getireceği düşünülmektedir. Çalışma ayrıca bu konu ile ilgili alan yazına önemli veri sağlayacağı için önemlidir.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, çalışma grubuna ulaşılabilirlik göz önüne alınarak Düzce ili merkeze bağlı lise türleri,
2. Araştırmaya gönüllü olarak katılan lise öğrencileri ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Okul yaşam kalitesi: öğrencilerin okulda kendilerine sunulan eğitim yaşantılarından ne kadar memnun / hoşnut oldukları; bu yaşantıların onların ilgi, amaç, ihtiyaç ve beklentilerini karşılama düzeyi; öğretim sürecinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin yeterliği; etkileşimde buldukları paydaşlar olan öğretmenler, okul idaresi ve arkadaşları ile yaşadıkları etkileşimin niteliği; öğrencilerin okul yönetimine katılım düzeyleri; gelecek yaşamlarına değer katacak nitelikli öğrenme yaşantılarının miktarı; sosyal, duygusal, psikolojik ihtiyaçlarının ne kadarının okulda karşılandığıdır (İlğan, Yapar ve Oğuz, 2013)

Okul tutumu: Okul ya da okulla ilişkili durumlara yönelik öğrencilerin olumlu ya da olumsuz olarak okula karşı geliştirmiş olduğu duygu yoğunluğudur (Özdemir, 2017).

Okul iklimi: Okuldaki öğretmen, öğrenci, okul yöneticileri ve veliler dâhil olmak üzere herkesin etkilediği ve etkilendiği örgütsel bir özelliktir (Çalık ve Kurt, 2010).

Okula bağlılık: Eğitim hakkında olumlu bir şeyler hissetme, okul ortamına ait olma duygusu ve okul personeli ve diğer öğrencilerle olumlu ilişki içinde olmak tanımlanmaktadır (Mengi, 2011).

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın problemi ile ilgili konular hakkında kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Eğitim ve Okul

Eğitim, tarih boyunca bilgilerin aktarılmasında, birçok becerilerin kazandırmasında ve bireyin gelişiminde etkili ve önemli bir araç olmuştur. Eğitim, insanların belli amaçlara göre yetiştirilme sürecidir (Fidan, 2012). Ertürk (1975) eğitimi, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlamaktadır. Tezcan (1985) ise eğitimi, “bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamı” olarak tanımlamaktadır. Demokratik toplumlarda eğitimin amacı; her çocuğun bedensel, psikolojik ve toplumsal yönlerden bir bütün olarak devamlı bir şekilde gelişmelerini, kendini gerçekleştirebilmelerini ve aynı zamanda topluma aktif uyum sağlayabilecek mutlu ve üretken kişiler olarak yetişmelerini sağlamaktır (Yeşilyaprak, 2010; Şişman, Güleş ve Dönmez, 2010). Kültürel değerleri genç kuşaklara aktarmak suretiyle temel toplumsal düzeni sağlamak, eleştireci, yaratıcı yeni buluşlar ve keşifler yapabilecek nitelikte olan, toplumsal değişmeyi arzulayan bireyler yetiştirmek de eğitimin önemli amaçları arasında yer almaktadır (Sağ, 2003). Eğitim sistemi, kültür aktarımı sayesinde toplumun varlığını sürdürmesini sağlarken aynı zamanda toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmekte, diğer taraftan toplumu oluşturan bireyleri ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda geliştirmektedir (Doğan, 2014, s.1).

Eğitim, bireye kişisel, sosyal ve mesleki anlamda gerekli bilgi, beceri, davranış edindiren ve bireyi yaşama hazırlayan bir sũreç olarak tanımlanabilir. Tarih boyunca tũm toplumlar, çeşitli bilgi, beceri ve kũltũrel oğelerini, gerek informal yollarla toplumsal yaşam içinde, gerekse de eğitim kurumlarında yapılan eğitim faaliyetleri yoluyla formal biçimde bireyelerine kazandırmak istemişlerdir. Okul bu formal eğitim kurumları arasında ilk sırada yer almaktadır.

Yazıyı icat etmeleri ile bilim ve sanatta yeni bir ağ başlatmış ve fikirlerin nesilden nesle somut bir şekilde aktarılmasını sağlamış olan Sũmerlerin oluşturdukları okul yapıları gũnũmũz eğitim sistemine ncũ olmuştur. Yapılan kazılardan elde edilen bilgilere göre, okul kavramının kullanımı Sũmerlerde İ.Ö. 2000 yılında okuma yazma ğretim amacı ile başlamıştır. İlk başta öğrencilere mesleki yeterlilik kazandırmayı amaçlayan bu okullar, eğitim programının yayılması ve gelişmesiyle birlikte bilim ve kũltũr odaklı yerler haline gelmişlerdir (Kramer, 1999 aktaran, Akcan, 2016). Tarihsel sũreç içinde oldukça kklũ bir geçmişe sahip olan okul, gũnũmũze gelindiğinde de hala toplumsal yapının en önemli kurumlarından biri olma özelliğini devam ettirmektedir.

Waller okulu, belirli bir nũfusu, açıkça ifade edilmiş siyasal bir yapısı, üyeler arasında sıkı, birbirine bağlı bir toplumsal ilişkiler ağını temsil eden, yeleri arasında "biz " duygusu egemen olduğu ve kendilerine zgũ bir kũltũre sahip olan yerler olarak tanımlamaktadır (Tezcan, 1985). Böhm (1982) okulu, eğitim faaliyetinin planlı ve programlı bir şekilde, belli bir mekânda ve sũrede gerçekleştiği, ğrencilerinin ve ğretmenlerinin belli aralıklarla değiştiği, geniş bir çevreye hitap eden, bir kurum olarak tanımlamaktadır (Aydoğdu, 2008, s.1). Okul, ocuğa sorumluluklarını ve haklarını öğreten, bunları davranışlarına nasıl yansıtacağı konusunda yönlendiren ve bu sayede onu içinde bulunduğu topluma hazırlayan toplumsal kurumlardır (Genç, 2016). Dewey'e göre; okul toplumsallaşmanın en önemli aracı olarak kabul edilmelidir. Ona göre, kũũk bir toplum modeli olan okul, bir yandan çocuğu toplumsal yaşama hazırlarken, diğer taraftan da çocuğun kendini ifade etmesini ve gerçekleştirmesini sağlar (akır, 2006, s.33).

Okullar insanların belli yaş dönemlerinde gösterdikleri ortak davranış özelliklerine uygun olarak dũzenlenmiř ve eğitim programları ile biçimlendirilmiştir (Fidan, 2012). "Eğitim kurumları olarak okullar, sũrekli yeniliğe açık, bilginin üretildiği,

kullanıldığı ve geliştirildiği, ekip çalışması ile insanın kendine güven sağladığı, günün her saatinde kullanıma açık, toplumun yeni bilgi ihtiyaçlarının karşılandığı, öğrencide özgün ve yaratıcı düşünceyi geliştirmeyi amaçlayan çok fonksiyonlu bir yapıda olmak zorundadır” (Numanoğlu, 1999, 345). Ayrıca geleceğin iş gücünü oluşturacak bu kurumların mesleki ve teknik eğitime de yer vermek durumundadır (Balay, 2004).

Okul öğrencilerin planlı etkinlikler aracılığıyla istedik yönde bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor davranışlar kazanmalarını sağlar (Özdemir ve Kalaycı, 2013). Bir başka deyişle, okullar çocukların bir bütün olarak akademik, sosyal ve kişisel gelişimlerinden sorumlu olan kurumlardır (Sarı ve Cenkseven, 2008). Akçadağ’ ın da (2018) belirttiği gibi okul, öğrencilerin akademik başarısının yanı sıra sosyalleşmesi, kültürel zenginliklerle beslenmesi, kişilik kazanması, değerler elde etmesi, bedenen ve ahlaki olarak gelişimlerini de içinde barındırır. Bu nedenle okullar değerlendirilirken öğrencilerin sadece bilişsel başarılarına göz önüne alınması yeterli olmamakta bunun yanında onların duyuşsal gelişimlerinin de önemli olduğu görülmektedir. Arastaman (2006) öğrencinin okula yönelik duyuşsal boyutunu “*okul, öğretmenler ve akranları ile ilgili hisleri*” olarak açıklamaktadır. Linakyla ve Brunell (1996), okulların duyuşsal becerilerin kazandırmadaki işlevlerinin açıklanmasında “*motivasyon, okul ekolojisi, okul ortamı, okul iklimi, okuldaki sosyal ilişkiler, okul kültürü, okul yaşam kalitesi*” kavramlarını kullanmaktadır (aktaran. Durmaz, 2008, s.15). Williams ve Roey da (1996) okulun duyuşsal çıktılarını iki boyutta ele almıştır. Birincisi okulu karakterize eden okul veya sınıf boyutlarında bireylerin değerlerinin, inançlarının ve davranışlarının toplamı diye tanımlanan “*okul iklimi*”, ikincisi ise okulun geneli hakkındaki hisler şeklinde ifade edilen “*okula karşı tutumlardır*” (Durmaz, 2008).

Okul iklimi, insanların okul yaşamındaki deneyimlerine dayanır ve normları, hedefleri, değerleri, kişiler arası ilişkileri, öğretim ve öğrenme uygulamalarını ve organizasyon yapılarını yansıtır. Bununla birlikte, okul iklimi bireysel deneyimin ötesinde, herhangi bir kişinin deneyimlerinden daha büyük bir olgudur (Cohen, McCabe, Michelle, Pickeral, 2009). Çalık ve Kurt (2010), okul iklimini, okuldaki öğretmen, öğrenci, okul yöneticileri ve veliler dâhil olmak üzere herkesin etkilediği ve etkilendiği örgütsel bir özellik olarak tanımlamaktadır.

Çalık ve Kurt (2010) okul ikliminin olumlu veya olumsuz özelliklere sahip olduğunu bunun da okuldaki tüm bireylere ve genel olarak okulun performansına çeşitli etkileri olduğunu belirtmektedir. Olumlu okul iklimi, öğrencilerin öğrenmesini, akademik başarıyı, okul başarısını, sağlıklı gelişmeyi, etkili risk önleme, pozitif gençlik geliştirme çabalarını ve öğrenmelerin kalıcılığını arttırmayı teşvik eder (Cohen ve diğerleri, 2009). Olumlu okul iklimi öğrencilerin öğretmen ve okul yöneticileri tarafından desteklenmesini, öğrencilerin okulda kendilerini güvende hissetmesini, karar alma süreçlerine katılımlarını, öğrencilerin ve öğretmenlerin başarı yönelimli olmalarını, okul kurallarının açık, tutarlı ve tarafsız bir şekilde belirlenmesini ve uygulanmasını; öğretmenler tarafından yeni ve çeşitli öğretim yöntemlerini kullanılmasını gerektirmektedir (Çalık ve diğerleri, 2009, s.572). Sürdürülebilir, olumlu bir okul iklimi de, demokratik bir toplumda üretken, katkıda bulunan ve tatmin edici bir yaşam için gençlerin gelişimini ve öğrenmeyi teşvik eder (Cohen ve diğerleri, 2009).

Öğrencilerin akademik performansı ve okula uyumu, öğretmen desteği, öğrencilerin sınıf etkinliklerine ve karar alma süreçlerine katılımı, akran bağlılığı, kuralların açıklığı, okul ve sınıfın düzenliliği, öğretimsel yenilik, gibi faktörler, olumlu okul iklimi ile ortaya çıkmaktadır (Brand ve diğerleri, 2003 aktaran Çalık ve Kurt, 2010, s.170). Sarı (2007), öğrenciler okuldaki diğer öğrenci ve öğretmenlerle tatmin edici ilişkiler yaşayabiliyorsa, kendisine değer verildiğini hissediyorsa, okulda başarılı olduğuna, akademik gelişimi kadar sosyal gelişiminin de önemsendiğine inanıyorsa, sosyal etkinliklere katılımı için sunulan olanaklar yeterliyse onların okula yönelik algılarının da olumlu olacağını belirtmektedir.

Arastaman (2009), okulunda olumlu bir iklimin olduğunu düşünen, okulda mutlu olan ve kendini okulun bir parçası gibi hisseden öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin de yüksek olacağını belirtmektedir. Okula bağlılık, eğitim hakkında olumlu bir şeyler hissetme, okul ortamına ait olma duygusu ve okul personeli ve diğer öğrencilerle olumlu ilişki içinde olmak olarak tanımlanmaktadır (Mengi, 2011, s.8). Öğrencilerin kendilerini okula bağlı hissetmeleri onların daha olumlu okul yaşantısı geçirmelerini sağlamada yardımcı olur (Kızıldağ, Demirtaş-Zorbaz ve Zorbaz, 2017). Arastaman (2009), öğrencinin okula bağlılığını, öğrencinin okulla ilgili iyi şeyler hissetmesinin yanında okuldaki tüm etkinliklerde yer alacak şekilde

katılımcı davranışlarını da kapsadığını belirtmektedir. Osterman (2000) okula bağlılık düzeyleri daha yüksek olan öğrencilerin; öğretmen ve arkadaşları ile iyi ilişkileri olduğu, okula karşı daha olumlu tutumları olduğu, okullarını sevdiğileri ve akademik başarılarını önemsedikleri, ders ve ders dışı sosyal aktivitelerde daha çok yer aldıklarını ve sonuç olarak daha olumlu bir okul deneyimine ve daha başarılı bir akademik yaşama sahip olduklarını belirtmektedir (Kızıldağ ve diğerleri, 2017, s.108).

Öğrencinin okula bağlılığını etkileyen diğer bir faktör okul yaşam kalitesidir. Okul yaşam kalitesi, okul yaşamının niteliği olarak ifade edilmektedir (Dönmez, 2016). Okul yaşamının niteliği öğrencilerin okuldan tatmin olma, sınıf işlerine bağlı olma ve öğretmenlere olan tepkileri kapsamaktadır (Yılmaz, 2005, s.2). Altındağ (2015) okul yaşamının niteliğinin; okulda var olan değerleri, tutumları, normları, inançları, bireyler arası etkileşimleri, eğitim programının öğrencinin ilgisine göre cazip bir şekilde sunumunu, öğrencinin memnuniyeti ve katılımını, okulda sunulan fırsatları, okulun örgütsel ve fiziksel yapısını ve okul liderliği gibi konuları içerdiğini belirtmektedir. İlğan, Yapar ve Oğuz (2013) da okul yaşam kalitesini, öğrencilerin okulda kendilerine sunulan eğitim yaşantılarından ne kadar memnun / hoşnut oldukları; bu yaşantıların onların ilgi, amaç, ihtiyaç ve beklentilerini karşılama düzeyi; öğretim sürecinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin yeterliği; etkileşimde buldukları paydaşlar olan öğretmenler, okul idaresi ve arkadaşları ile yaşadıkları etkileşimin niteliği; öğrencilerin okul yönetimine katılım düzeyleri; gelecek yaşamlarına değer katacak nitelikli öğrenme yaşantılarının miktarı; sosyal, duygusal, psikolojik ihtiyaçlarının ne kadarının okulda karşılandığı ile açıklamaktadırlar. Bu bağlamda okul yaşamının niteliğinin öğrencinin akademik, sosyal ve bireysel olarak tüm gelişimi üzerinde etkili olan önemli bir unsur olduğu söylenebilir. Öğrencilerin, okul yaşamının kalitesine ilişkin olumlu algıya sahip olmaları, onların okula bağlılıklarını, devamlarını, akademik başarılarını ve öznel iyi oluş hallerini olumlu bir biçimde etkilemektedir (Kalaycı ve Özdemir, 2013).

Williams ve Batten okul yaşamının kalitesini genel ve özel olmak üzere ikiye ayırmıştır (Kong, 2006). Genel boyutunu *genel memnuniyet* ve *olumsuz duygu* ile açıklamaktadır. *Genel memnuniyet*, okulla ilgili olarak genel pozitif duygularla ilgili iken, *olumsuz duygu* ise okulla ilgili olarak genel olumsuz duygularla ilgilidir.

Williams ve Batten, okul yaşam kalitesinin özel boyutunu ise, *öğretmen-öğrenci ilişkileri, sosyal uyum, fırsatlar, başarı ve tatmin*' den söz etmiştir. *Öğretmen-öğrenci ilişkilerini*, öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimin niteliği, *sosyal uyumu*, öğrencinin sınıf arkadaşları ve diğer kişilerle olan ilişkilerin niteliği, *fırsatları*, öğrencinin kendi gelişimi ve geleceği açısından okulun önemine ilişkin algısı ve beklentileri, *başarı*, öğrencinin okulda başarılı olmaya ilişkin algısı, *tatmin*, öğrencinin okulda kendini iyi hissettiği, öğrenmenin keyifli olduğu, okula olan bağlılığını artıran etkinliklerin yaşandığı ortamların niteliği olarak açıklamıştır.

Okul yaşam kalitesi okullar arasında farklılık gösterebilmektedir. Bir öğrencinin okulda öğretmenleriyle, diğer öğrencilerle ve yöneticilerle iletişimi iyi değilse, kendini okulda değerli hissetmiyorsa ya da geleceğine yönelik olarak okulun kendisine akademik ve sosyal anlamda herhangi bir şans yaratabileceğini düşünmüyorsa, okuldaki sosyal etkinlikler ilgisini çekmiyorsa, bu öğrencinin okul yaşam kalitesine yönelik algısı da olumsuz bir yapı gösterecektir (Sarı, 2007, s.77). Okul yaşamının niteliğine ilişkin olumsuz algılar okul terklerine, devamsızlıklara, okul kurallarının ihlaline, okul zorbalığına ve düşük akademik başarı gibi pek çok olumsuz öğrenci davranışına neden olmaktadır (Kalaycı ve Özdemir, 2013). Bu olumsuz davranışlar aynı zamanda öğrencinin okula yönelik geliştirmiş olduğu ve Durmaz'ın (2008) belirttiği gibi okulun geneli hakkındaki hisler diye ifade edilen okula karşı tutumlarına da etkisi olmaktadır.

Tutumlar, bireylerin davranışlarını ve sosyal algılarını belirleyen en önemli psikolojik özelliklerden biri olarak kabul edilir (Alıcı, 2013, s.319). Özdemir (2017), okula yönelik tutumu, "okula ya da okulla ilişkili durumlara yönelik öğrencilerin olumlu ya da olumsuz duygu yoğunluğu" olarak tanımlamaktadır. Alıcı (2013) da eğitim sistemi içinde öğrencilerin belirli psikolojik objelere (öğretmenlere, derslere, okula, öğretim materyallerine vb.) ilişkin tutum düzeylerinin belirlenmesinin önemli olduğunu belirtmektedir.

Bir eğitim kurumu olan okullar insan ilişkilerinin en yoğun yaşandığı yerlerdir. Bu nedenle öğrencilerin okula yönelik tutumları onların okula yönelik geliştirmiş olduğu okul hakkındaki bütün olumlu veya olumsuz duygu, düşüncelerin ve sergileyecekleri pek çok davranışın da yordayıcısı olabilir.

Öğrencilerin okullarına yönelik geliştirmiş oldukları duygu ve düşüncelerinin eğitim hayatlarına önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Alıcı (2013) çalışmasında okula yönelik olumlu tutumların öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen önemli değişkenlerden birisi olduğunu ifade etmektedir. Adıgüzel ve Karadaş'ın (2013), yapmış oldukları çalışmalarında da okula ilişkin tutumları olumsuz olan öğrencilerin devamsızlık oranlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin okula karşı olumlu ya da olumsuz tutum geliştirmeleri, okulun ne düzeyde tatmin edici olduğu ve okul yaşamının kalitesi ile ilgilidir (Sarı, 2007, s.77). Bu durum öğrencilerin okula yönelik sahip oldukları duygu ve düşüncelerin incelenmesinin önemli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle son yıllarda öğrencinin okula yönelik sahip olduğu duygu ve düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin çalışmaların arttığı görülmektedir (Yılmaz, 2005, Sarı, 2007; Aydoğdu, 2008; Durmaz, 2008; Aypay ve Eryılmaz, 2011; Adıgüzel ve Karadaş, 2013; Altındağ, 2015; Saraç, 2015; Kızıldağ ve diğerleri, 2017). Ayrıca öğrencilerin okula yönelik duygu ve düşüncelerini öğrenebilmek elde edilen sonuçlar doğrultusunda okul için gerekli iyileştirmeleri yapmak önemli görülmektedir.

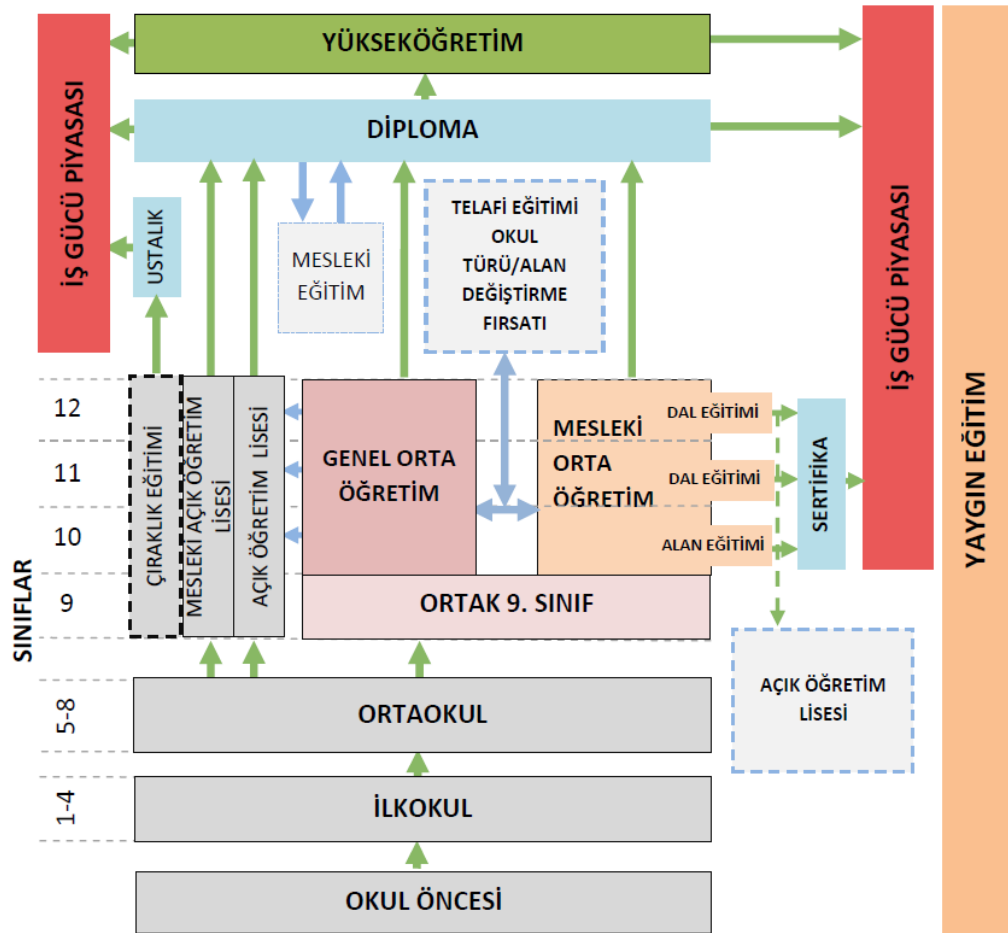
Öğrencinin okula ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerde; okulun fiziki yapısı, okul yönetiminin tutumu, öğretmenler ve aileler (Adıgüzel, 2012) gelirken; okul yaşamının niteliğini etkileyen faktörlerin başında da; aile ve özgeçmiş, öğrenci motivasyonu, okul iklimi, öğretmen deneyimi ve tutumları, öğretim programlarının niteliği, öğretim yöntem ve teknikleri, akran ilişkisi, okulun imkânları ve iletişim-etkileşim (Altındağ, 2015) gelmektedir. Sarı (2007) da çalışmasında okul yaşam niteliğini etkileyen faktörleri; okula yönelik duygular, okul yönetimi, öğretmenler, öğrenciler ve statü boyutlarında ele almıştır.

Bu çalışma kapsamında öğrencinin okula ilişkin görüşlerini ve tutumlarını etkileyen faktörlerden öğretim programları, öğretmen nitelikleri (öğretim becerisi, iletişim becerisi), okul yönetimi, arkadaşlık ilişkileri ve okulların olanakları (sosyal ve fiziki imkânlar) faktörleri ele alınmış ve bu çerçevede ele alınan faktörler açıklanmıştır.

2.2 Türk Eğitim Sisteminde Eğitim Kademeleri

Türk Milli Eğitim Temel Kanununa göre, Türk milli eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki ana bölümden kurulur. Örgün eğitim, okul öncesi

eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır. (<http://www.mevzuat.gov.tr>).

Şekil 1. Türk Eğitim Sisteminin Kademelendirilmesi (MEB, 2015 s.18)

2.2.1. Örgün Eğitim

A) Okul Öncesi Eğitimi

Okul öncesi eğitimi, mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Bu eğitim isteğe bağlıdır. Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;
2. Onları ilköğretime hazırlamak;

3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

B) İlköğretim

Mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter. İlköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;
2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.
3. İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır (Ek: 16/8/1997 - 4306/4 md.).

C) Orta Öğretim

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumları ile mesleki eğitim merkezlerinin tümünü kapsar. Bu okul ve kurumları bitirenlere, bitirdikleri programın özelliğine göre diploma verilir. Ancak mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin diploma alabilmeleri için Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen fark derslerini tamamlaması zorunludur. Ortaöğretimden yararlanma hakkı: Madde 27 – İlköğretimini tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkanlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir. Ortaöğretimin amaç ve görevleri, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,
2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır. Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanır.

Ortaöğretim kurumları işlevlerini Türk millî eğitiminin genel ve özel amaç ile temel ilkeleri doğrultusunda, evrensel hukuka, demokrasi ve insan haklarına uygun; öğrenci merkezli, aktif öğrenme ve demokratik kurum kültürü anlayışıyla yerine getirir. Ortaöğretim kurumları, ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Bu kurumlar fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, anadolu liseleri, güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri, anadolu imam hatip liseleri, mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki ve teknik eğitim merkezleri, çok programlı anadolu liseleri, özel eğitim meslek liseleri ile mesleki eğitim merkezlerinden ve eğitim kampüslerinden oluşmaktadır (<http://www.mevzuat.gov.tr>). Ortaöğretim kurumlarının amaçları okul türlerine göre farklılık göstermektedir. Ortaöğretim Kurumları (Türk, 2015):

Genel Ortaöğretim: İlköğretime dayalı en az dört yıllık zorunlu eğitimle öğrencilere genel kültür kazandırmanın yanı sıra, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, hem yükseköğretime veya geleceğe hazırlayan eğitim öğretim sürecidir.

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim: İlköğretime dayalı en az dört yıllık zorunlu eğitimle öğrencilere genel kültür kazandırmanın yanı sıra, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, hem yükseköğretime hem mesleğe veya geleceğe ve iş alanlarına hazırlayan eğitim öğretim sürecidir.

Din Öğretimi: Anayasanın 24. maddesi ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 12. maddesi doğrultusunda Din Kültürü ve Ahlâk öğretimi ilkokul ve ortaokullar ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer almaktadır. İlköğretime dayalı en

az dört yıllık zorunlu eğitim veren ve öğrencileri hem yükseköğretime hem mesleğe veya geleceğe ve iş alanlarına hazırlayan İmam-Hatip Liselerinin yanı sıra 6287 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında açılan İmam-Hatip Ortaokulları da bu okul türleri arasındadır.

Özel Eğitim ve Rehberlik: Tüm bireylerin kendini geliştirmeleri için, eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini daha nitelikli hale getirmek ve eğitim sistemi içindeki özel gereksinimleri olan bireylerin tüm gelişim alanlarında ilerlemeleri için aktif ve interaktif eğitim ortamlarını sağlamak amacıyla Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne yürütülen tüm eğitim öğretim faaliyetlerini kapsamaktadır.

D) Yükseköğretim

Yükseköğretim, orta öğretime dayalı en az iki yıllık yükseköğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Yükseköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek,
2. Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak,
3. Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak,
4. Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, Hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek,
5. Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak,
6. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözlü, yazılı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır.

2.2.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar. Yaygın eğitimin özel amacı, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş olan veya herhangi bir kademesinde bulunan, ya da bu kademedен çıkmış vatandaşlara örgün eğitimin yanında veya dışında (MEB,2015);

1. Okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim olanağı hazırlamak,
2. Bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelere uyumlarını kolaylaştırıcı eğitim olanağı sağlamak,
3. Millî kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı ve benimsetici nitelikte eğitim yapmak,
4. Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,
5. Ekonominin gelişimi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslek edinmelerini sağlayıcı olanaklar hazırlamak,
6. Beslenme ve sağlıklı yaşam tarzını benimsetmek,
7. Çeşitli mesleklerde çalışanlara, gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak,
8. Boş zamanlarını yararlı bir biçimde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmaktır.

2.3. Öğrencilerin Okula Yönelik Görüşlerini Etkileyen Faktörler

2.3.1. Öğretim Programları

Öğretim programlarının (konular, öğretim yöntemleri, ders araç-gereçleri, değerlendirme biçimleri, vb.) öğretmen ve öğrencilerin okulun yaşam niteliğine yönelik algıları üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır (Sarı, 2007, s.93).

Öğretim programı, okulda ve okul dışında bireylere kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2015, s.6). Varış (1988) öğretim programını; belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir

kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerilerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir program olarak tanımlamaktadır. Özçelik'e (2010) göre ise öğretim programı, "bir dersle ilgili öğretme öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir kılavuz, başka bir deyişle bu nitelikte bir proje alanıdır".

Öğretim programı, öğrencilerin okuldan beklentilerinin(kişisel, mesleki, sosyal, akademik, dini, mesleki vb.) karşılanmasında hem doğrudan hem de dolaylı olarak birçok açıdan hizmet etmektedir. Örneğin İş ve Teknik derslerinde öğrencilere bir takım beceriler kazandırılarak, boş zamanlarını daha etkili değerlendirme, daha bilinçli birer vatandaş olma vb. kişisel gelişimlerine de katkıda bulunmaktadır (Sarı, 2007).

Schlechty (2005) bir eğitim programının, öğrencilere sunulan içeriğin onların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olduğunda ve gerekli becerileri kazanmalarına imkan sağlayacak şekilde organize edildiğinde, öğrenmenin gerçekleşebileceğini ifade etmektedir. Ayrıca verilen ödev ve görevlerin içerik ve süreç olarak toplumun beklentilerine uygunluğunu sağlaması gerektiğini belirtmektedir. Newmann'ın (1991) teorisine göre sınıflarda öğretilen konular; gerçeğe yakınsa, öğrenci bu konuları değerlendirip, uygulamaya koyup benimseyebiliyorsa, işbirlikçi çalışmaya yol açıyorsa, beceri kazandırıyorsa, öğrenciye neşe kaynağı oluyorsa öğrenmeye bağlılık artırılabilir (Arastaman, 2006, s.34). Öğrenmeye duyulan bağlılığın da öğrencinin okula ve derse bağlılığını etkileyeceği söylenebilir.

Eğitim sistemi içerisinde eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, sorun çözebilen bireyler yetiştirmek için, öğrencilerin hatırlama düzeyinden daha ileri düzeyde zihinsel süreçler gerektiren kavrama, uygulama, analiz, sentez davranışlarını kazanmış olmaları beklenir (Hamamcı, 2009, s.328). İstenilen düzeyde bir öğrenmenin gerçekleşmesi için de öğrencinin öğrenme- öğretme özelliklerine göre oluşturulacak eğitim çevresi, programın niteliği öğrencinin ilgisini artıracak içerik ve zenginlikte olması gerekmektedir (Altındağ, 2015, s.26). Bunun için de öğretim programları düzenlenirken geleneksel öğrenme yaklaşımının yerine modern öğrenme/öğretme kuram ve modellerinden yararlanılması gerekmektedir (Hamamcı, 2009, s.328). Dolayısıyla öğretim programlarının amaç ve içeriği, bireyi beden, zihin, duygu

bütünlüğü içinde tüm yönleri ile geliştirmeye yönelik olacak şekilde çok boyutlu olarak belirlenmesi gerekmektedir (Durmaz, 2008). Bu doğrultuda, okulların da değişime ve gelişmelere ayak uydurması, yeni bilgilerin sentezini ve değerlendirmesini yapabilen, kritik düşünebilen, problem çözebilen, bilgili bireylerin topluma kazandırılması için yeniden tasarlanması önemlidir (Arastaman, 2009, s.1). Bunun için bir yandan öğrencilerle toplum arasındaki ilişkileri düzenleyerek uyumlu hale getirmeli, diğer yandan öğrencinin başta kendisi olmak üzere tüm toplum ve evrenle barışık yaşaması için gerekli sosyal-kültürel ve psikolojik yeterlilikleri kazandırmalıdır (Balay, 2004).

Öğretim programının sadece içerik açısından değil, uygulama açısından da öğrenci için bir anlam taşıması gerekmektedir. Bir başka deyişle, programlar aracılığıyla öğrencilere kazandırılacak deneyimlerin ve öğrenme yaşantılarının kalıcı olması için, hem bu yaşantılar, hem de yaşantıların kazandırıldığı öğrenme ortamları öğrenciler için anlamlı olmalıdır (Sarı, 2007, s.94). Öğrencilerin öğrendikleri konuların kendileri için anlamlı olmaları onların derse olan ilgisinin artmasını sağlayabilir. Böylece derse ilgili olan öğrencinin zamanla okula olan ilgisinin de artacağı söylenebilir.

2.3.2. Öğretmen Yeterlilikleri

Öğretmen yeterlilikleri, öğretmenlerin *“öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve tutumlar”* olarak tanımlanmaktadır (Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2017 s.4). Güncellenen Öğretmenlik Mesleği Yeterlilikleri; *“mesleki bilgi”, “mesleki beceri”, “tutum ve değerler”* olmak üzere birbiriyle ilişkili ve birbirini tamamlayan 3 yeterlilik alanı ile bunlar altında yer alan 11 yeterlilik ve bu yeterliliklere ilişkin 65 göstergeden oluşmaktadır (Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2017, s.8).

Mesleki bilgi kapsamında; alan bilgisi, alan eğitimi bilgisi, mevzuat bilgisi,

Mesleki beceri kapsamında; eğitim öğretimi planlama, öğrenme ortamları oluşturma, öğrenme ve öğretme sürecini yönetme ve ölçme ve değerlendirme,

Tutum ve değerler kapsamında, milli, manevi, ve evrensel değerler, öğrenciye yaklaşım, iletişim ve işbirliği, kişisel ve mesleki gelişim yer almaktadır.

2.3.2.1. Mesleki Becerisi

Öğretme sanatı ve bilimi, öğretmenin öğrencilerin öğrenmesi gereken şeyleri öğrenecekleri şalışmalar icat etme yeteneğidir (Schlechty, 2005, s.67).

Öğretmenler eğitim-öğretim ortamının temel unsurunu teşkil eder. Çünkü öğretmen, öğrenme ve öğretme süreçlerinde en etkin role sahip olan öğrenciyle sürekli etkileşim hâlinde bulunan, eğitim programının uygulanmasında sorumlu olan, öğretimi yönlendiren, eğitim-öğretimle ilgili değerlendirme şalışmalarını yöneten kişidir (Acar, 2010, s.90).

Öğretmenlerin, öğrencilerin içerikle ne kadar ilgili olduklarını bilmeleri önemlidir; çünkü ancak bu sayede, onu ilginç hale getirebilmek için bir şeyler yapabilirler. Bununla beraber, bazı içerikler birçok öğrenciye anlamsız ve sıkıcı gelir. Bu tür şalışmalar disiplin- iç disiplin- gerektirir. Öğretmenlerin yapması gereken, ilgi çekici olmayan şalışmaları öğrenciler için önemli olan sonuçlarla ilişkilendirmektir. Böylece, öğrenciler sıkıcı ve ilgi çekici olmasa da etkinliğin önemli olduğunu görecektir (Schlechty, 2005, s.120-121).

Günümüzde öğretmenin ders içerisinde bilgi aktarımından öte öğrenciye derste rehberlik etmesi önemli görülmektedir. Bu nedenle de öğretmenin, öğretim becerisinin önemi daha da artmaktadır. Öğretmenin öğrencilerin ortak ve baskın özelliklerini dikkate alıcı bir öğretim için rehberlik ederken, aynı zamanda da her bir öğrencinin bireysel gelişimine hizmet edecek bireysel etkileşimleri de oluşturmak zorundadır (Taşdemir, 2007, s.95). Öğrenme-öğretim süreci içerisinde öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınması öğrenciler için daha anlamlı sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır. Öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate almadan tek düze öğretim yöntemlerini uygulanması ise, öğrencinin derslere olan katılımını ve ilgisini azaltmakta ve öğrencinin devamsızlık gibi davranışlarına neden olmaktadır (Altındağ, 2015, s.26). Bir dizi bilgi parçasının öğrenciye aktarılması ve bunların ezberletilmesi sonucunda da öğrencinin okuldan kopmasına ve öğrencilerin okula alternatif olan okul dışı etkinliklere yönelmesine neden olmaktadır (Özden, 2006).

Altındağ (2015) anlatımla eğlenerek öğrenmenin merkeze alındığı bir program uygulamalarının daha merak uyandırıcı olacağını vurgulamaktadır. Öğrencilerin ihtiyaçlarına karşılık veren etkinlikler sunulduğunda, öğrenciler derse daha fazla dikkatlerini verebilirler, hatta yapmaları gereken görevler zorlaştığında bile kararlılıkla devam edebilirler ve başarıya duygusunu deneyimlerler (Schlechty, 2005).

Öğretmenlerin işi, öğrencilerin motivasyonlarını harekete geçiren özelliklere sahip çalışmalar oluşturmaktır. Etkili öğretmenler öğrencileri motive etmek için çabalamaz ve öğrencileri motive eden şeyleri anlar ve okul çalışmalarını bu motive edici şeylere hitap edecek şekilde düzenler (Schlechty, 2005, s.90). Motive edici etkinliklerle derse motive olan öğrenci de okula gitme konusunda da daha fazla istek duyacaktır.

Öğretmen derste öğrenciyi aktif kılacak sınıf içi etkinliklere, materyallere, teknolojik cihazlara ihtiyaç duyar. Öğretmenlerin, öğrencilerin dikkatini çekecek materyalleri sınıfa getirirken onları ilgi çekici hale getirmeli ve öğrencinin günlük yaşam deneyimleri ile ilişkilendirerek öğrenciler için anlamlı hale getirmeye özen göstermelidir (Arastaman, 2009). Ulusoy (2009) yapmış olduğu araştırmasında, öğrencilerin dersin sıkıcılıktan, ezberden, tekdüzelikten kurtarılmasını; dersin daha akıcı, kendilerinin daha aktif olduğu ve öğretim materyallerini daha fazla kullanabildikleri bir ortamın olmasını istediklerini belirtmiştir. Öğrenme ortamlarının çeşitli uyarıcılarla dolu olması öğrencilerin öğrenme merakının oluşması açısından önemlidir. Ayrıca öğretimde kullanılan araç-gereç sayısı arttıkça, her bir öğrencinin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına uygun bir öğretim kanalının bulunması ihtimali de artacaktır (Yalın, 2010, s.83).

Ders içerisinde çeşitli görsel, işitsel ve bunun gibi araçlarla yapılan öğretimde; öğretim-öğrenme süreci çeşitlenir, zaman daha etkin kullanılır, öğrencilerin pratik yapmasına fırsat verilir ve öğrencilerin güdülenme düzeyi artar (Demirel, 2007). Korucu, Usta ve Toraman (2016) derslerde etkileşimli tahta kullanımı ile öğrencilerin derse aktif katılımı, etkileşimi, derse olan ilgi, motivasyon ve dikkatlerinin arttırdığını belirtmektedirler.

Öğrencilerin motivasyonlarını arttırmak için öğrencileri derse katmak onları güdülemek ve başarı duygularını tatmalarını sağlamak önemlidir. Akbaba (2006)

öğrenme motivasyonunu, öğrenen bireyin, öğrenme etkinliklerini anlamlı ve değerli bulması, bunlardan fayda sağlaması olarak tanımlanmaktadır. Motivasyon, okuldaki öğrenci davranışlarının şiddetini ve kararlılığını belirleyen en önemli güç kaynaklarından (Taşdemir, 2007) ve eğitim-öğretim süreçlerinde öğrenci başarısını etkileyen en önemli etkenlerden biridir. Öğrencinin bir amaca ulaşmak için eylemde bulunma eğilimi olan motivasyon, amaçlı etkinlikler olan eğitim faaliyetlerinin başarıya ulaşması için şarttır (Akbaba, 2006).

Öğretmenler, öğrencilerin dikkatlerini çalıştıkları konuya verdiklerinde başarıya ulaştıklarını bilirler. Öğrenciler ödev veya önerilen konular üzerinde yoğunlaştığında öğretmen amacına ulaştığını anlar. Bu nedenle öğretmenlerin sınıflarındaki öğrencilerin katılım düzeyini sürekli ölçmesi gerekir (Schlechty, 2005, s.67-68).

Okullarda yapılan öğretimin ne derece amaca ulaştığını belirlemek amacıyla ölçme ve değerlendirme işlemleri yapılmakta ve çeşitli ölçme araçları kullanılarak bu işlemler gerçekleştirilmektedir (Demirel, 2007). Değerlendirme, öğrencilerin daha iyi yetişmesi ve motive edilmesi için onların yeteneklerini, ilgilerini, tutumlarını ve ihtiyaçlarını daha iyi anlaşılmasını sağlar (Moore, t.y.).

Geleneksel eğitim anlayışını yansıtan kalabalık sınıf ortamlarında öğretmen merkezli, öğrenciye bilgi aktarımı yoluyla ders işlenmesi ve her yıl aktarılan bu bilgilerin standart testlerle ne kadarının hatırlandığının ölçülmesi, öğrenmenin sadece bilgi düzeyinde kalmasına neden olmakta, öğrenme becerilerinin bilgi düzeyinden üst düzeydeki becerilere geçmesini engellemektedir (Altındağ, 2015, s.45). Geleneksel yöntemlerde öğrenci başarısının değerlendirilmesi, genellikle öğretim sürecinden ayrı ve daha çok ürüne ağırlık verecek bir şekilde ele alınmakta; bu amaçla daha çok seçmeli ve kısa cevaplı testlerle, yazılı ve sözlü yoklamalara önem verilmektedir. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımında ölçme ve değerlendirme, öğretim sürecinin bir parçasıdır ve sadece öğrenmenin başında ve sonunda değil, öğrenme süreci boyunca her önemli noktada yer alır. Sürece de ağırlık vermesi nedeniyle eski yaklaşıma göre daha çok ve çeşitli ölçme araç veya yöntemlerinin kullanılmasını gerektirir (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007, s.136).

Öğrencilerin başarıları okullarda yalnızca sınavlarla değil, proje çalışmaları, öğrencilerin derse katılımları, gözlem, sözlü sunumları gibi yöntemlerle

değerlendirilebilir (Hamamcı, 2009). Bunun için öğrencinin birçok yönden ölçülmesini sağlayacak modern ölçme yöntemlerini kullanılarak öğrenci başarısının ölçülmesi önemli görülmektedir.

Çocuğun çevresindekilerden alacağı olumlu dönütler, kendi başarısına ilişkin algısı üzerinde önemli bir etken olup bu dönütlerin, çocuğun kendine olan güveninin artmasına, sınıf içinde ve dışında katılımcı davranışlar sergilemesine ve diğerleriyle daha rahat iletişim kurmasına zemin hazırlayıcı bir rol oynar (Sarı, 2007, s.84).

Yapılan değerlendirme çalışmalarında öğretmenlerin adil davranmaları öğrenciler açısından önemli görülmekte ve adil olunmadığını düşündüklerinde ise farklı sonuçlara neden olabilmektedir. Yılmaz'ın (2005) çalışmasının sonuçlarına göre öğrenciler, öğretmenlerinin etkilendiği özelliklerinden birinin notların adil bir şekilde verilmesi olduğunu belirtmişlerdir. Notlarının adil olduğunu düşünen öğrencinin öğretmenine olan güveninin ve saygısının daha fazla olacağı söylenebilir.

Sınıf yönetiminde en önemli faktörlerden biri olan öğretmenin, sınıfta öğrenmeye uygun bir ortam oluşturması, iyi işleyen bir ilişki ağı geliştirmesi onun temel görevlerindedir (Marul, 2014). Etkin bir sınıf yönetiminin sağlanması için öğretmenin önceden derse hazırlanması, dersi planlı ve programlı bir biçimde ve en uygun yöntemi kullanarak işlemesi, değişik teknikleri bir arada kullanması, derste teknolojik araç gereçleri kullanması, amacını ve öğrendiklerinin öğrencinin ne işine yarayacağını açıkça ifade etmesi ve etkili iletişim becerilerini kullanması gerekir (Ceyhan ve Ceyhan, 2009, s.411). Böyle bir sınıf yönetiminin olduğu sınıflarda da öğrencinin derse, sınıfa ve okula ilişkin algısının olumlu yönde olacağı söylenebilir.

2.3.2.2. İletişim Becerisi

Çağdaş eğitim anlayışı çerçevesinde sınıf yönetimi, öğretmenin sınıf içinde öğretim etkinliğini gerçekleştirirken; öğrencilerle etkili iletişim kurmasını, onların davranışlarını öğretimin amacına yönelik biçimde güdülemesini, sınıf ortamını ve zamanını bu yönde etkili kullanmasını, karşılaştığı istenmedik öğrenci davranışları ile baş edebilmesini ve öğretim ortamını öğrencilerin gelişimi yönünde gerçekleştirebilmesini kapsayacak biçimde ifade edilebilir (Ceyhan ve Ceyhan, 2009, s. 408).

Öğrencilerin iletişim kurma gereksinimi okula başlamadan önce aile üyeleri ve yakın akrabalar tarafından karşılanırken, okul sürecinde genellikle öğretmenler, öğrenciler ve okuldaki diğer bireyler tarafından bu gereksinim karşılanmaktadır (Altındağ, 2015). Yılmaz (2005) öğrencilerin okulla tatmin olmaları ile ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlayan çalışmasının alt boyutunda öğretmenlerin öğrencilerle ilgilenmesi, okulda ilgi duyulan çalışmaların yapılması, öğretmenlerin sınıf dışında da öğrencilerle iletişim kurması, öğretmenlerin ödevleri değerlendirmesi ve dönüt vermesi, öğretmenlerin öğrencilerin yeteneklerini desteklemesi gibi konuların etki ettiğini belirtmiştir. Bir sınıfta eğitim ve öğretimin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için, öğretmen ve öğrencilerin çok iyi anlaşmaları gerekmektedir. Öğretmen, nefret edilen biri değil, öğrenciler tarafından sevilen, sınıfta sürekli aranan ve beklenen biri olmalıdır (Çınkır, 2004). Öğrencilerin motivasyonunu geliştirmek için öğretmenlerin öğrencileri ile etkili bir iletişim kurmaları önemlidir bunu sağlamak amacıyla şu davranışlar yapılabilir (Yazıcı, 2009, s.396):

- Öğrencileriyle eşit düzeyde iletişime geçmek,
- Sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerini etkili şekilde kullanmak,
- Öğrencilerin dikkatini çekmek,
- Öğrencilerine isimleriyle seslenmek,
- Öğrencilerin sınırlarına saygı göstermek,
- Öğrencilerin duygularının farkına varmak,

Öğrenciler, öğretmenleri tarafından desteklendiklerini ve önemsendiklerini hissettiklerinde, onlar tarafından konulan kurallara ve beklentilere uymakta ve hatta bu kuralları davranışlarıyla içselleştirmektedirler (Katıtaş, 2012, s.23). Olumlu öğretmen öğrenci ilişkisi algısı, öğrencinin okula yönelik aidiyet duygusunu geliştirmektedir (Arastaman, 2006). Kalaycı ve Özdemir (2013), öğrencilerin okul bağlılıkları konusunda özellikle öğrencilerin okula yönelik içsel bağlılıkları ile öğretmen ilişkisi boyutlarının önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Öğretmen ve öğrenci arasında destekleyici ilişkiler etkili bir sınıf iklimi oluşturur, öğrenci bağlılığını ve motivasyonunu, moral ve başarı hissini artırır (Durmaz, 2008, s.27). Bu nedenle öğrencilerin okula yönelik duygularının oluşmasında ve bunun neticesi olarak da okul yaşamının niteliğinin belirlenmesinde en önemli etkenlerden biri de öğretmendir (Altındağ, 2015).

Etkili bir eğitim için öğretmenlerin, sağlayacağı koşulların başında, öğrencilerle rahat iletişim kurmak gelmektedir. İdeal bir sınıf ortamının özellikleri arasında öğretmenlerin açık fikirliliğe önem vermesi, cesaretlendirici ve açıklayıcı olması sayılmaktadır. Ayrıca, öğrenciler arasındaki farklılığa karşı hoşgörülü ve saygılı olmaya özen gösterilmelidir (Hamamcı, 2009, s.344). Lang, Wong ve Fraser (2005) öğrencilerin dersleri sevip sevmemelerini etkileyen en önemli faktörlerden birinin, öğretmen- öğrenci iletişim stilleri olduğu bulgusuna ulaşmışlardır (Altındağ, 2015). Öğretmenin öğrencilere değer vermesi, yeni fikirlere açık olması, öğrenciye kendini güvende hissedeceği bir sınıf ortamı oluşturması öğrencinin derse ve okula olan ilgisini arttırabilir. Böyle bir yaklaşım demokrasinin özündeki değerler ile de örtüşmektedir (Arslan, 2012, s.45). Demokratik yönetim biçiminde öğretmen, öğrencilerine ilgi ve sevgisini açık bir şekilde göstermekten kaçınmaz. Böyle bir sınıf kültüründe daha çok başarı hikâyelerinin üzerinde durulur, olumsuz davranışlardan çok olumlu davranışlara vurgu yapılır ve hedefe ulaşmada tehdit ve baskının yerini övgü ve teşvik alır (Kaya, 2013, s.40-41). Böyle bir sınıf ortamı da öğrencilerin okula gelirken istekli olmalarını sağlar.

Öğrenciler, öğretmenleriyle iletişim kuramadıkları ve anlayamadıkları zaman, kendilerini okuldan ve okulla ilgili aktivitelerden soyutlamaktadırlar (Katıtaş, 2012, s.23). Öğrencilerini derse katılımını cesaretlendirmeyen, ezberlemeye teşvik eden, düz anlatım ile öğrencilerinin uzun süre sessiz biçimde dinlemelerini bekleyen, aynı ses tonu ve hızı ile sürekli konuşan, göz teması kurmayan, öğrencide heyecan uyandırmayan, eşit davranmayan, cezalandırıcı suçlayıcı, aşağılayıcı davranan öğretmenler sınıflarında öğrencilerin problemleri geliştirmelerine de zemin hazırlayacaklardır (Ceyhan ve Ceyhan, 2009, s.427).

Öğretmen davranışları ayrıca öğrencinin başarı durumuna göre farklılık oluşturabilir. Bir öğretmen başarılı bir öğrenciye hoşgörülü iken, başarısız öğrencilere karşı sert bir tutum gösterebilir. Öğretmenin öğrencinin özelliğine göre sergilemiş olduğu davranış öğrenciler tarafından ayrımcılık olarak algılanabilir. Öğretmenlerin öğrenciler arasında ırk, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü ve akademik başarılarına göre ayrımcılık yapması da öğrencilerin okula karşı olumsuz tutum geliştirmelerine sebep olmakta ve okul terkiyle sonuçlanabilmektedir (Juvonen, 2007 aktaran Katıtaş, 2012, s.23). Ereş (2014) çalışmasında öğrencilerin en çok öğretmen tutum ve

davranışlarından dolayı okuldan kaçtıkları sonucunu elde etmiştir. Bu nedenle öğretmenlerin öğrenciler arasında ayrımcılık yapmadan eşit ve adil davranmaya özen göstermelidirler.

2.3.3. Okul Yönetimi

Eğitim ve öğretimin etkili bir biçimde yürütülmesi için yöneticilere de önemli görevler düşmektedir. Okul yöneticileri, okuldaki tüm insan ve madde kaynaklarını en verimli bir biçimde kullanarak okulu amaçları doğrultusunda yaşatmalıdır (Dönmez, 2001, s.63). Aynı zamanda okul yöneticisi, değişime direnme yerine, yeni durumdaki fırsatları görerek, istenilen değişim ve yenileşmeyi kolaylaştırmaya dönük olarak bilgiyi yönetme, kullanma, ikna etme ve sürekli öğrenme becerilerine sahip olmalıdır (Numanoğlu, 1999, s.345). Okul yöneticisinin hem kişisel hem de mesleki olarak sahip olduğu özellikler, okulun hangi nitelikte bir örgüt olacağını belirleyecektir (Sarı, 2007).

Okutan (2003), günümüzde okulun kalitesi ile okul yöneticilerinin kalitesinin eşdeğer kabul edildiğini ve bu nedenle de okul yöneticilerinin çağdaş ve demokratik yönetim anlayışı ve yönetmeleri ile okulun kalitesini ve başarısını arttırılabileceğini belirtmektedir.

Öğrencilerin yaşam kalitesi düzeylerini arttıracak olan etkili ve güvenli okullara sahip olmasını sağlamak okul yöneticilerinin kontrolündedir (Durmaz, 2008, s.31). Okul yönetiminin okulda uyguladığı demokratik anlayışla bireylerin kendilerine saygı duyulduğu, düşüncelerinin önemsendiği ve haklarının korunduğu bir yer olması nedeniyle okula olan ilgi ve bağlılıkları artabilir. Çünkü demokratik bir anlayışın uygulandığı yerlerde güven, mutluluk ve huzur da vardır. Böyle bir okul da öğrenciler için severek ve isteyerek gelebilecekleri bir yer olur. Okul yöneticilerinin öğrencilere yakın olması, onları dinlemesi, okulda iyi bir iklim oluşturması okulun daha uygun bir eğitim-öğretim ortamına dönüşmesinde etken olabilir (Döş, 2013, s.268). Etkili okullarda, okul yöneticileri, öğretimle ilgili konularda güçlüdürler. Bu okullarda, öğretmenlerin performansları sürekli gözden geçirilir. Okulda bütünsel olarak, öğretimin amacını ve önemini, odak noktasını belirten ve öğretmenlere yol gösterici niteliği olan açık bir misyon geliştirilmiştir. Böylece, öğrencilerin öğrenmelerine odaklanan ve öğrenmeye yardımcı olan pozitif bir okul iklimi

oluşturulur (Çubukçu ve Girmen, 2006, s.125). Dindar (2008) etkili bir eğitim yöneticisinin, etkili bir okula neden olduğunu, etkili bir okulun da öğretmen ve öğrenci başarısını arttırdığını bu bağlamda da etkili bir eğitim yöneticisinin hem öğretmen hem de öğrenci performanslarına olumlu yönde etki edeceğini belirtmektedir.

Şimşek ve Şahin (2012) yöneticilerden memnuniyetsizlik, gerekli yardım ve desteği bulamama, okul ortamında görülen kuralsız davranışların çokluğu gibi etkenlerin okulu bırakma eğilimini arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Öğrencilerin okul bağlılık düzeylerini ders dışı sosyal etkinlikler yoluyla arttırmak, okul yönetiminin politikaları, faaliyetlere öğrencilerin katılımı yönünde verdikleri cesaret tarafından etkilenmektedir (Arastaman, 2006, s.38). Bu nedenle okul yönetiminin öğrencinin, okula yönelik aidiyet duygusunu geliştirmesi ve uygun etkili öğrenme ortamların oluşturması önemli görülmektedir. Bunun için de oluşabilecek olumsuz etkileri ortadan kaldırmayı ve okul içerisinde olumlu bir iklim oluşturarak öğrencilerin okula yönelik aidiyet duygusu ve bağlılıkları arttıracak çalışmalar yapılmalıdır.

2.3.4. Arkadaşlık İlişkileri

Öğrencilerin okulda en çok iletişim içindeki oldukları kişiler arkadaşlarıdır ve bu durum öğrencilerin okula yönelik duygularının oluşmasında önemli bir etkiye sahiptir. Arkadaşlık, bireyin gelişim süreci içerisinde önemli yer tutan, duygusal, sosyal ve bilişsel düzeyde etkileri olan ve aynı zamanda uyum sağlamada önemli bir rol oynayan olgudur (Avcı, 2009, s.17). Öğrenciler okul yaşantılarıyla beraber yeni arkadaşlar edinmeye başlamaktadır. Okula başlamadan önce aileleriyle sınırlı olan dünyaları değişmeye başlar ve arkadaş ile daha fazla vakit geçirirler. Arkadaş ilişkileri, öğrencilerin okula yönelik olumlu duygularının gelişmesine neden olan, onların sosyal uyumlarını etkileyen en önemli unsurlardan biridir (Altındağ, 2015). Bu nedenle arkadaş ilişkilerinin eğitim yaşantısı üzerinde önemli etkileri olmaktadır.

Öğrenciler akranları ile birlikte olmaktan hoşlandıkları ve birbirlerine karşı anlayışlı ve yardımsever oldukları zaman kendilerini güvende hissederler ve ait olma, sevgi, önem, saygı ve güç duyguları yaşarlar. Aynı zamanda öğrenmeye daha çok istekli

olurlar ve yeni beceriler öğrenmeye yönelik daha fazla girişimde bulunabilirler (Ceyhan ve Ceyhan, 2009, s.421). Connell ve Klem'e (2004, s.3) göre destekleyici ve ilgi gösterilen bir arkadaş grubunun olduğu okullarda öğrenciler, okuldan daha çok tatmin olmakta ve okula karşı olumlu akademik tutumlar ve değerler geliştirmektedirler (Durmaz, 2008, s.30). Bu nedenle okula yönelik olumlu tutumlar geliştirmede, okula ilginin artmasında ve okula severek isteyerek gidilmesinde arkadaşların önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Okulda öğrenciler arkadaşlarıyla sağlıklı ilişkiler kuran öğrenciler olduğu kadar sağlıklı ilişki kurmakta zorlanan öğrenciler de olabilmektedir. Arkadaşlarıyla sağlıklı iletişim kuramayan çocuk okulda veya sınıf içerisinde gerçekleştirilen herhangi bir etkinliğe katılmakta zorlanabilir. Bu durum çocuğun içine kapanmasına, çekingenlik yaşamasına ve okula yönelik olumsuz duygular beslemesine neden olabilir. Durmaz (2008), çocuklukta ve ergenlikte, akran grubu tarafından dışlanan öğrencilerin okulu terk etme olasılığı da arttığını belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin okulda yaşadıkları zorbalıkların okula yönelik duygu ve düşüncelerinin üzerinde de etkisinin olabileceğini belirtmektedir. Altındağ'ın (2015) yapmış olduğu çalışmasında öğrencilerin okuldan uzaklaşma nedenlerinden birisinin de akran zorbalığı veya akran ilişkileri olduğu belirtilmiştir. Bu durumda öğrencilerin okulda yaşadıkları zorbalıkların önlenmesinde öğretmenlere ve yöneticilere önemli görevler düşmektedir. Akran zorbalığının önlenmesiyle öğrencilerin okula yönelik olumlu duyguların oluşmasıyla onların okula yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyecektir.

2.3.5. Okulların Olanakları

2.3.5.1.Sosyal Etkinlikler

Bireyin gelişimi bir bütün halinde gerçekleştiğine göre eğitim, gelişimi destekleme görevini yerine getirirken sadece öğrencilerin bilişsel ya da fiziksel yönlerini değil aynı zamanda duygusal ve sosyal alanlarda da gelişimine yardımcı olmalıdır. Okul sadece bilgilerin öğrencilere aktarıldığı bir kurum değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal etkileşimlerin paylaşıldığı bir ortamdır (Özden, 2006, s.5). Bu nedenle eğitim kurumlarında, öğretim kadar ders dışı etkinliklerin de eğitime katkısı göz ardı edilmemelidir (Durmaz, 2008, s.33).

Eğitim kurumlarında yürütülecek tüm sosyal etkinlikler 1739 sayılı Kanunda yer alan Türk Millî Eğitiminin genel ve özel amaçları ile temel ilkelerine uygun olarak düzenlenir.

MEB (2010), *Sosyal Etkinlikler* (Değişik bent:2.3.2008/26804 RG) *Öğrenci Kulübü* ve *Toplum Hizmeti* çalışmaları ile her türlü gezi, yarışma, yayın, gösteri, tiyatro, spor, münazara ve benzeri diğer etkinlikleri Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde belirtmiştir.

Yönetmelikte; *Öğrenci Kulübü*, öğrencilerin öğrenimleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda okul içi ve okul dışı etkinliklerde bulunmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan grubu, *Toplum Hizmeti*, öğrencilerin, yaş ve bilgi seviyesine uygun olarak her türlü toplum ve çevre sorunlarının çözümüne katkı sağlamak amacıyla yapacakları çalışmaları, *Diğer Sosyal Etkinlikler*, geziler, yarışmalar, beden eğitimi, izcilik, müzik ve halk oyunları çalışmaları, yayınlar, gösteriler, tiyatro çalışmaları, defile, sergi ve kermes gibi çalışmalarla çeşitli etkinlikler ifade edilmektedir. Bu faaliyetlere okul yönetimi ve öğretmenlerin yanında kulüplerde görev alan öğrencilerin aktif katılımı ve bu çalışmaların öğrencilerce planlaması sağlanır.

Çocukların okuldaki sosyal gelişimleri üzerinde okulda düzenlenen sosyal, sportif ve kültürel etkinliklerin, öğrencilerin bu tür etkinliklere katılma yönünde ne ölçüde cesaretlendirildiklerinin, bu etkinliklerin öğrenci ilgilerine ne ölçüde yanıt verdiğinin, hangi etkinliklerde hangi öğrencilerin görev alacağına nasıl belirleneceğinin vb. önemli etkileri olduğu söylenebilir. Bu nedenle okulun öğrencilere sunduğu sosyal ve kültürel olanaklar okul yaşam kalitesiyle ilişkili görülmektedir (Sarı, 2007, s.75). Finn'e göre (1989) okuldaki ders dışı sosyal etkinliklere düzenli olarak katılan öğrenci için, okul hayatının vazgeçilmez bir parçası olur (Arastaman, 2006). Şanlı ve diğerleri (2015) sportif ve kültürel faaliyetlerin öğrencilerin devamsızlıklarını etkileyen faktörler arasında yer aldığını belirtmiştir.

Ders dışı sosyal etkinliklere katılmak öğrencilere liderlik, kişisel gelişim ve topluma karşı adanmışlık duygusunu geliştirme fırsatları sunmaktadır. Bu etkinliklere katılmak öğrencilere sınıfta öğrendiklerini gerçek yaşamda uygulama şansı verir ve

takım çalışması, rekabet, işbirliği, bireysel ve grup sorumluluğu gibi değerleri öğrenmesini sağlar. Dolayısı ile ders dışı sosyal etkinliklere katılmak öğrencinin okula bağlılığını artırır (Thompson, 2005, s.3 aktaran Arastaman, 2006, s.41). Aksi durumda okullarda öğrencilerde aidiyet duygusu geliştirecek sosyal etkinliklerin yapılamadığında, bu anlamda birçok beklentileri (oyun, başarı, ilgi vb.) karşılanamayan öğrencilerin okula gelmek istememektedirler (Altındağ, 2015).

2.3.5.2.Fiziki Yapı

Eğitimde sınıf ve okul ortamının öğrencilerin başarıları üzerinde etkili olduğu ve aynı zamanda istenen davranışlara ulaşmada etkili olabileceği bu nedenle de sınıf ve okul binalarının önemli olduğu bilinmektedir (Uludağ ve Odacı, 2002). Eğitim faaliyetlerinin gerçekleştiği en önemli kurum olan okulların fiziki altyapısı birçok değişkeni içermektedir. Bunlardan bazıları; binalar, okul bahçesi, yiyecek hizmetlerinin verildiği mekanlar, ulaşım, güvenlik (yangın, acil yardım, deprem gibi), temizlik, bilgi işlem teknolojileri (ekipman, teknik destek, personel eğitimi), kütüphane ve medya merkezleri, okulların konumu, kapasitesi ve dış mekanları, okul binasının işleyiş ve bakımı, engelli bireyler için ortam, derslikler, laboratuvarlar, beden eğitimi ve spor salonlardır (Göksoy, 2017, s.10).

Sınıf ve okul ortamı öğrenciler üzerinde güçlü etkiye sahiptir. Yüksek kalitede öğrenme ortamlarının öğrencilerin okul yaşam niteliği algılarını, öğrenci tatminini, öğrenci başarısını ve öğrencilerin öğrenme süreci ile meşguliyetini arttırdığı bilinmektedir (Altındağ, 2015, s.27).

Okul veya fiziksel ortam düzeni insanların; sağlıklarını, duygusal dünyalarını ve performanslarına olumlu veya olumsuz yönde etkilerinin olması okul mekanlarında özellikle öğrencileri ve öğretmenleri çok fazla ilgilendirmektedir. Bu yüzden eğitim kurumlarında; yerleşim düzeninden, öğrenci sayısına, renk uyumuna, uygun ışık ve ısı düzeyine, temizliğe, gürültünün olmamasına, estetiğe varıncaya kadar birçok fiziksel ortam öğesinin göz önünde bulundurularak düzenlemelerin yapılması eğitimin kalitesini arttırmada oldukça etkili olacaktır (Uludağ ve Odacı, 2002). Öğrenme ortamlarının öğrenme merakını uyandıracak uyarıcılarla dolu olmasının öğrencilerin öğrenme merakını arttırması açısından önemli görülmektedir (Hamamcı, 2009).

Okulların öğrenme çıktılarının niteliğinin artırılabilmesinin önemli ön şartı okul ve sınıflardaki fiziki ortam ve olanakların yeterli nicelikte ve nitelikte olmasıdır (Göksoy, 2017). Altındağ (2015), okulların fiziksel ortamlarının öğrenciyi cezbedecek nitelikte ve öğrencinin doğasına uygun olarak tasarlanmasının, akademik etkinlikler kadar sosyal etkinliklerin de yapılmasının, doğal öğrenme ortamlarını içinde barındıran okul bahçeleriyle mekânların zenginleştirilmesinin öğrencinin okul yaşamının niteliğini arttırabileceğini belirtmektedir.

Okul bahçeleri artık çocukların sadece teneffüslerinde boş zamanlarını değerlendirecekleri mekanlar olmalarından öte, aynı zamanda birer eğitim mekanı olarak algılanmaktadır. Bu amaçla okul bahçelerinin düzenlenmesine en az okulun diğer yapısal bölümleri kadar önem verilmektedir (Erdönmez, 2007, s.119). Öğrencilerin okul bahçesinde oyun içinde sosyalleşmesi, başkasının hakkına saygı, küçükleri sevme ve koruma, hayvan sevgisi, çevrecilik gibi değerlerin öğrenilmesi okul bahçesinin eğitimle ilgisini göstermektedir (Akçadağ, 2018). Ayrıca eğitim ve öğretim açısından okul bahçesinde yaşayarak, oynayarak kazanılan tecrübe ve bilgiler, okul ve diğer eğitim araçlarından edinilen bilgiler kadar büyük öneme sahiptir (Erdönmez, 2007).

Döş (2013), “öğrencilerin kendilerini daha rahat hissedecekleri, dersliklerin genişliği, araç-gereç donanımının olması, okulun fiziksel yapısının öğrencilerin gelişimlerine ve duygularına uygunluğu, okulu daha sevilir ve mutlu bir ortam haline getirebilir” (s. 268). Göksoy’un (2017) da belirttiği gibi okulun fiziki ortamının öğrencinin başarısını artırma veya kısıtlama rolleri ile başarıyı olumlu veya olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir. Ayrıca fiziksel ortamın öğrencinin ihtiyaç ve beklentilerine karşılık verecek şekilde düzenlenmesinin öğrencinin okula yönelik olumlu duygular geliştirmesine de yardımcı olacağı söylenebilir.

Posner, eğitim programlarını işlevlerine göre farklılaştırmış ve beş farklı işlevinin olduğunu vurgulamıştır. Bu programlardan biri olan örtük program, öğrencinin ders dışı etkinliklerini içine alan kapsamlı bir program özelliğini taşımaktadır (Demirel, 2015). Fiziki ortamın da öğrenciler üzerindeki etkisi örtük program özelliği taşımaktadır.

BÖLÜM 3

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Kızıldağ, Demirtaş-Zorba, Zorba (2017) tarafından yapılan “Lise Öğrencilerinde Okul Bağlılığı” adlı araştırmada lise öğrencilerinin okul bağlılığı ile devamsızlık, akademik başarı, akran ilişkileri ve başarısızlık korkusu değişkenleri arasındaki ilişki test etmek amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre okul bağlılığının, devamsızlık ve akran ilişkileri değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Saraç (2015) tarafından yapılan ‘Okul İkliminin Ortaokul Öğrencilerinin Algılarına Göre Değerlendirilmesi’ adlı araştırmada okul ikliminin ortaokul öğrencilerinin algılarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri; Çalık ve Kurt (2010) tarafından geliştirilmiş “ Okul İklimi Ölçeği” ile toplanmış olup ayrıca ortaya çıkan anlamlı farklılıkların nedenlerini ortaya koymak için öğrenciler ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Ölçek ile elde edilen araştırma sonucunda, başarı odaklılık boyutunun algı düzeyi en yüksek, güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi boyutunun algı düzeyi en düşük olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin okul iklimi algısı, cinsiyet ve babaların eğitim durumu değişkenlerine göre sadece destekleyici öğretmen davranışları boyutunda anlamlı bulunmuştur. Sınıf ve annelerin eğitim durumu değişkenleri tüm alt boyutlarda anlamlı bulunmuştur. Okul değişkeni ortalamaları başarı odaklılık ve güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi boyutlarında anlamlı bulunmuş iken, gelir durumu sadece başarı odaklılık boyutunda anlamlı bulunmuştur. Betimsel analiz sonuçlarına göre öğrencilerin destekleyici öğretmen davranışları ve başarı odaklılık boyutlarındaki algıları olumlu, güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi boyutu algıları olumsuz olarak belirlenmiştir.

Adıgüzel ve Karadaş (2013) ‘Ortaöğretim Öğrencilerinin Okula İlişkin Tutumlarının Devamsızlık ve Okul Başarıları Arasındaki İlişki’ adlı çalışmada; orta öğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarının devamsızlık ve okul başarıları arasındaki ilişki düzeyini ve okula ilişkin tutumlarının kişisel özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, kız öğrencilerin okula ilişkin tutumlarının erkek öğrencilere göre, anlamlı düzeyde daha olumlu bulunduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin okula ilişkin tutumları devamsızlık durumlarına göre anlamlı farklılık göstermiştir. Devamsızlığı az olan öğrencilerin okula ilişkin tutumlarının devamsızlığı fazla olanlara göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan öğrencilerin okula ilişkin tutumları, not ve okul başarıları durumlarına göre değişiklik göstermemektedir.

Döş’ün (2013) “Mutlu Okul” adlı çalışmada, çocukların eğitildiği mekânlar olarak okulların, mutlu bir yer olması gerektiği düşünülerek, “mutlu okul” kavramını ele almış ve öğrencilere göre mutlu okulu tanımlamayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda müdür ve öğretmenin öğrencilere daha etkili iletişim kurmaları, onlara rehberlik etmeleri, öğrencilerin de okul kurallarına uymaları gerektiği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Kalaycı ve Özdemir’in (2013) ‘Lise Öğrencilerinin Okul Yaşamının Niteliğine İlişkin Algılarının Okul Bağlılıkları Üzerine Etkisi’ adlı çalışmada lise öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin algıları ile okul bağlılıkları arasındaki ilişki yapısı incelenmiştir. Araştırmada katılımcıların okul bağlılık düzeyleri ile okul yaşamının niteliğine ilişkin algılarının orta düzeyde gerçekleştiği saptanmıştır. Ayrıca okul yaşamının niteliği ile okula bağlılık arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Çalışmada son olarak okul yaşamı niteliğine ilişkin alt-boyutların, okul bağlılığının anlamlı birer yordayıcısı oldukları da belirlenmiştir. Bu bulgulara dayalı olarak öğrencilerin okul yaşamının niteliğine ilişkin algılarının, okula bağlanmaları bakımından önemli bir etmen olduğu genel sonucuna ulaşılmıştır.

Özgök’ün (2013) “Ortaokul Öğrencilerinde Okula Aidiyet Duygusunun Arkadaşlara Bağlılık Düzeyinin ve Empatik Sınıf Atmosferi Algısının İncelenmesi” adlı çalışmada ortaokul öğrencilerinde okula aidiyet duygusunun arkadaşlara bağlılık düzeyinin ve empatik sınıf atmosferi algısının incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre Adana ili merkez ilçelerindeki ortaokulları öğrencilerin okula

aidiyet duygusu ortalamaları toplam ve alt boyutlar bazında ortalamanın üzerindedir. Araştırma sonuçları üst sosyo-ekonomik düzeye sahip okullardaki öğrencilerin, alt ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip okullardaki öğrencilere göre kendilerini okullarına daha fazla ait hissettikleri görülmüştür. Ortaokul öğrencilerinin okula aidiyet duyguları, arkadaşlara bağlılıkları ve empatik sınıf atmosferi algıları arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca arkadaş bağlılığı ile empatik sınıf atmosferi algısının öğrencilerin okula aidiyet duygularının anlamlı yordayıcıları olduğu belirlenmiştir. Yordayıcı değişkenlerin okula aidiyet duygusu üzerindeki görece önem sırası, arkadaş bağlılığı ve empatik sınıf atmosferi şeklindedir.

Katıtaş (2012) “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Okula Yabancılaşma ve Okulu Bırakma Eğilimi (Şanlıurfa İli Örneği)” adlı araştırma, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okula yabancılaşma ve bunun sonucunda ortaya çıkan okulu bırakma eğilimlerinin hangi düzeyde olduğunu belirlemek ve gerek yabancılaşma gerekse okulu bırakmaya yol açan etkenleri ortaya koyabilmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma bulguları, öğrencilerin genel olarak okula düşük düzeyde yabancılaşma yaşadıklarını ortaya koymuştur. Araştırmada ayrıca, öğrencilerin en yüksek düzeyde *güçsüzlük* alt boyutunda, en düşük düzeyde *kuralsızlık* alt boyutunda yabancılaşma yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, genel olarak ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin % 14 ünün herhangi bir sebeple okulu bırakma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan, öğrencilerin okula yabancılaşma düzeylerinin ve okulu bırakma eğilimlerinin cinsiyet, bir işte çalışma durumu, akademik başarı, şiddet eğilimi, okulda kavgaya karışma, ailede konuşulan dil, ailenin ekonomik durumu, aile ilişki düzeyi, aile baskısı, okulların bulunduğu ilçe, idareci ve öğretmenlerden memnuniyet, idareci ve öğretmenlerden haksız yere dayak yeme, yakın arkadaşların okul başarı düzeyi değişkenlerine ve yakın arkadaşların okulu bırakma eğilimlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur.

Akkaya (2012) tarafından yapılan ‘Ortaöğretim Öğrenci ve Öğretmenlerinin Okul ve İdeal Okul Algılarının Metafor Yoluyla Analizi’ adlı araştırmada, ortaöğretimde öğrenci ve öğretmenlerin okulu ne olarak kavramsallaştırdıklarını ve ideal okul yaşantısıyla ilgili olarak tasarladıkları okul kavramlarının ne olduğunu metafor yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre,

katılımcıların okula karşı olumsuz bir tutuma sahip oldukları; okulu gelişimi engelleyici, itaat zorunluluğu olan ve bu yüzden bir an önce terk edilmesi gereken bir yer olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Çalışmada ortaöğretim öğrencileri çok sayıda “hapishane” metaforunu kullanmış; kendilerine özgürlük tanınmadığını ve okulda kendileri için demokratik bir ortamın oluşmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılar tarafından ikinci sırada “ev/aile” metaforunun tercih edilmiştir. Araştırmanın diğer bir sonucu ise, okul kademesi arttıkça öğrencilerin okula karşı daha fazla olumsuz tutum sergilediğidir. Ayrıca alt sosyo-ekonomik gruba ait katılımcıların okula dair daha olumlu tutum sergilediği; okulu güven ve mutluluk veren bir yer olarak gördüğü ortaya çıkarken orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye ait olan katılımcıların okulu tanımlarken daha fazla olumsuz tutum sergilediği, okulu sınırlandıran, sıkıntı veren ve cezalandıran bir yer olarak algıladığı ortaya çıkmıştır. Ortaöğretim öğrenci ve öğretmenlerinin ideal okul kavramı ile ilgili olarak ürettikleri metaforlar incelendiğinde okulu güven, mutluluk ve heyecan veren aynı zamanda bilgi veren ve aydınlatan bir yer olarak görmek istedikleri ortaya çıkmıştır.

Mengi (2011) tarafından yapılan “Ortaöğretim 10. ve 11. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Öz yeterlik Düzeylerinin Okula Bağlılıkları İle İlişkisi” adlı çalışmada ortaöğretim 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin okula bağlılıkları, sosyal destek algıları ve öz yeterlik inançları incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda; kişinin aile, öğretmen ve arkadaşlardan aldığı sosyal destek ile öz yeterlik inancı yükseldikçe okula bağlılığı da arttığı sonucu bulunmuştur. Ayrıca kız öğrencileri erkek öğrencilere göre, 10. sınıf öğrencileri 11. Sınıf öğrencilere göre okula daha bağlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Cohen, McCabe, Michelle ve Pickeral (2009) çalışmada okul-iklim ile ilgili araştırma bulguları ile eğitim politikası, okul geliştirme pratiği ve öğretmen eğitimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmada, okul iklim araştırması, politika, uygulama ve öğretmen eğitiminin şu anki durumunu anlamak için çeşitli araştırma yöntemlerini kullanmışlardır: tarihsel analiz, literatürün gözden geçirilmesi, ulusal bir Devlet Eğitim Politikası taraması ve okul iklim ölçümü ve iyileştirme uygulamaları hakkında bina, ilçe ve devlet eğitim liderlerinin ulusal bir araştırmaları araştırma kapsamında kullanılan çalışmalardır. Araştırma sonuçlarında, literatürün gözden geçirilmesi, ampirik araştırmaların giderek büyüyen bir yapısının, pozitif

okul ikliminin; akademik başarı, okul başarısı, etkili şiddet önleme, öğrencilerin sağlıklı gelişimi ve öğretmen tutuma ile ilişkili olduğu ve / veya öngördüğü görülmüştür. Bu araştırma bulguları ile bir yandan da eğitim, devlet okulları, okul iklim politikası, uygulama rehberleri ve öğretmen eğitimi uygulaması arasında göze çarpan bir boşluk olduğu ortaya çıkmıştır.

Durmaz (2008) tarafından yapılan “Liselerde Okul Yaşam Kalitesi: Kırıkkale İli Örneği” isimli araştırma Kırıkkale ili merkez ve ilçelerinde bulunan Genel ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin okullarının yaşam kalitesine ilişkin algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, Genel Lise ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algıları arasında Anadolu Lisesi öğrencileri lehine anlamlı farklılıklar olduğu, kız ve erkek öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları arasında kız öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar olduğu, sınıf düzeyi ile anne ve babalarının eğitim düzeyine göre öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları arasında önemli farklılıklar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kızılay (2008) “İlköğretim Okullarında İkinci Kademe Öğrencilerin Okula Bağlılık Durumlarına İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri” adlı araştırma ilköğretim ikinci kademe öğrencilerin okula bağlılıklarındaki öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin ve öğrencilerin kişisel özelliklerinin (bağımsız değişkenlerin) öğrencilerin okula olan bağlılıklarını değerlendirmelerinde önemli farklılıklara neden oldukları görülmüştür. Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin, genellikle öğretmen-öğrenci arasındaki iletişimi okula olan bağlılıkla daha ilişkili buldukları, okulun fiziksel özelliklerini ise konuyla daha az ilişkili buldukları görülmüştür.

Şahan (2008) tarafından yapılan “algılanan öğretmen kabul-reddi ile benlik algısı, okul tutumu ve akademik başarı arasındaki ilişki” adlı çalışmada öğrencilerin algılamış olduğu öğretmen kabul-reddi ile benlik algısı, okul tutumu ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen öğrenci ilişkisinin okul başarısının artmasında en önemli faktör olduğu görülmüştür. Sonuç olarak öğretmen öğrenci arasındaki olumlu ilişki, sadece öğrencinin akademik başarısını arttırmakla kalmamakla aynı zamanda benlik algısının ve okul tutumunun da yükselmesini sağlamakta olduğu görülmüştür.

Sarı, Ötünç ve Erceylan (2007), tarafından yapılan “Liselerde Okul Yaşam Kalitesi: Adana İli Örneği” adlı çalışmada lise öğrencilerinin okullarının yaşam kalitesine ilişkin algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Analizler sonucunda, öğrencilerin okullarındaki yaşam kalitesini genel olarak orta düzeyde olarak algıladıkları, kız ve erkek öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları arasında önemli farklılıklar olmadığı, üst sosyo – ekonomik düzeydeki liselerde okul yaşam kalitesinin daha yüksek olduğu ve sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin liselerindeki yaşam kalitesini daha olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Arastaman (2006) tarafından yapılan ‘Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık Durumlarına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri (Ankara İli Örneği)’ adlı araştırma ile lise birinci sınıf öğrencilerinin okula bağlılık durumlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kız öğrencilerin okul bağlılık durumları erkek öğrencilere göre daha olumludur. Annenin eğitim durumu ve ailenin gelir düzeyi arttıkça öğrencinin okul bağlılık durumunda azalma olmaktadır. Öte yandan öğrenciler okula karşı davranışsal olarak bağlılık göstermekte, bilişsel olarak düşük bağlılık göstermektedirler. Öğrencilerin okul bağlılığını azaltan nedenlere ilişkin olarak ise öğrencilerin okulda mutlu olmaması en önemli ifade olarak görülürken bunu öğrencinin okuluna karşı aidiyet hissinin ve öğrencinin öz-yeterlik inancının düşük olması izlemektedir.

Kong (2006) çalışmasında öğrenme deneyimlerinin öğrencilerin duygusal ve sosyal gelişimi üzerindeki öneminin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre; ilkökul öğrencilerinin de ortaokul öğrencilerine göre öğrenim deneyimleri ve okul yaşam kalitesi açısından daha olumlu görüşte oldukları belirlenmiştir. Buna ek olarak, cinsiyete yönelik farklılığın ilkökul öğrencilerinde ortaokul öğrencilerine göre daha anlamlı olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin okul yaşam kalitesine ilişkin algılamalarından sonra çok düzeyli modellemede, öğrenme deneyimleri, cinsiyet, okul seviyesi ve okul ortalaması başarısının kontrolünü yaptıktan sonra okul hayatının kalitesini güçlü yordayıcıları olduğu görülmüştür. Bu bulgular öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimlerinde sınıf öğrenme deneyimlerinin önemi için çok güçlü araştırmalara destek sağlamıştır.

Mok ve Flynn (2002) çalışmasında orta öğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesine katkıda bulunan faktörler incelenmiştir. Öğrencilerin geçmiş özellikleri, okul beklentileri, eğitim programlarının niteliği, sınıf ortamı ve öğrencilerin okul yaşam kaliteleri arasındaki ilişkileri ifade eden bir yöntem geliştirilmiş ve test edilmiştir. Bulgularda tüm değişkenleri kontrol ettikten sonra, öğrencilerin sınıf ortamı konusundaki deneyimini, okul yaşam kalitelerini açıklayan en önemli faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM 4

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve elde edilen verilerin analizine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın modeli tarama modelidir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2006). Lise öğrencilerinin öğrenim görmekte oldukları okullarına yönelik görüşlerinin ve duygularının derinlemesine çalışıldığı bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada öğrencilerin görüşleri alınması yoluyla onların öğrenim gördükleri okullarına yönelik nasıl bir tutum içinde oldukları derinlemesine incelenmiştir.

4.2. Çalışma Grubu

Araştırma, Düzce ili Merkez ilçede bulunan liselerde öğrenim gören öğrenciler ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasını sağlayan amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminin amacı, örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum

derecede yansıtmaktır. Ayrıca bu örnekleme yönteminin bir diğer amacı, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değil, tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmanın çalışma grubunda maksimum çeşitlilik sağlanması amacıyla, Düzce ili Merkez ilçede bulunan her bir lise türünde öğrenim gören öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu seçimin yapılmasında lise türlerine göre öğrencilerden elde edilecek veriler arasında karşılaştırma yapmak amaçlanmamış, verilerin her bir lise türünün özellikleri açısından çeşitlilik gösterebileceği düşünülmüş ve araştırmanın amacı doğrultusunda ortak ya da farklı olguların olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada çalışma grubunun belirlenmesi amacıyla öncelikle Düzce İl Milli Eğitim Müdürlüğü resmi web sayfasından yararlanarak Düzce ilinde merkeze bağlı liselerin listesi oluşturulmuştur. 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Düzce merkez ilçede beş farklı lise türü olmak üzere toplam 18 lise bulunmaktadır¹. Araştırmada her bir lise türünden en az bir lise olacak şekilde (lise büyüklüğüne göre bazı lise türünden iki lise seçilmiştir) toplam sekiz lise seçilmiştir. Liselerin türlerine göre dağılımı Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo1. Lise Türleri

Lise Türleri	Sayısı	Seçilen Lise Sayısı
Fen Lisesi	1	1
*Anadolu Lisesi	6	3
**Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	8	2
İmam Hatip Lisesi	2	1
Güzel Sanatlar Lisesi	1	1
Toplam	18	8

*2010 yılında "Genel Liselerin Anadolu Lisesine dönüştürülmesi" konulu genelge ile tüm genel liseler "Anadolu Liselerine" dönüştürülmüştür. Bu nedenle bu tarihten önceki Anadolu Liseleri ve bu tarihten sonraki Anadolu Liseleri birlikte alınmıştır.

**2014 yılında "Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında çeşitliliğin azaltılması" konulu genelge ile 2014 yılından önce "Kız Meslek" ve "Endüstri Meslek Lisesi" olarak ifade edilen lise türleri 2014 yılından itibaren "Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri" olarak ifade edilmektedirler.

¹Araştırmanın gerçekleştirildiği 2015-2016 eğitim öğretim yılında Düzce merkez ilçede 18 lise türü bulunduğu için bu liseler arasından seçim yapılmıştır.

Araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılının bahar döneminde yapılmıştır. Araştırma belirlenen liselerin 11. sınıfında öğrenim gören öğrenciler ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunun 11. sınıf öğrencilerinden seçilmesinin ilk nedeni, 12. sınıf öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavına hazırlık süreçlerinin yoğun olmasıdır. Bu durumda öğrencilerin görüşme için zaman ayırma konusunda istekli olmayacakları düşünülmüştür. Bir diğer neden olarak 11. sınıf öğrencilerinin okulda geçirdikleri zamanın, onların okulla ilgili araştırma kapsamında gereksinim duyulan bilgilere sahip olacaklarının varsayılmasıdır. Çalışma grubu için liselerin öğrenci sayısının büyüklüklerine göre her lisenin 11. sınıflarından seçilecek öğrenci sayısı belirlenmiş bu sayı kapsamında random yoluyla öğrenci seçilmiştir. Bu seçimde aynı zamanda öğrencilerin gönüllü olarak araştırmaya katılımı esas alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubu toplam 70 öğrenciden oluşmuştur. Araştırma için gerekli olan resmi izin Düzce İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır (*Ek-1*).

4.2.1. Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Araştırmanın çalışma grubunda bulunan öğrencilerin demografik bilgileri aşağıda incelenmiştir.

4.2.1.1. Okul Türü

Öğrencilerin okul türü değişkeni ile ilgili bilgileri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Okul Türüne Göre Dağılımı

Okul türü	f	%
Fen Lisesi	6	8.6
Anadolu Lisesi	24	34.2
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	24	34.2
İmam Hatip Lisesi	10	14.3
Güzel Sanatlar Lisesi	6	8.6
Toplam	70	100

Araştırmaya katılan 70 öğrencinin altısı Fen Lisesi öğrencisi, 24'ü Anadolu Lisesi öğrencisi, 24'ü Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencisi, 10'u İmam Hatip Lisesi öğrencisi ve altısı Güzel Sanatlar Lisesi öğrencisidir. Fen Lisesi ile Güzel Sanatlar

Lisesi ayrıca Anadolu Lisesi ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrenci sayıları birbirine yakın oldukları için çalışma grubuna öğrenci sayıları eşit alınmıştır.

4.2.2.2. Cinsiyet

Çalışma grubunun cinsiyet dağılımı Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Çalışma Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	40	57.1
Erkek	30	42.9
Toplam	70	100

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin 40'ı kadın, 30'u erkek öğrenciden oluşmaktadır.

4.2.2.3. Akademik Başarı Düzeyi

Çalışmaya katılan öğrencilerin akademik başarı düzeyleri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Çalışma Grubunun Akademik Başarı Düzeyine Göre Dağılımı

Akademik başarı	f	%
Pekiyi (85-100)	10	14.3
İyi (70-84)	22	31.4
Orta (55-69)	34	48.6
Geçer (45-54)	3	4.3
Başarısız (0-44)	1	1.4
Toplam	70	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin 10'u pekiyi, 22'si iyi, 34'ü orta, üçü geçer ve bir öğrencinin de başarısız grubunda olduğu görülmüştür. Öğrencilerin başarıları çoğunluğu orta düzeydedir. Akademik başarıların derecelendirmesi için MEB'in kullanmış olduğu dereceleme sisteminden yararlanılmıştır.

4.2.2.4. Yaşadığı Yer

Çalışma grubunun yaşadığı yerlerle ilgili bilgi Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Çalışma Grubunun Yaşadığı Yere Göre Dağılımı

Yaşadığı Yer	f	%

İl merkezi	45	64.3
İlçe	12	17.1
Köy	13	18.6
Toplam	70	100

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin 45'i il merkezinde, 42'si ilçede ve 13'ü köyde yaşamaktadır.

4.2.2.5. Babanın Eğitim Durumu

Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin babalarının eğitim durumları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Babanın Eğitim Durumu	f	%
İlkokul	24	34.3
Ortaokul	12	17.1
Lise	21	30.0
Üniversite	13	18.6
Toplam	70	100

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin babalarının 24'ü ilkök, 12'si ortaokul, 21'i lise ve 13'ünün üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

4.2.2.6. Annenin Eğitim Durumu

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin annelerinin eğitim durumları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Annenin Eğitim Durumu	f	%
Okuryazar	1	1.4
İlkokul	38	54.3
Ortaokul	10	14.3
Lise	18	25.7
Üniversite	3	4.3
Toplam	70	100

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin annelerinin eğitim durumları biri okuryazar değil, 38'i ilkokul mezunu, 10'u ortaokul mezunu, 18'i lise mezunu ve üçünün üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin çoğunluğu ilkokul mezunudur.

4.2.2.7. Babanın Mesleği

Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin babalarının mesleği Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Babalarının Mesleği

Babının Mesleği	f	%
İşçi	20	28.6
Esnaf	16	22.9
Serbest meslek	9	12.9
Emekli	8	11.4
Memur	7	10.0
Şoför	4	5.7
Mühendis	2	2.9
Eczacı	1	1.4
Gazeteci	1	1.4
Çiftçi	1	1.4
Çalışmıyor	1	1.4
Toplam	70	100

Çalışma grubundaki öğrencilerin babalarının mesleği 20'si işçi, 16'sı esnaf, dokuzu serbest meslek, sekizi emekli ve yedisi memur olarak sıralanmaktadır.

4.2.2.8. Annenin Mesleği

Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin annelerinin mesleği Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Annelerinin Mesleği

Annenin mesleği	f	%
Ev kadını	52	74.3
İşçi	13	18.6
Memur	2	2.9
Emekli	1	1.4
Aşçı	1	1.4
Terzi	1	1.4
Toplam	70	100

Çalışma grubundaki öğrencilerin annelerinin mesleği 52'si ev hanımı, 13'ü işçi, ikisi memur, bir anne emekli, bir anne aşçı ve bir anne de terzidir.

4.3. Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Hazırlanan görüşme formu (Ek-2) üç bölümden oluşmaktadır. Formun Birinci Bölümünde “*Kişisel Bilgiler*”, İkinci Bölümünde “*Okullarına Yönelik Görüşler*”, Üçüncü Bölümde “*Genel Değerlendirmeye*” yönelik sorulara yer verilmiştir. Form “*Kişisel Bilgiler*” bölümünde 10 soru, “*Okula İlişkin Görüşler*” bölümünde 15 soru, “*Genel Değerlendirme*” bölümünde 4 soru olmak üzere 29 sorudan oluşmaktadır. Soruların belirlenmesinde, soruların öğrenciler için yeterince açık, anlaşılabilir ve anlamlı olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmanın görüşmelerine başlamadan önce yarı yapılandırılmış görüşme formunun ön uygulaması yapılmıştır. Bu ön uygulama üç öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Ön uygulama ile formda yer alan soruların anlaşılır olup olmadığı, araştırma için gerekli bilgi sağlayıp sağlamadığı test edilmiştir. Buna göre beş soru daha anlaşılır hale getirilecek şekilde yeniden yazılmıştır. Araştırma sorularının son hali için Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri alanında uzman üç kişiden soruların kapsam ve yapı geçerliliği için görüşleri alınmıştır.

Araştırmanın verileri 2015-2016 öğretim yılının bahar döneminde görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme, araştırmada cevabı aranan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama işlemidir (Büyüköztürk ve diğ., 2014). Görüşmeler toplanacak verinin özelliklerine göre farklı şekillerde toplanabilir. Bu araştırmada öğrencilerden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veri toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidilebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk ve diğ., 2014). Görüşmeler yüz yüze ve okul yönetiminden izin alınarak öğrencilerin uygun olduğu saat ve tarihte kendi okullarında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin kaydı için öğrencilerin izni ile ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ayrıca görüşme başlamadan önce öğrencilerle yüz yüze görüşülmüş ve çalışma hakkında önceden bilgi verilmiştir. Öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri sağlanmıştır.

Bu araştırma için, öğrencilerle bizzat görüşülmesi, çalışmanın her aşamasında (soruların hazırlanması, sorulara son şeklinin verilmesi, veri analizi sırasında, tema ve kodların belirlenmesinde, tabloların son hali için vb.) uzman görüşlerinin alınması ve öğrenci görüşlerinin doğrudan aktarılması, soruların açık ve anlaşılır olmasına dikkat edilmesi bu araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca alan yazındaki bulgularla çalışmada elde edilen bulguların paralellik göstermesi de geçerlilik hakkında bilgi vermektedir.

4.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın nitel verileri, içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışılmaktadır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve kişilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın verilerinin analizinde şu aşamalar izlenmiştir:

1. Görüşme sırasında kayıt altına alınan verilere tekrar dönebilmek, çalışmada orijinal görüşlere yer verebilmek amacıyla, her bir okula ve öğrencilere kod verilmiştir.
2. Görüşme yapılan bireylerden elde edilen ses kayıtları Microsoft Office Word programında yazı diline aktarılmıştır.
3. Bilgisayar ortamına aktarılan kayıtlar herhangi bir değiştirme ya da sınıflandırma yapılmaksızın okunmuştur.
4. Daha sonra birbiri ile aynı ya da aynı anlamda olan ifadeler bir araya getirilerek kodlar oluşturulmuştur. Kodlama, veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere (bir sözcük, cümle, paragraf gibi) isim verilmesi sürecidir (Strauss ve Corbin, 1990 akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013).
5. Oluşturulan kodları öğrencilerin ne sıklıkla ifade ettikleri belirlenmiştir.
6. Kodlama işleminden sonra elde edilen kodlar benzerlik ve farklılıklarına göre sınıflandırılmıştır.
7. Benzer olanlar bir araya getirilerek bu kodları temsil edecek tema isimleri oluşturulmuştur. Bu bir anlamda tematik kodlama işlemidir ve toplanan verilerin kodlar aracılığıyla kategorize edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

8. Oluşturulan bazı temalar kapsam genişliği nedeniyle alt temalara bölünmüştür.
9. Belirlenen tema içerisindeki kodlar sayısallaştırılarak öğrenci görüşlerinin ifade edilme sıklığı belirlenmiştir.
10. Tematik kodlama işleminde iç tutarlığı sağlamak için temaların altında bulunan verilerin anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığına; dış tutarlılığı sağlamak için de temaların tümünün araştırmada elde edilen verileri anlamlı bir biçimde açıklayacak şekilde oluşturulmasına dikkat edilmiştir.
11. Verilerin güvenilirliği için belirlenen kodların temalandırma işlemi bir başka araştırmacı tarafından tekrar yapılmış ve daha sonra araştırmacı ile birlikte belirlenen temalar okunarak karşılaştırılmıştır.
12. Verilerin geçerliliği için oluşturulan kodların alt temaları, alt temaların ise temaları temsil edip etmediği konusunda program geliştirme ve ölçme değerlendirme alanlarında birer uzmanın görüşüne başvurulmuştur.
13. Araştırmanın geçerliliği sağlamak için verilerin nasıl elde edildiği ve analiz aşamaları ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

BÖLÜM 5

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular ve bulgulara ait yorumlar araştırmanın alt amaçları doğrultusunda sunulmuştur.

5.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı kapsamında, öğrencilerden “okul” kavramını bir kelime ya da tümce ile betimlemeleri istenmiştir. Bazı öğrenciler cevaplarında çeşitli metaforlar kullanmışlardır. Buna göre öğrencilerin verdiği cevaplar Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Öğrencilerin Okul Hakkındaki Görüşleri

Temalar	Alt temalar	Kodlar	f
Olumlu	Güven verici bir yer	Eğitim yuvarımız	11
		İkinci evimiz	6
		Arkadaş	2
		Ahlak yuvası	2
		Aile gibi	1
		Saygı, sevgi yeri	1
	Bilgilendiren ve Geliştiren bir yer	Ders	5
		Öğrenmek için gelinen yer	4
		Başarı	2
		Yeni düşünce/ bakış açısı kazandırılan yer	2
		Hayata hazırlayan yer	2
		Hayatı öğrendiğimiz yer	1
		Cahillikten uzaklaşma	1
		İleri görüşlülük kazandıran yer	1
		Bireyi olgunlaştıran yer	1
		Toplum içinde yaşamayı öğreten	1
		Öğretmen	1
		Okumak	1

	Çalışmak	1	
	Spor	1	
	Planlama	1	
	Sınıf	1	
Hedefe ulaştıracak yer	Hedefime ulaştıracak merdiven/yol	5	
	Köprü	1	
	Üniversiteye hazırlık	1	
	İyi bir hayat kazanılmak için gidilen yol	1	
	Geleceğimi vaat eden hazine	1	
Vazgeçilmez bir yer	Hayat	4	
	Gelecek için çok önemli	2	
	İnsan için gerekli	1	
Eğlendiren ve sevdiren yer	Olmazsa olmaz	1	
	Eğlence	4	
	Mesleği sevdiren yer	3	
	Toplam	73	
Olumsuz	Vakit kaybı	3	
	Erken kalkmak	3	
	Olumsuz ve zorunlu yer	Ödev	2
	Zorunluluk	2	
	Sınav	2	
	Vakit doldurmak	1	
	Bütün gün bir yerde durmak	1	
	Disiplin ve otorite ortamı	Disiplin	2
		Sıkıcı	2
		Cezaevi	1
	Toplam	19	
	Genel Toplam	92	

Öğrencilerin “okul” kavramını nasıl betimledikleri incelendiğinde, tamamına yakınının olumlu tanımlama yaptığı ya da olumlu metaforlar kullandıkları görülmüştür. Tablo 10’deki olumlu görüşler (f:73) incelendiğinde öğrenciler; güven verici bir yer olarak okulu; *eğitim yuvası, ikinci ev, bilgi yuvası, arkadaş, ahlak yuvası, aile, saygı, sevgi yeri* olarak ifade etmişlerdir. İkinci alt tema olan bilgilendiren ve geliştiren bir yer olarak okulu; *ders, öğrenmek için gelinen yer, başarı, yeni düşünce/bakış açısı kazandıran yer, hayata hazırlayan yer* gibi kelimelerle ifade etmişlerdir. Üçüncü alt tema içerisinde; *hedefe ulaştıracak merdiven, köprü, üniversiteye hazırlık, iyi bir hayat için gidilen yol, geleceği vaat eden hazine* gibi kelimelerle; dördüncü alt tema olan vazgeçilmez bir yer olarak okulu; *hayat, gelecek için önemli, insan için gerekli, olmazsa olmaz bir yer* olarak ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir;

“Okul benim için evi ifade ediyor çünkü ev gibi sıcak arkadaşlarım öğretmenlerim çok yakınlar.” (M11)

“Hani derler ya okul bizim ikinci evimiz ben onu derim yanı ben nasıl evimde mutluysam yanı burada da aynı şekilde.” (E11)

“Okumak, bilgi sahibi olmak bir şeylerin farkına varabilmek, toplum içinde yaşamayı öğrenebilmek, saygı, sevgi arkadaş edinmek.” (İ10)

“Hayale giden yolda bi basamak, hedefe giden bi yolda basamak görevi görüyor bence.” (İ8)

Aydoğdu (2008), yapmış olduğu çalışmasında ideal bir okulun temel işlevlerinin bilgi vermek, bilgi vermenin yanında eğlendirmek, güven vermek ve yeni nesli yetiştirmek olarak algılandığı belirtmiştir. Öğrenciler evlerinden sonra vakitlerinin çoğunu okulda geçirmektedir. Okul içerisinde öğretmenlerle, arkadaşlarla ve iletişim halinde oldukları birçok kişi bulunmaktadır. Bu durum öğrencilerin okullarını bir ev gibi algılamalarını ve okula karşı bir güven duygusu hissetmelerini sağlamaktadır. Akkaya (2012) çalışmasında okul için “ev/aile” metaforunun belirtmiş olması, okulun ayrıca sevgi, saygı, huzur bulunan ve aidiyet duygusunu geliştiren bir yer olarak algılandığını belirtmektedir. Nalçacı ve Bektaş (2012) çalışmalarında okul için üretilen aile metaforunun güven verici bir ortam olarak yer aldığı görülmektedir. Saban (2008) çalışmasında da öğrenciler okulu “bilgi ve aydınlanma yeri”, “büyüme ve olgunlaşma yeri”, “değişme ve ilerleme yeri” ve “aile” metaforları ile belirtmişlerdir.

Olumsuz görüşler (f:19) incelendiğinde öğrencilerin birinci alt tema olan olumsuz ve zorunlu yer olarak okulu; okulu vakit kaybı, erken kalkmak, ödev, zorunluluk, sınav, vakit doldurmak, bütün gün bir yerde durmak gibi kelimelerle ifade etmişlerdir. İkinci alt tema olan disiplin ve otorite ortamı olarak okulu; disiplin, sıkıcı ve cezaevi gibi kelimelerle ifade etmişlerdir. Öğrenci görüşü:

“Bazı şeyler için de en ağırından vakit kaybı.” (F2)

Özdemir (2012) çalışmasında lise 1. sınıf öğrencilerinin okulu olumlu bir yer olarak algılamasına karşın, lise 2, 3 ve 4. sınıflar düzeyinde bu olumlu algının, dereceli bir

biçimde giderek azaldığı ve son sınıf düzeyinde en üst seviyede olumsuz bir algının ortaya çıktığı görülmüştür.

Öğrencilerde sahip olduğu olumsuz alguları azaltmak için okuldaki tüm bireylere görevler düşmektedir. Öğrencinin okulu olumlu algılaması onun eğitim yaşantısına yönelik algısını da yansıttığı söylenebilir. Bu nedenle öğrencilerin olumsuz okul algılarının olumluya çevrilmesi için öğrencilerin ilgi ve beklentilerini karşılayacak düzenlemelerin yapılmasının gerekli olduğu söylenebilir.

5.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında, öğrencilerin okullarına yönelik sahip oldukları duyguları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Öğrencilerin Okulda Kendilerini Nasıl Hissettiklerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Olumlu Duygular	Şanslı	38
	Mutlu	35
	Güvende	28
	Ait olma	27
	Rahat	15
	İyi	15
	Özgür	9
	Huzurlu	3
	Memnun	2
	Eğlenceli	2
	Başarılı	1
	Samimi	1
	Gururlu	1
	Toplam	177
Olumsuz Duygular	Özgür değilim	9
	Ait değilim	5
	Şanssız	5
	Yalnız	4
	Güvensiz	4
	Mutsuz	4
	Yorgun	3
	Sıkılıyorum	3
	Okul/dersler hiçbir şey katmıyor	2
Uzak bir yer gibi	1	
Tükenmiş	1	

Sıkışmış	1
Toplam	42
Genel Toplam	221

Öğrencilerin okula ilişkin duyguları; *olumlu* ve *olumsuz* olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Tablo 11 incelendiğinde öğrencilerin okula karşı çoğunlukla (f:177) olumlu duygular hissettikleri görülmektedir. Öğrenciler öğrenim gördükleri okullarına yönelik olarak kendilerini; şanslı, mutlu, güvende, ait, rahat, iyi, özgür, huzurlu, memnun gibi olumlu duygularla ifade etmişlerdir.

Öğrenciler öğrenim gördükleri okullarının öğrencisi oldukları için kendilerini çoğunlukla *şanslı* olarak hissettiklerini belirtmiştir. Özellikle başarı düzeyi yüksek olan okullarda öğrenim gören bazı öğrenciler okullarından dolayı kendilerini şanslı olduklarını düşünmektedirler. Bu öğrencilerden birkaçının görüşü aşağıdaki gibidir:

“Öğretmenler iyi ders anlatıyor, idarede sıkıntı yok, gelen öğrenciler diğer okullardakilere göre daha iyi seviyeleri bu yüzden okulda olduğum için şanslı hissediyorum.”(F5)

“Bu okula gelemeyen kişi sayısı da fazla iyi bir okul olduğu için şanslıyım diye düşünüyorum.”(C1)

“Burada okumak isteyen burada olmak isteyen insanlar da var yani bu yüzden şanslı hissediyorum”. (C4)

“Şanslı hissediyorum çünkü puanla geldim ve yüksek puanla alıyorum burası o yüzden, okulumun yüksek bir okul olduğunu da biliyorum bu yüzden şanslıyım.” (T6)

Bazı öğrenciler de öğrenim gördükleri okullarında meslek edindikleri ve gireceği sınavlarda onlara avantaj sağlayacağını düşündükleri için kendilerini şanslı hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin okulları incelendiğinde çoğunlukla meslek lisesinde öğrenim gören öğrenciler olduğu görülmüştür. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Çünkü ben Anadolu teknik olduğum için üniversite sınavında diğer Anadolu liselerinden ek bi puan alıcam daha fazla yani artı bir de meslek dersi

gördüğüm için bir ek puan daha alıcam diğerlerinden sınav konusunda daha şanslıyım. İş bulma konusunda da daha şanslıyım burada mesleği daha önceden gördüğüm için fabrikalar başka yerle üniversite sınavına girmedğim zaman öncelikli olarak mesela patron diyor ki, meslek lisesi mezunu olması gereklidir diyor.” (E3)

“Şanslıyım çünkü buradan mezun olduğum zaman elimde belgem olacak dükkân açma belgem olacak bu açıdan iyi ve üniversitelere giderken istediğim gibi kendi bölümüme iki sene de gidebiliyorum endüstri meslek olduğundan dolayı.” (E5)

“Bu okulda okuduğum için çok güzel avantajları var çünkü niye burdan işyeri açama belgesi alabiliyoruz üniversiteye giderken daha avantajlı oluyoruz puanına göre olsun makina mühendisliğine gittiğimiz zaman bu okuldan mezun olduğumuz için daha güzel avantajlara sahibiz.” (E6)

“Çünkü devletin bana verdiği çok fazla olanak var sınavsız geçiş gibi okul puanım gibi çok fazla haklarım var diğer okullarda yok mesela meslek olmayan diğer okullarda yok böyle şeyler kedin geçeceksin o yüzden şanslıyım yani.” (E12)

Güzel sanatlar lisesinde öğrenim gören bir öğrenci de okuduğu okul türünün her ilde olmaması ve herkesin yeteneği doğrultusunda istediği okulda öğrenim görme fırsatı bulamamasından dolayı kendini şanslı görmektedir. Öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

“Şanslı hissediyorum. Çünkü bazı illerde güzel sanatlar yok öğrenciler kısıtlı kalıyor istemedikleri liselere gidiyor hâlbuki yetenekleri varken başka okullara gitmek zorunda kalıyorlar burada olduğum için çok şanslıyım.”(G1)

Öğrencilerin okullarına yönelik bir diğer duygusu kendilerini mutlu hissetmeleridir. Öğrenciler bu nedenlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Arkadaşlarım burada olduğu için, arkadaş çevremde iyi, okulda hocalarımda yardımcı oluyorum her konuda o yüzden okulda mutluyum.”(T1)

“Mutlu hissediyorum. Arkadaşlarımdan dolayı ve derslerimde de iyi olduğumu düşünüyorum bunlar beni mutlu hissettiriyor.” (F5)

Lise dönemi arkadaş ilişkileri öğrenciler için büyük önem taşımaktadır. Hatta bazı öğrenciler kendilerini okuldaki arkadaşlarından dolayı mutlu hissetmektedirler. Bir kaç öğrencinin görüşleri şöyledir:

“Okulda daha çok arkadaşlarımdan dolayı mutlu hissediyorum.” (F3)

“Mutlu hissediyorum daha çok arkadaş çevrem var” (T2)

Başarı düzeyi yüksek olan bir öğrenci de mutlu olmasının nedenini derslerde başarılı olmasına bağlamaktadır. Derslerde ne kadar başarılı ise kendini o kadar mutlu hissettiğini söylemiştir. Öğrenci görüşü şöyledir:

“Beni mutlu edecek şey de okulda yüksek puan almak. Yüksek puan aldığımı duyunca mutlu olurum ister istemez.” (F1)

Döş (2013), mutlu olan öğrencinin okula daha çok motive olacağını, devamsızlığın azalacağını, derslerine daha çok çalışıp başarılı olacağını belirtmiştir. Aslında bu faktörler birbirini destekler niteliktedir. Okul başarısı okula yönelik olumlu tutum geliştirilmesine neden olurken, aynı zamanda okula yönelik olumlu tutum göstermek de başarıyı daha çok arttırmaktadır.

Bu duyguların yanı sıra bazı öğrenciler de *kendilerini okulda güvende hissettiklerini* belirtmişlerdir. Bu görüşün nedenlerini öğrenciler şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Hem arkadaş çevremdeki olan ilişkilerimden dolayı hocalarla olan ilişkilerimden dolayı aşırı güvende hissediyorum.”(E1)

“Öğretmenlerim en başta yani okul müdürümüz sonra müdür yardımcılarını işte güvenli olduğunu hissediyorum yani.”(E8)

“Okulun güvenliğini güveniyorum güvenli bir okul benim için güvenli olduğum yerde de huzurluyum bu durumda.” (E11)

“Öğretmenler güvende hissettiriyor. Mesela yeni müdür gelmeden önce böyle değildi eski müdür varken biraz daha herkes rahat takılıyordu rahat hareket

ediyordu ama bu yeni gelen müdür disiplinli bir hoca gerçekten öğrencisine değer veren hakkını koruyan haklıysa eğer o yüzden hani güvende hissettiriyorlar.”(E12)

“Güvenlik, müdür yardımcılardan aldığım samimiyetin güven duygusuyla sağlanıyor yani” (M3)

“Kesinlikle şöyle müdür yardımcılara güveniyorum o güveni verdiler bize bana verdiler yani en kötü bir şeyde ya da en küçük bir şeyde hemen yanımızda oluyorlar o yüzden.” (M10)

“Okul çok disiplinli güvenli yani o konuda o yüzden.”(M5)

“Sanki böyle bir aile gibi öğretmenler yapmamız gerekeni söylüyor, bir sıkıntımız olduğunda yanlarına çağırıyor rehberlik öğretmenlerimiz de sağ olsun onlar bizi güvende hissetmemizi sağlıyor.”(C6)

Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, onların okullarında kendilerini güvende hissetmelerinin nedeni, alınan güvenlik önlemlerinden ya da idari kurallardan çok öğretmenlerinin ve yöneticilerinin kendilerini güvende hissettirmeleridir. Her ne kadar, okulların giriş çıkışlarından binaların fiziki koşullarına, öğrenciler arasındaki şiddet olaylarından, çevredeki uyuşturucu tehlikelerine kadar okul güvenliği ile dikkat edilmesi gereken pek çok konu olmakla birlikte, öğrencilerin ilk olarak ihtiyaç duydukları konu duygusal olarak güvende hissetmeleridir. Bu da eğitici ve yönetici kadrosunun öğrencilere karşı tutumu ile son derece ilişkilidir.

Dunn (1999) okul güvenliğini, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebilmeleri, öğrenmek için çalışırken öğretmenlerin ve diğer görevlilerin kendilerine yardımcı olmaları, kendilerini tehlikeden ve korkudan uzak, güvende hissetmeleri olarak açıklamaktadır (Dönmez, 2001).

Öğrencilerin bazıları da okullarına yönelik *aitlik duygusu* hissetmektedirler. Nedenlerine ilişkin öğrenci görüşleri şöyledir:

“Yani mesela bu okulda sosyal aktivitelerde en çok kullanılan kişilerdenim bu yüzden ait hissediyorum burayı kazanmışım zaten zeka seviyesi ve çalışma olarak da buraya ait hissediyorum.”(F4)

“Burası aile gibi oldu artık hocalar arkadaşlar hepsi tanıdığım bildiğim insanlar kaç yılını geçirdim onlarla.”(F6)

“Ait hissediyorum buraya geldiğimde evdeki gibi hissediyorum yani çok rahatız arkadaşlarımızla sınıf arkadaşlarımızla aile gibiyiz hepsi kardeşlerimiz gibi öğretmenlerimde abilerim ablalarım gibi çok yakınlar böyle.”(G2)

“Resimle iç içe olmak açıkçası buraya ait olduğumu hissettiriyor buraya geldiğim zaman evime gelmişim gibi hissediyorum atölyelere girince odama girmiş gibi hissediyorum bu benim için çok güzel bir duygu aslında.”(G6)

“Öğretmenlerin bazıları hissettiriyor yani bu okula ait olduğumu, hocam çok cana yakın davranıyorlar içten konuşuyorlar öğretmen gibi değil de arkadaş gibi davranıyorlar bu okula ait olduğumu hissediyorum.”(E7)

Osterman (2000) okula aidiyeti, öğrencilerin arkadaşları ve öğretmenleri ile aralarındaki iletişim sonucunda okulun sosyal ortamında diğer kişiler tarafından kişisel olarak kabul gördüğü ve desteklendiğinde geliştirdiği duygu olarak tanımlamaktadır ve Osterman (2000), okula aidiyet duygusunun oluşumunun; mutluluk, gurur, hoşnut olma gibi duygulara yol açtığını savunmaktadır (Ayğar ve Kaya, 2017 s.15). Ayğar ve Kaya (2017) yapmış olduğu araştırma sonucunda okul ikliminin (destekleyici öğretmen davranışları, güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi, başarı odaklılık) öğrencilerin okula aidiyet duygusu ile pozitif yönde ilişkisi olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin okullarına yönelik sahip oldukları *olumsuz duygular* (f:42) incelendiğinde öğrenciler kendilerini; özgür değilim, ait değilim, şanssız, yalnız, güvensiz, mutsuz ve yorgun gibi olumsuz duygularla ifade etmişlerdir. Özellikle *okulda özgür olmadıkları* yönünde belirtilen görüş önemlidir. Bu konuya ilişkin öğrenci görüşleri şöyledir:

“Özgürlük olmaz özgür çünkü her yerin belli bir kuralları var bu kurallar doğrultusunda yaşıyorsun sonuçta bu kurallar yüzüne de insan her istediğini özgürce yapamaz okulunda belli başlı kuralları olduğu için her istediğimi yapamıyorum.” (M4)

“Hocalar kısıtlıyor bizi.”(C5)

“Çok özgür hissetmiyorum biraz öğretmenler şey yapıyor çünkü yasaklar falan var işte bunlardan” (C6)

“Hani istemediğim şeylerde bana zorunlu tutulduğu için kendimi çok özgür hissetmiyorum istemediğim şeyler yaptığım zaman. Bazı istemediğim dersler oluyor onlara girmek zorunda kalıyorum ya da saatler fazla biraz bir öğrenci için fazla zaman o yüzden.” (C8)

Bazı öğrenciler de kendilerini okula *ait hissetmediklerini* ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin görüşleri de aşağıdaki gibidir:

“Bazı durumlarda ait hissetmiyorum... Ne biliyim sınavlarıma göre notlarıma göre öğretmenin bize bakış açısına göre değişiyor.” (İ3)

“Okula ait hissetmiyorum bir yere ait hissetmiyorum. Çünkü ben okulun sistem olarak doğru bir sistemde ilerlemediğini düşünüyorum ne biliyim insanların bu kadar çok saat içerisinde bu kadar eğitim sisteminin saçmalığını kesinlikle kabul ediyorum çok saçma bir eğitim sistemine maruz kalıyoruz daha güzelleştirilebileceğini düşünüyorum değiştirilebileceğini düşünüyorum. Böyle bir sistem içerisinde bu şekilde bir öğrenci olmak istemiyorum.” İ6

Osterman (2000), okula yönelik aidiyet duygusunun oluşmamasının depresyon, üzüntü ve yalnızlık duygularına yol açtığını savunmaktadır (Ayğar ve Kaya, 2017, s.15). Arastaman (2006) yapmış olduğu çalışmasında öğrencilerin okul bağlılığını en önemli nedenlerden birinin öğrencilerin kendilerini okula ait hissetmemesi olduğunu belirtmiştir.

Bazı öğrenciler kendilerini öğrenim gördükleri okul açısından *şanssız* olduklarını düşünmektedirler. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Şanslı değil sonuçta ben seçerek geldim yani okul beni almadı ya da zor bir okul değil puan şeyi yüksek bir okul da değil yani çok düşük olanlar da gelebiliyor yüksek alanlar da gelebiliyor.”(E1)

“Herkesin kazanabileceği okul yani o yüzden pek değil.” (M5)

Kendilerini öğrenim gördükleri okullarından dolayı şanssız olduklarını düşünen öğrencilerin demografik özellikleri incelendiğinde ya meslek lisesinde öğrenim gördükleri ya da kendi başarı düzeylerinin çok yüksek olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç okullarında şanslı hisseden öğrenciler için de benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla öğrencilerin okullarına karşı olumlu duygu hissetmeleri, hem kendi başarıları hem de okullarının başarısı ile doğru orantılı olarak değişiklik göstermektedir.

Diğer görüş de öğrencilerin kendilerini okulda *yalnız* hissettikleri yönündedir. Öğrenciler bu durumun nedenini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Yalnız hissediyorum çünkü herkes kendi kafasında.” (E4)

“Çevremdeki insanlar hani arkadaşlarım benim kafama uyan tipler değil bu yüzden biraz yalnız hissediyorum.” (F2)

Özgök’e (2013) göre, aidiyet ihtiyacı karşılanmadığı takdirde yalnızlık duygusu ortaya çıkmaktadır. Demir (1990) ise çalışmasında yakın arkadaş sayısı az olanların fazla olanlara göre daha yalnız olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bir öğrenci de üniversite sınavına hazırlandığı için kendini arkadaş ilişkilerinden soyutlamakta böylece daha iyi ders çalışacağını düşünmektedir. Bu nedenle de yalnız hissettiğini belirtmiştir. Öğrenci görüşü şöyledir:

“Okulda şu anda tek başıma yalnız şu an büyük bir çalışma üniversite hazırlığı sürecine girdiğim için.” (T8)

Bazı öğrenciler de okullarını *güvensiz* bir yer olarak görmektedirler. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Güvende hissetmiyorum bildiğiniz gibi Düzce’de adı çıkmış bir okul herhangi bir şey yani başıma gelebilir.” (E9)

“Bilmem, idareciler bana samimi gelmiyor... Bilmiyorum çok bağırdıklarını düşünüyorum, öğrencilere samimi bir şekilde yaklaşmadıklarını düşünüyorum.” (A8)

Bazı öğrenciler de kendilerini okulda *mutsuz* hissettikleri yönünde görüş belirtmişlerdir. Bir öğrenci nedenini şöyle belirtmiştir:

“Derslerim kötü olduğu için mutsuz.”(İ5)

Bu konuyla ilgili görüş alınan öğrencilerden biri diğer öğrencilere göre farklı bir görüş ifade etmiştir.

“Ya okulu aslında ciddi bir yer olarak görüyorum sanki iş yeri gibi o yüzden böyle çok gülmek tam bana uymuyor okulda. Çünkü okulda mutlu olacak bir şey görmüyorum. Bir şaka olur şaka yaparlar gülerim ama onun dışında derse girip dersi görmek ve eve gitmek bu.”(F1)

Bu görüşü belirten öğrenci fen lisesinde öğrenim görmektedir. Bu öğrencinin okula gitmek konusunda kendisi için önemli olan durumun sadece eğitim olduğunu ve bu nedenle de okulda mutlu olmak için bir neden aramadığı görülmüştür.

Willingham (2011), öğrencilerin zorlanacağı ve yapamayacağı düzeyde problemlerle uğraşıyor olmalarının onların okulu sevmemesinde etkisi olacağını belirtmektedir. Bu durumda okulu sevmeyen ve okula yönelik olumsuz duygu hisseden bir öğrencinin de okul içerisinde mutsuz olabileceği söylenebilir. Arastaman (2006) yapmış olduğu çalışmasında öğrencilerin okul bağlılığını etkileyen en önemli nedenlerden birinin öğrencilerin kendilerini okulda mutlu olmaması olduğu sonucunu elde etmiştir.

Yukarıdaki olumsuz duygulara ek olarak *kendilerini okullarında yorgun hissettiklerini* ifade eden öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenine ilişkin bir öğrencinin görüşü aşağıdaki gibidir:

“Daha çok abla, büyük artık yaş kemale ermiş. Ben bu seneden yorulduğum ya seneye için mecalim kalmadı seneye ygs öğrencisiyim ben sınava giricem seneye için bu sene de müfredat vesaire sıkıştırılmış ya bu seneden çok yorulduğum hatta bazen şey yapıyorum hani okulu bıraksam mı gibisinden düşünüyorum.” (İ1)

Öğrencilerin okullarına karşı olumlu ve olumsuz duyguları incelendiğinde, öğrencilerin çeşitli sebeplerle farklı duygular besledikleri görülmektedir. Aynı

okulda öğrenim gören bir öğrenci kendisini şanslı, mutlu, güvende veya ait hissederken bir başka öğrenci bu duyguların tam tersini hissedebilmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin okullarından beklentilerinin farklı olduğu söylenebilir. Ancak şurası kesin ki öğrencilerin okullarına karşı olumlu ya da olumsuz duygu beslemeleri onların okula atfettikleri anlamı da değiştirecektir.

Sarı (2006), çocuğun okulda öğretmenleriyle iletişimi iyi değilse, kendini okulda değerli hissetmiyorsa ya da geleceğine yönelik okulun kendisine herhangi bir şans yaratabileceğini düşünmüyorsa, bu öğrencinin okul yaşam kalitesi algısı da daha çok olumsuz bir yapı göstereceğini belirtmiştir.

Araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında öğrencilerin okullarına yönelik belirttikleri duygularına ilişkin olarak okullarına istekli gidip gitmedikleri sorulmuştur ve bu konudaki görüşleri ve nedenleri Tablo 12 de sunulmuştur.

Tablo 12. Öğrencilerin Okula Gitme Konusunda İstekli Olma ve Olmamalarına İlişkin Görüşleri

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f
Okula Gitmek İçin İstek Duyma	Öğrencinin Kendisi ile İlgili Nedenler	Hedeflerin/hayallerin gerçekleşmesi	14
		Gelecek kaygısı duyma	11
		İyi bir meslek/yaşam sahibi olmayı isteme	11
		Üniversiteye gidebilme	4
		Kendi ayaklarının üzerinde durma	3
		Kendini gerçekleştirme	3
		Hırs/azim	2
		Okuma isteği	1
		Başarılı olma	1
	Toplam	50	
	Okul ile İlgili Nedenler	Dersleri sevmeye	15
		Öğretmenleri sevmeye	10
		Okulu sevmeye	3
		Okul çevresini sevmeye	1
		Eğlenceli dersler	1
	Toplam	30	
	Arkadaş ile İlgili Nedenler	Arkadaşlarla birlikte olma	11
		Toplam	11
	Aile ile İlgili Nedenler	Devlete/aileye karşı sorumluluk duyma	2
Toplam		2	
Ara Toplam			93

Okula Gitmek İçin İstek Duymama	Okul İle İlgili Nedenler	Çok sıkıcı olması	4
		Okulu ortamını sevmeme	2
		Herkese davranılması gerektiği gibi davranılmaması	1
		Okula ısınamama	1
	Toplam		8
	Arkadaş İle İlgili Nedenler	Güvenilebilecek bir arkadaşın olmaması	1
		Arkadaşlarım birbirine dostça davranmaması	1
	Toplam		2
	Aile İle İlgili Nedenler	Aile isteği	1
		Toplam	
Ara Toplam		11	
Genel Toplam		104	

Tablo 12 incelendiğinde, öğrenciler okula çoğunlukla (f:93) istekli olarak gittiklerini ifade etmişlerdir. Bu görüşlerin nedenleri; “*öğrencinin kendisi, okul, arkadaş, aile ile ilgili nedenler*” olmak üzere dört alt tema altında toplanmıştır.

Birinci alt temada öğrenciler daha çok (f:50) *kendileri ile ilgili nedenler* sıralamıştır. Bu alt tema kapsamında öğrencilerin çoğunluğu hedeflerini gerçekleştirmek istedikleri için okula istekli olarak gittiklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber *gelecek kaygısı, iyi bir meslek/yaşam sahibi olmayı istemesi, üniversiteye gidebilmesi, kendi ayaklarının üzerinde durmak istemesi, kendini gerçekleştirmek istemesi* de kendisi ile ilgili belirtmiş olduğu nedenler arasında yer almaktadır. Hedeflerini gerçekleştirmek istedikleri için okula istekli olarak gittiklerini belirten öğrenci görüşleri şöyledir:

“*Bir hedefim var onu gerçekleştirmek için geliyorum.*” (F3)

“*Aslında amacım olmasa isteyerek gelmezdim. Amacım doktor olmak doktordan da daha iyisi olmak bu yüzden.*” (F1)

Görüşlerini belirten öğrencilerin ve öğrenim gördükleri okulların başarı durumları incelendiğinde, hem öğrencilerin hem de öğrenim gördükleri okulların başarı düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu konuya ilişkin olarak bu öğrencilerin içsel motivasyonlarının dışsal motivasyonlardan yüksek olduğu ve bu motivasyonlarının dış faktörlerden etkilenmediği söylenebilir. Araştırmalar da içsel motivasyonu yüksek olanları, diğerlerine oranla daha başarılı olduklarını ortaya çıkarmıştır (Eggen ve Kauchak, 1997 aktaran Yazıcı, 2009).

Mengi (2011) bireylerin amaçlarını belirlemelerinin, bu amaçlarına ulaşmalarında başarılı olabileceklerini ifade etmektedir ve bu olguyu öz yeterlilik inancının varlığı ile ilişkilendirmektedir. Öğrenciler de kendileri için belirledikleri amaçları gerçekleştirmenin okula gitmek ile mümkün olacağını düşünmektedirler.

Öğrencilerin kendileri ile ilgili ifade ettikleri bir diğer neden olan *gelecek kaygısı duymalarına* yönelik öğrenci görüşleri şöyledir:

“Gelecek kaygısı. ...severek gelmezsem o benim için katlanılmaz bir şeye dönüşecek o yüzden sevmeye çalışıyorum arkadaşlar, öğretmenler buna etki oluyor bu şekilde.” (C4)

“Hayatımı kurtarmak için bunu istemem gerekiyor zaten onun için yani. İstemem gerekiyor çünkü okula gelmezsem, nasıl anlatsam şimdi hayatımın kurtulması gerekiyor ve bunu biliyorum köyde yaşıyorum köyde biliyorsunuz yani yaşam şartlarını bunun için daha iyi bir yere gelmem lazım diye düşünüyorum.” (C1)

“Şimdi biz köyde oturuyoruz malum onu için benim de belli bir yerlere gelebilmem için okumam lazım ondan dolayı öyle oldu yani.” (T4)

“Gelecekte düşündüğüm sıkıntılar.” (C7)

Bazı öğrencilerin okula giderek hayatının kurtulacağını düşünmeleri ve ileride daha iyi bir yaşam sürdürmelerinin okula gitmekle mümkün olacağını düşünmeleri onların okula istekli gitmesine neden olmaktadır.

Aygün (2014), yapmış olduğu çalışmasında öğrencilerin içsel amaçlar arttıkça gelecek kaygısı azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle de öğrencilere içsel amaçlar kazandırılarak kendisiyle barışık, topluma katkı sağlayan insanlar olarak yetişmeleri sağlanabileceğini belirtmiştir.

Öğrencilerin okula istekli gitmelerinin bir diğer nedeni olan *iyi bir meslek/yaşam sahibi olmak istemelerine* ilişkin görüşlerini öğrenciler şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Derslerimde daha başarılı olmak, üniversiteyi kazanıp elektrik mühendisi olmak.” (E8)

“İleride iyi bir meslek sahibi olabilmek için okumamız lazım bu yüzden okula isteyerek geliyorum.”(T5)

“Bir meslek sahibi olacağım ve bunu için bazı şeyler öğrenmem gerekiyor.”(F5)

Dikkat çeken diğer bir neden de öğrencilerin *kendi ayakları üzerinde durmak istemeleridir*. Konuyla ilgili görüşlerini öğrenciler aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

“...İleride kendi kendime yetebilmek kimseye muhtaç kalmamak, kendi ayaklarımın üzerinde durabilmek.” (G1)

“İşte geleceğime değer vermem yani hani kendi ayaklarımın üzerinde durabilme düşüncem oturmuş artık bana o düşüncenin peşinin bırakmak istemedim.”(M2)

Öğrencilerin okula gitmek konusunda istek duymalarının nedenlerine ilişkin ikinci alt tema *okuldur* (f:30). Bu tema altında öğrenciler; *derslerini, öğretmenlerini ve okulunu sevdikleri için okula gitmek istediklerini* ifade etmişlerdir. Öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“İsteyerek gelmemi sağlayan okulu sevmem, öğretmenlerim, derslerim, derslerimde başarılı olmam daha böyle bir sürü etken sayabilirim.”(M1)

“... öğretmenlerim okulumu seviyorum bölümümü seviyorum.” (M9)

“Hocalarım arkadaşlarım dersler çevreyi seviyorum hani arkadaşlarım falan.” (M12)

“Beni buraya bağlayan resim dersleri, desen dersi başta geliyor, tabi ki de öğretmenlerimin ilgisi onlar da bilhassa gelmemi çeken durumlardan biri.”(G6)

“Okulu sevemem derslerle ilgim yani severek geliyorum öğretmenlerimi de seviyorum derslerimi de seviyorum derslere ilgim de var”(İ7)

“Sevdiğim derslerden dolayı geliyorum...”(F4)

“Derslerin eğlenceli olması...”(E4)

Okula istekli gitme nedeni olarak üçüncü tema *arkadaşlardır* (f:11). Öğrenciler *arkadaşları ile birlikte olmak için* okula gitmek istemektedir. Connell ve Klem'e (2004 s. 3) göre destekleyici ve ilgi gösterilen bir arkadaş grubunun olduğu okullarda öğrenciler, okuldan daha çok tatmin olmakta ve okula karşı olumlu akademik tutumlar ve değerler geliştirmektedirler (Durmaz, 2008).

Öğrencilerin zamanlarının çoğunu geçirdikleri yer olan okullarına istekli gitmeleri önemlidir ve bu duruma etki eden birçok faktörün olduğu görülmektedir. Okullar, öğrencilerin öğrenmelerini maksimum düzeye yükselten ve kendilerini mutlu ve güvende hissettikleri, öğretmenlerinden ve öğrendiklerinden tatmin oldukları yerler olmalıdır (Sarı, Ötünç ve Erceylan, 2007). Okula istekli giden öğrencilerin okulda geçirdiği zamanı ve dersleri daha keyifli ve etkili olacaktır. Çünkü öğrencinin istekli olması öğrenmeye açık olduğunun bir göstergesidir. Okulda isteyerek, keyif alarak geçirilen zaman da akademik ve sosyal yönden öğrencinin gelişimine katkısı olacaktır (Özgök, 2013). Hoşgörür ve Polat'ın (2015) çalışmasında da kendini başarılı olarak gören öğrencilerin okula sürekli devam eden ve okulu, öğretmenleri seven ve okul çevresince yani arkadaşlarınca, öğretmenlerince sevildiğine inanan öğrenciler olduğu görülmektedir.

Okula istekli gittiğini belirten öğrencilerin yanı sıra istekli olarak gitmediğini ifade eden öğrenciler de (f:11) bulunmaktadır. Bu görüşlerin nedenleri; "*okul, arkadaş ve aile ile ilgili nedenler*" olduğu görülmüştür.

Öğrenciler tarafından okul ile ilgili nedenler incelendiğinde öğrenciler *okulda sıkıldıkları için* ve *okul ortamını sevmedikleri, okula ısınamadıkları için* okula isteksiz gittiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuya ilişkin öğrenciler şu görüşleri ifade etmişlerdir:

"*Sıkıcı oluyor sınav haftası falan olunca bıkkınlık oluyor o yüzden.*" (T2)

"*Okul çok bunaltıyor beni açıkçası çok eğitim durumu okulun eğitim şeyinden çok memnun değilim, çok sıkıyorum*" (T7)

"*Bu sene gelmek istemiyorum çok fazla çok yoğun oldu çünkü on birinci sınıf olduğumuz için sürekli ödev olduğu için yapmak istemiyorum yapmayınca da gelemiyorum okula öyle oluyor yani.*" (G4)

“Okulu sevmiyorum yani bulunduğumuz okulu yoksa okulla bir sıkıntım yok. Üç senedir bu okula ısınmadım. Gerek hocalar olsun gerek okulun çevresi ortamı olsun ne biliyim kanım ısınmadı okula.” (C5)

“Okula isteyerek gelmiyorum... Bilmiyorum sevmiyorum okulu bu okulu sevmiyorum.”(A8)

“Meslek derslerinde bazen çok sıkılıyorum çünkü saati çok olduğu için arada veremiyoruz o yüzden sıkılıyorum.” (M6)

Ayrıca arkadaşları ile ilgili nedenlerden dolayı okula gitmek istemediğini belirten öğrenciler de olmuştur. Bir öğrencinin görüşü şöyledir:

“Arkadaş ortamından dolayı, yüzüne gülüp arkandan konuşuyorlar hani arkadan konuşma mevzusu çok var o yüzden güvenebileceğim bir arkadaşım yok o yüzden seviyorum.”(A8)

Hoşgörür ve Polat (2015) araştırmalarında öğrencilerin, okulu ve dersleri sevmedikleri, okulda zorlandıkları, okulda canlarının çok sıkıldığı ve okulun hiç de eğlenceli bir yer olmadığını, aileleri okul terkine karşı çıksa bile devamsızlık yaptıkları ve okula gitmemek için büyük bir direnç gösterdiklerini belirtmişlerdir. Adıgüzel ve Karadaş (2013) çalışmasında da okula yönelik olumsuz tutumun okul devamsızlığını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

5.3.Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacında, okul yaşamı içinde büyük yer kaplayan derslerin, öğrencilerin okullarına yönelik algılarını ve tutumlarını etkileyip etkilemediği ve her iki durumda da bunun nedenleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular, derslerin “İçeriğine”, “Öğrenme-öğretme sürecine” ve “Değerlendirme sürecine” yönelik olmak üzere üç temel başlıkta toplanmıştır.

5.3.1. Öğrencilerin Derslerin İçeriğine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin almakta oldukları derslerin içeriğine ilişkin görüşleri *olumlu* ve *olumsuz* olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Görüşler Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13. Öğrencilerin Derslerin İçeriğine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Olumsuz Görüşler	Zor	42
	Gereksiz	18
	Konu sayısı çok	15
	Öğrencinin düzeyine uygun değil	10
	Sıkıcı	3
	Birbiriyle ilişkili değil	2
	Toplam	90
Olumlu Görüşler	Öğrencinin düzeyine uygun	22
	Zor değil	11
	Gerekli	8
	Anlaşılabilir	8
	Yararlı	3
	Eğlenceli	1
	Toplam	53
	Genel Toplam	143

Öğrenciler derslerin içeriğine ilişkin çoğunlukla (f:90) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Olumsuz duygular incelendiğinde öğrenciler içeriği; zor, gereksiz, konu sayısı çok, düzeye uygun değil, sıkıcı ve birbiriyle ilişkili değil ifadeleri ile belirtmişlerdir. İlk sırada yer alan *konuların zor olmasını* ilişkin belirtilen öğrenci görüşleri şöyledir:

“Derslerimiz bence çok ağır. Konularda bence bana göre çok ağır. Bence onların üniversitede görülmesi gerek çünkü çok zor konular.” (F1)

“11. Sınıfta tabi bi yığılma olmuş ama onun haricinde hocalarda müfredatın üstüne bazı hocalar çok fazla ekliyorlar ayrıntı o da sıkıcı oluyor yani soğutuyor dersten.” (F4)

“Bir kimya kitabımız var 546 sayfa falan bir şey, en azından kimya öğretmeni kadar bilgimiz olması gerekiyor 11. Sınıfın müfredatında o çok ağır.” (T1)

“Bazılarının çok ileri olduğunu düşünüyorum. Sonuçta üniversiteye geçince yeniden alacaksın geçtiğin yere göre bazı konuların yani gereğinden fazla olduğunu düşünüyorum açıkçası.” (F5)

Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde konuların zor olmasını düzeylerinin çok üstünde olması ile açıklamışlardır. Öğrenciler mevcut bazı konuların lisede değil, üniversitede olması gerektiğini düşünmektedirler. Bu görüşü destekleyecek şekilde bazı öğrenciler konuların *düzeğe uygun olmadığını* ayrıca da ifade etmişlerdir. Özellikle fen lisesinde öğrenim gören öğrencilerin bazıları konuların kendi düzeylerinden çok ileri olduğunu, çünkü öğretmenlerin onlardan yüksek başarı beklentisi içinde olduklarını ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin akademik başarı ortalamaları incelendiğinde, yüksek başarı düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Koca ve Şen'in (2006) yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin biyoloji derslerine yönelik olumsuz tutum geliştirme nedenlerinin başında, konuların zor olması ve öğretmenler tarafından daha da zorlaştırıldığı için anlaşılabilmesi gelmektedir. Bu sonuç araştırmanın bulgusu ile paralellik göstermektedir.

Meslek lisesinde öğrenim gören bir öğrenci de öğrenim gördüğü okul türünden dolayı konuların zor ve düzeylerine uygun olmadığını belirtmiştir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Sayısal üzerinden zor geliyor belki de bizim okulun şeyinden sisteminden kaynaklanan bir şey de olabilir bilmiyorum da biraz zor geliyor ...” (E1)

“Konularımız çok zor çünkü teknik lise olduğumuz için ağır dersler görüyoruz... Düzeyimize de uygun değil çünkü bizim anlayacağımız şeyler var anlayamayacağımız bir şeyler olduğu için bizim anlayamayacağımız türden olduğu için derste kimse anlamıyor dinlemiyoruz sonra öğretmenlerimizle tatsızlık çıkıyor. Her ders olmasa bile fizik matematik kimya o dersler birazcık bizi aşıyor yani bence.” (E8)

Bazı öğrencilerde konuların zor olmasının kendi becerisi ya da seçmiş olduğu alanla (sözel, sayısal, eşit ağırlık) ilgili olduğunu düşünmektedirler. Buna ilişkin öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

“Ağır mesela dil anlatımda falan edebiyat da çok böyle çok sözel çok sözel olduğu için ezber olduğu için ben yapamıyorum kendi şahsımı söyleyeyim coğrafya İngilizce matematik olunca yapabiliyorum ama felsefe onları yapabiliyorum ama edebiyat da başarısızım.” (M6)

Derslerin içeriğine ilişkin diğerk bir neden, *konuların gereksiz* olduğudur. Öğrencilere konuları neden gereksiz gördükleri sorulduğunda; bazı konuların üniversite veya ileride yapmayı düşündükleri meslekleri için gerekli olmayacağını ifade etmişlerdir. Öğrencilere göre konular mesleki yaşamıyla, günlük hayatla ya da ileride girecekleri sınavlarla ilişkili değilse gereksizdir. Öğrenciler bu görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Tarih dersi en ince ayrıntısına kadar giriliyor bunu gerekli olmadığını düşünüyorum. İleriki resim hayatında gerekli olmayacağını düşünüyorum.”(G2)

“Görmememiz gereken derslerin ayrıntılarına kadar girmemeleri gerekiyor bence mesela ben dil öğrencisiyim matematikte çok ileri gidilmesini istemem açıkçası. Çünkü ben sınavda İngilizce göreceğim için sadece İngilizce ağırlıklı olmasını isterim hani matematik sayısal işi benim zaten matematiğim iyi olmadığı için bana zorlarsa ben de o derste hem başarısız olurum hem okula gelme isteğimi kırarlar.”(C8)

“Proje Dersi çok gereksiz görüyoruz ygs de proje hazırlama dersi mi çıkacak.”(G5)

“Bazen çok gereksiz olabiliyor bazıları tamam bu olmalı falan diyorsun öle yani... Yani benim işime nerde yarayacak nerde karşıma çıkacak ben bunla ilgili bir meslek seçmicem niye görüyorum ki falan böyle oluyor.” (F6)

“Çok boş konu var matematikte günlük hayatımızda hepsi işimize yaramaz diye düşünüyorum.”(C5)

Hayırsever ve Kısakürek’in (2014) yapmış oldukları çalışmada öğretmenler, sosyal bilgiler ders kitabının, sosyal becerilerin kazandırılmasında gerçek yaşam problemleri ile ilişki kurularak yapılandırılmadığını eleştirmişlerdir.. Bu nedenle de ders kitaplarının içeriklerinin tasarımında öğretim programı hedeflerine dayalı olarak gerçek yaşam ile ilişkili yapının oluşturulması, yazarların dikkat etmesi gereken en önemli konulardan biri olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenler derslerin gerekliliğini öğrencilere belirtmiyorsa bu durum öğrencileri derse karşı olumsuz tutum geliştirmelerine neden olabilir. Oysa öğretmenlerin dersin girişinde öğrencilere bu dersin ne işe yarayacağını neden anlamlı olduğunu anlatması ve öğrencilerin derse başlamadan önce güdülemesi gerekmektedir. Bu bağın öğretmen tarafından kurulması önemlidir. Öğrencilerin öğrenme isteklerini güdülemek için öğretmen bu davranışların bir sonraki derste nasıl işe yarayacaklarını ya da yaşamlarında mutlu ve başarılı olmaları için neden gerekli olacağını örneklerle gösterip vurgulayabilir (Sönmez, 2009). Bu bağ kurulmadığı sürece öğrenci aldığı o dersi hem günlük yaşamı için hem mesleki yaşamı için gereksiz olduğunu düşünecek ve ders amacına ulaşamayacaktır.

“Bazı konular mesela gereksiz olabiliyor. Osmanlıca dersi gibi Osmanlıcaya karşı değilim lakin gerektiği gibi anlatılmıyor öğretilmiyor.”(C7)

Bireylerin bir etkinlik sürecindeki kendilerinden beklenen üst düzey performansı sergileyebilmesi için yeterli düzeyde güdülenmeleri gerekir. Güdülenme yetersizliği yaşayan bireyler hedefe odaklanma ve gerçekleştirmede problemler yaşayacaktır. Çocukların başarı ve başarısızlıklarında önemli bir yere sahip olan güdülenmenin yeterince sağlanabilmesi için öğrenme ve başarı ile ilgili olan herkesin bu kavramı çok iyi bilmesi ve eğitim ortamlarında gerçekleştirmesi gerekir (Dilekman ve Ada, 2005).

Demirel (2015) içeriğin bireyin yaşamına dönük olmasını ve öğrencinin problem çözme becerisini geliştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin okulda kazanacağı bilgi, beceri, alışkanlık ve davranışlar, hayatla ilgileri derecesinde yararlıdır ve gereklidir (Taşdemir, 2007). Bu nedenle içeriğin günlük yaşamla ilişkili olması ve fayda sağlıyor olması önemlidir.

Konuyla ilgili bir diğer bulgu öğrencilerin *konuların sayısının çok* olduğunu düşünmeleridir. Öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Yani mesela sayısal derslerde zorlanıyorum ciddi derecede belki benden kaynaklı bilmiyorum... konular çok fazla. Yani bir matematikçi bir konuda en fazla dört beş örnek çözebiliyor diğer konuları yetiştirmek için bu da bizim için yeterli olmuyor hani bir konuyu tam böyle güzel bir şekilde işlemek var

bir de hızlı geçmek var bu her konu için geçerli, sınava çalışırken de bizim için sorun bu hani çok konu olduğu için bu yüzden aslında konular çok zor değil ama konular fazla” (C4)

“Sonuçta üniversiteye geçince yeniden alacaksın geçtiğin yere göre bazı konuların yani gereğinden fazla olduğunu düşünüyorum açıkçası.” (F5)

“Konuların çok fazla olduğunu düşünüyorum azaltmalarını gerektiğini düşünüyorum özellikle 11. sınıfa çok konu koymuşlar.” (İ7)

Derslerin içeriğine yönelik olumsuz görüşleri incelendiğinde derslerin içeriğine ilişkin öğrencilerin rahatsız oldukları durumların olduğu görülmektedir. Bu durum öğrenci görüşlerinden de görüldüğü üzere, onların genel olarak okul ile ilgili algılarını da olumsuz etkilemektedir. Çünkü bir öğrenci okulda edindiği bilginin kendisine faydasının olmayacağını, gereksiz olduğunu, günlük hayatla ilişkili bilgilerin olmadığını belirtiyorsa okula ilgisinin de olumsuz yönde etkilenmesi muhtemeldir.

Altındağ (2015), yapmış olduğu çalışmasında öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının düşük olmasının; öğretim programının içeriğinin öğrencileri cezbedecek nitelikte olmaması, yoğun, sıkışık ve akademik ağırlıklı olması, zekâ farklılıklarını dikkate almaması, kazanımdan ziyade konunun dikkate alındığı ve öğrenci merkezli olmamasını neden olarak ifade etmiştir.

Bunun yanı sıra öğrencilerin bazısı derslerin içeriğine ilişkin *olumlu* (f:53) sayılabilecek görüşler de ifade etmişlerdir. Öğrenciler içeriğin; düzeylerine uygun olduğunu, zor olmadığını, gerekli, anlaşılabilir, yararlı ve eğlenceli olarak belirtmişlerdir.

Öğrencilerin içeriğe ilişkin olumlu görüşleri incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğu içeriğin *öğrenci düzeyine uygun* olduğunu belirtir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Konular 11 sınıfa göre gayet iyi olduğunu düşünüyorum.” (A1)

“Düzeyi uygun rahatlıkla anlaşılır.” (F4)

“11. Sınıfa geçince sayısal alana yöneldik bu yüzden konular daha detaylandı bence daha zorlaştı ama olması gerektiği kadar. Sonuçta fen lisesi, fen derslerinin daha ayrıntılı ve daha üstüne durulmuş olması gerekiyor.” (F5)

Konuların düzeyinin uygun olduğunu belirten öğrencilerin bir kısmı içeriğin öğretmenler tarafından öğrencilerin düzeyine göre düzenlendiğini belirtmişlerdir. Özellikle meslek liselerinde öğrenim gören öğrenciler kendi akademik başarılarının düşük olduğunu ve bu nedenle öğretmenlerinin konuları öğrenci düzeyinden indirdikleri ve bu sayede konuların daha basitleştiğini ifade etmişlerdir. Bu konuya ilişkin bir öğrencinin görüşü şu şekildedir.

“Öğrencinin üstüne çok yüklenmiyorlar dersi sevdirmeye yönelik daha basit bir şekilde anlatmaya çalışıyorlar bi de hani endüstriyiz kapasitemizi de biliyorlar ona göre ders anlatıyorlar biz de zorlanmıyoruz ...” (E12)

Tekbıyık (2006), lise fizik 1 ders kitabının okunabilirliği ve yaş düzeyine uygunluğuna ilişkin yapmış olduğu araştırmada düşük seviyedeki öğrenciler için ders kitabının okunma yaşının yüksek olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Bu kapsamda görüş belirten bazı meslek lisesi öğrencileri de meslek dersleri dışındaki diğer derslerin içeriğinin basitleştirildiğini öne sürmüşlerdir. Bu konuyla ilgili bir öğrenci şu görüşü ifade etmiştir:

“Düzeyi uygun. Çünkü burası güzel sanatlar okulu illa ki herkes resim müzik, yani çok çalıştırmıyorlar yani bu bir gerçek normal anadolu lisesi gibi çalıştırmıyorlar herkesin bir kapasitesi var burada. Aslında çalışan var da diğer okullar gibi değil bence çünkü diğer okullarda biz mesela resime çok ağırlık veriyoruz onlar gidip fen matematik İngilizce ağırlık veriyorlar.” (G1)

Bu konuyla ilgili bir öğrencinin görüşü de dikkat çekicidir.

“Öğretmenlerimiz bizim neye anlayıp neye anlamadığımızı bildikleri için fazla sıkıntı olmuyor öğretmenlerde kolayca işlenip geçiliyor fazla da zaten anlayamayacağımız soruyu tahtada bile çözmüyorlar onların diyo kapasitesi yetmez boşuna zorlamayalım... Soruyorlar kendimden biliyorum tahtaya adam yazıyor tahtayı kaplıyor soru şimdi bir endüstri meslek öğrencisi zaten doktor okumayacak kazanacağı yani makine mühendisliği gibi yerler onu

kazanacağı puana göre soru çözüyor biliyor. YGS de nasıl sorular çıktığını onu kazanacak gibi hesaplıyor ona göre sorular çözüyor bundan bu kadar çıkıyorsa ben bunu sorayım fazlasına gerek yok bunu kazansın işine baksın zaten kimse hukuk veya bu okuldan doktor okuyacak okuyamaz yani biliyorum o yüzden öğrenciyi biliyor öğretmenler.” (E12)

Öğrencilerin konu ile ilgili görüşleri incelendiğinde aslında mevcut içeriğin farklı lise türlerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin tamamı için uygun olmadığını dolaylı olarak ifade ettikleri görülmektedir. Bu nedenle öğretmenler öğrencinin başarı düzeyine, derse ve lise türüne göre içerikte düzenleme yaptıkları söylenebilir.

Bunun yanı sıra aslında mevcut içeriğin konuların *zor olmadığını* düşünen öğrenciler de bulunmaktadır. Bir öğrencinin görüşü şu şekildedir:

“Konular normal öğrenilmesi gereken şeyler bence müfredat zor değil.” (T6)

Bazı öğrenciler de konuların *gerekli ve anlaşılabilir* olduğunu belirtmişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Rahatlıkla anlayabileceğimiz konular.” (E9)

“Bazen konular farklı yerlere gidiyor, komiklik olsun falan içeriği normal olarak uygun rahat anlıyoruz.” (C2)

Öğrencilerin görüşlerinden anlaşılacağı üzere, öğrencilerin başarı düzeylerinin düşük ya da yüksek olması, önceki faktörlerde olduğu gibi, içeriğin zorluğu ya da basitliği konularına ilişkin görüşlerde de belirleyici rol oynamaktadır.

İçeriğe ilişkin bir öğrencinin nedeni ise konuların *işe yararlılığı* ile ilgilidir.

“Derslerimizin konuları işimize yarayacak konular.” (C1)

Demirel (2015) öğretmenin görevini, içeriği en uygun biçimde organize ederek yapılaşdırma, uygun materyalleri seçme ve konuyu tümdengelim yaklaşımıyla anlamlı biçimde alınmasını kolaylaştırmak olduğunu söylemektedir. Varış (1994) içerik seçimiyle ilgilenenlerin; toplumsal faydayı, bireysel faydayı, öğrenme ve öğretme, bilgi strüktüründe muhtevanın işgal ettiği yere göre hareket etmeleri gerektiğini belirtmiştir.

Öğrenciler derslerin içeriğine ilişkin vermiş oldukları görüşler doğrultusunda onlara konuları ilgi çekici bulup bulmadıkları ve hangi durumda ilgi çekici buldukları sorulmuştur. Görüşler Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14. Derslerin İçeriğinin İlgi Çekici Olma Durumuna Göre Öğrenci Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Konuya Bağlı Nedenler	Konuların;	
	Kolay olması	31
	Yeni olması	6
	Fayda sağlıyor olması	6
	Dikkat çekici olması	6
	Güncel ve toplumsal olayları kapsamaması	3
	Sözel/sayısal ağırlıklı olması	3
	Ders saati uygulaması	2
	Uygulama yapılması	1
	Toplam	58
Öğrenciye Bağlı Nedenler	Öğrencinin konuyu;	
	Sevmesi	38
	Anlaması ve yapabilmesi	10
	İlginç bulması	4
	Bölümü için yararlı bulması	2
	Toplam	54
Öğretmene bağlı nedenler	Öğretmenin ders işleyişi	36
	Öğretmenin kişiliği	17
		Toplam
	Genel Toplam	165

Öğrenciler bir konunun ilgi çekici olup olmama durumunu “*konu, öğrenci ve öğretmene*” bağlı nedenler ile ilişkilendirmişlerdir.

Birinci tema olan *konuya bağlı nedenler* (f:58) incelendiğinde öğrenciler konuların; kolay olması, yeni olması, fayda sağlıyor olması, dikkat çekici olması, güncel ve toplumsal olayları kapsamaması gibi nedenlerden dolayı derslerin içeriğini ilgi çekici bulmaktadırlar. Öğrencilerin çoğunluğu *konuların kolay* olmasının içeriğin ilgi çekici olmasında etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Konuya ilişkin öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“*Konun zorluğu konu çok zor olunca pek ilgimi çekmiyor açıkçası tam anlayabileceğim kapasitede olsa bana göre.*”(A6)

“Tabi konular ağır olmasa eğlenceli olurdu ilgimi çekerlerdi kolay olurlardı yani ilgimi çekecek” (İ7)

Yeni bir konunun olması da öğrenciler için konunun ilgi çekici olmasını sağlamaktadır.

“İlk gördüğümüzden dolayı ilgimizi çekiyor.”(E2)

“Önceden hiç görmedim, onu gördüm daha ilginç düşüncelerim oluyor onu yapmak istiyorum.” (C2)

Ayrıca öğrenciler için *konunun fayda sağlıyor olması* da onlar için ilgi çekici olmasının bir nedenidir. Bu bulgu içeriğe ilişkin daha önce belirtilen görüşler ile örtüşmektedir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“İlgim olduğu derslere göre ilgimi çekiyor matematik gibi coğrafya gibi dersler tarih gibi dersler ilgimi daha çok çekiyor ama mesela dil ve anlatım olsun, farklı seçmeli dersler olsun bunlar fazla ilgimi çekmiyor...Günlük yaşantıma uyarlayabiliyorum bazı dersleri böyle yani.”(C7)

“Hani işimize yarayacak mı ya da yaptığımız şey yaptığımız şeyin karşılığında bir şey alıyor muyuz hoşumuza gidiyor mu gibi yani. Çünkü ilerde işime yarmayacak bir şeyi bende öğrenmek istemem boşa zaman kaybetmek istemem” M4

Konunun dikkat çekici olması da öğrenciler için ilgi çekici olmasının nedenidir. Konuyla ilgili bir öğrencinin görüşü şöyledir:

“Dikkatimi çekiyorsa işte mesela biyoloji de işte beyni kesiyoruz inceliyoruz falan bunlar hoşuma gidiyor ama oturup bir kimyada mol hesaplamak falan hoşuma gitmiyor.” (C3)

Taşdemir (2007) öğretmen için önemli olan öğrencilerinin dikkatlerinin öğretim hedef ve etkinlikleri üzerinde yoğunluk ve süreklilik bakımından canlı kalmasını sağlamak olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin ders anlatımında öğrencilerin dikkatlerini canlı kalması konusunda özen göstermelidirler.

İkinci tema olan *öğrenciye bağlı nedenlerde* (f:54), öğrencilerin konuyu; *sevmesi, anlaması ve yapabilmesi, ilginç bulması ve bölümü için yararlı olduğunu düşünmesi* derslerin içeriğini ilgi çekici olmasını sağlamaktadır. Öğrenciler çoğunlukla *sevdiği konuların* onların ilgisini çektiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Şiir yazmayı çok severim yazarlar konusu şiirler konusu benim ilgimi çeker edebiyatta dil anlatımda.”(M2)

“Tarihi ben çok sevdiğim için ilgimi çekiyor örnek veriyorum tarihteki konuların hepsini seviyorum.”(G6)

“Daha çok sevdiğim derslerin konuları daha çok ilgimi çekiyor biyoloji kimya gibi ama fizik gibi dersler az ilgimi çekiyor... Biyoloji dersinde o konuları seviyorum insan sistemleri, vücudu o yüzden daha çok ilgini çekiyor. Daha çok beni yansıttığını düşünüyorum diyebilirim.”(F5)

“Hobi meselesi olarak mesela ben siyaset tarihini çok severim tarih derslerini aşırı derecede ilgiyle dinlerim ama matematiğe falan geldiği zaman iş ya da coğrafyaya bunaltıyorum hani dağlar denize paralel şu dağın yüksekliği bu burada iklim bu hani o da benim bir işime yaramayacak kolay kolay.” (A4)

Öğrenciler, yaş, hazırbulunuşluluk düzeyleri, ilgi, yetenek, öğrenme hız ve stilleri ve diğer özellikleri bakımından farklılık göstermektedirler (Taşdemir, 2007). Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilerin özelliklerine uygun olacak şekilde öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak onların konuları sevmesi sağlayabilirler.

Öğrenciler için derslerin içeriğinin ilgi çekici olmasını sağlayan diğer bir nedenler de *konuyu anlaması ve konu ile ilgili gereklilikleri yerine getirebilmesidir*. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Yapamıyorsam sıkıcı oluyor benim için zor olduğu için de gayret gösteremiyorum.” (C8)

“Anlamama göre mesela o konuyu çok iyi dinlersem anlarsam ilgimi çekiyor anlayamayınca da böyle bir türlü anlayamıyorum kendimi veremeyince de ilgimi çekmemeye başlıyor sonradan.”(M3)

“Hepsi değil, zor olduğunda anlayamadığımda ilgimi çekmiyor. Yani anlamadığımda nasıl ilgimi çeksin ki.”(M8)

Üçüncü tema olan *öğretmene bağlı nedenlerde (f:53) öğretmenin ders işleyişi ve kişiliği* öğrenciler tarafından belirtilen nedenlerdir. Öğrenciler açısından öğretmenin ders işleyişi önemli görülmektedir. Öğrenciler bu konuyla ilgili görüşlerini şu şeklide ifade etmişlerdir:

“Hocanın anlatmasıyla ilgi çekebiliyor oturup anlatsa bizim ilgimizi çekmez” (M11)

“Hocanın anlatışına bağlı tabi ki anlattığı zaman eğer anlayabiliyorsam daha çok ilgimi çekiyor o konu.” (M7)

“Öğretmenin anlatış şekline bağlı bazıları böyle uyutuyormuş gibi anlatıyor bazıları böyle uygun bir şekilde yükselterek anlatmaya çalışıyor o zaman dinliyorsun. Ama uyutarak uyutuyormuş böyle ninni gibi anlatınca uyuyasım geliyor anlamıyorsun mesela konuyu.”(C2)

“Öğretmen ilgilenmediği zaman sıkıcı buluyorum. Bazı öğretmenler sadece tahtaya kalkıp dersini anlatıyor işte bu budur diyor bu seferde herkes, herkes değil de birkaç kişi uyuma moduna geçiyor o zamanda dolayısıyla sıkılmış oluyoruz. Zaten her türlü halimizden belli oluyor sıkılmış olduğumuz ama bazı dersler oluyor öğretmen hem sohbet ederken hem ders anlatıyor gülüyoruz eğleniyoruz o zaman dersi daha iyi anlıyoruz hem de sıkılma durumu kesinlikle olmuyor.”(G6)

“Matematikle fizik dersine açıkçası söylemek gerekirse iyi gelmiyor yani bana derse gelmek istemiyorum. Bazen sıkıcı oluyor. Çünkü öğretmenlerimiz hiç mola vermeden ders işliyor yani arkadaşlarımız da aynı fikirde benimle beraber o yüzden o dersleri yani fazla önem vermiyorum. Başarılı olduğum dersler mesela edebiyat dersi çok sevdiğim bi ders çünkü o edebiyat dersini

gelmesini istedim her gün o öğretmenimi zaten seviyorum dersleri zaten o güzel severek geliyorum hani o derse.” (E8)

Okulların öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate almadan tek düze öğretim yöntemlerini uygulaması, öğrencinin derslere olan katılımını ve ilgisi azaltmakta ve öğrencinin devamsızlık gibi davranışlara itmesine neden olabilmektedir (Altındağ, 2015). ERG (2016) raporuna göre de öğretmenin ders işleyiş biçimi öğrencilerin dersi sevmelerini ve öğrenmelerini desteklemektedir.

İçeriğin ilgi çekici olmasında *öğretmenin kişiliği* de öğrenciler için önemli görülmektedir. Öğretmenin ders içerisinde öğrencilerle kurduğu iletişim öğrenciler açısından önemli olup öğrencilerin derse olan ilgi düzeylerini de etkilediği görülmektedir. Bu konu ile ilgili öğrenciler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Öğretmene bağlı biraz da mesela öğretmen bağırıp çağırırsa ilgimizi çekmiyor yatıyoruz uyuyoruz ama hani böyle konuşarak esprili bir şekilde anlattırsa bu sefer hepimiz konuya şey yapıyoruz.” (E3)

“Bir hoca dersi akışına göre anlatırken arada güzel espriler yaparak dersin olumlu gitmesini sağlayabilir bazı hocalar hiç sınıfa geldiği zaman yüzümüze bakmadan tahtaya dönüp derse başlıyorlar bu sınıfın psikolojisini dahi etkileyebiliyor bende dahilim buna benim kendi sınıfımda da böyle durum var biz bölüm dersinde ne olursa olsun kimse çıt diye ses çıkartmaz ama fizik dersi gibi derslerde olsa hoca bize selam vermeden arkasını tahtaya dönerse bu bize de psikolojik olarak etkiliyor bizim de derse katılma akışımızı kesiyor.”(E6)

“Bazıları gerçekten o esnada öğrenciyle bütünleşip ders anlatıyorlar bazısı da birazcık soğuk olur yani derse girer direk soruyu yazar işte cevaplayın sonra zil çaldım mı çıkar gider o tür hocalar birazcık soğuk oluyor tabi o derse ne kadar ilgi gösterdiyse öğrencilerde o kadar gösteriyor bazı hocalarda derse girip öğrencinin yanına oturup onun sorusunu çözer yani öğrencilerle bire bir ilgilenmeye çalışan hocalarımız var bu etkili oluyor.”(F4)

“Hocasına göre hocasını seviyorsam zaten o derste de başarılı oluyorum. Dediğim gibi bize çok yakın davranıyorlar derdimizi dinliyorlar sınıfça bi sıkıntımız varsa hocalar gelip bir sıkıntımız varsa bizimle paylaşip konuşabiliyorlar ve hocaları daha çok seviyorsun o yüzden derse girdiğimiz zaman çok mutlu oluyoruz.” (M12)

Özen ve Diğerleri (2012), yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin bir derse sevme gerekçesi olarak, daha çok öğretmenin olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

5.3.2.Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecine yönelik görüşleri, “Öğretmenin öğretim becerisi” ve “Sınıf yönetimi” olmak üzere iki ayrı başlık altında toplanmıştır.

5.3.2.1.Öğretmenin Öğretim Becerisine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrenciler öğretmenlerinin öğretim becerilerine yönelik belirtmiş oldukları görüşleri “öğretim yöntem ve teknikleri”, “araç gereçler ve öğretim materyalleri” ve “diğer öğretim uygulamalar” olmak üzere üç temadan oluşmaktadır. Görüşler Tablo 15’ te sunulmuştur.

Tablo 15. Öğretmenin Öğretim Becerisine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Anlatım	30
	Grup çalışması	16
	Tartışma	6
	Beyin fırtınası	4
	Soru cevap	4
	Araştırma	2
	Gösteri	1
	Laboratuvar	1
	Modelleme	1
	Drama	1
	Deney	1
	Toplam	67
Kullanılan Araç Gereç ve Öğretim Materyalleri	Akıllı tahta	17
	Power point sunusu	11
	Video	10
	Resim	4
	Çalışma kağıdı	2

	Kitap	2
	Normal tahta	1
	Model ve numune	1
	Film	1
	Modüller	1
	Maket inceleme	1
	Diğer kaynaklar	1
	Toplam	52
Diğer Uygulamalar	Test çözme	25
	Proje/performans ödevleri	15
	Yazı yazma	16
	Sunum yapma	9
	Dinleme ve izleme çalışması yapma	4
	Ezber yapma	3
	Şiir okuma	2
	Kodlama	1
	Uygulama yapma	1
	Eleştiri yapma	1
	Yorum yapma	1
	Poster hazırlama	1
	Video hazırlama	1
		Toplam
	Genel Toplam	199

Birinci tema olan *öğretim yöntem ve teknikleri* (f:67) teması incelendiğinde öğrenciler öğretmenlerinin derste; *anlatım, grup çalışması, tartışma, beyin fırtınası, soru cevap, araştırma, laboratuvar, modelleme, drama ve deney* yöntemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler öğretmenlerinin çoğunlukla (f:30) anlatım yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bir öğrenci şöyle ifade etmiştir:

“Konularımız oluyor konuyu anlatıyor öyle.” (M3)

“Anlatıyorlar hani anlıyoruz notlarımızı yazdırıyorlar ders işleyişimiz gayet iyi.”(M9)

“Genelde sözel olarak anlatıyorlar tahtada anlatıyorlar biz dinliyoruz.” (C3)

Araştırmalar, öğretmenlerin derslerinde sıklıkla anlatım yöntemini kullanmayı tercih ettiklerini göstermektedir (Barın,2009; Hayırsever, 2010; Taşkaya ve Bal, 2009).

Öğrenme ve öğretme sürecinin zenginleştirilmesi ve öğrenmenin kalıcılığının artırılması amacıyla her geçen gün yeni öğrenme-öğretme yaklaşımları ve öğretim yöntem ve teknikleri eğitim dünyasında yerini almaktadır. Ancak buna rağmen

anlatım yöntemi öğretmenlerin sıklıkla kullandıkları yöntem olmaya devam etmektedir. Bu noktada vazgeçilemeyen öğretim yöntemi olan anlatım yönteminin başarılı olması, ancak yerinde ve etkili kullanılması ile söz konusu olacağı unutulmamalıdır. Etkili bir şekilde kullanılmayan bu yöntem derslerin zamanla sıkıcı olmasına neden olabileceği söylenebilir. Kalaycı (2001) yapmış olduğu çalışmasında da öğretmenlerin derste problem çözme yönetimi çok kullanmadıklarını ve problem çözme yöntemi konusunda yeterli bilgilerinin olmadığı görülmüştür. Bu çalışmadan 14 yıl sonra da Altındağ (2015) yapmış olduğu çalışmasında öğretmenlerin hala öğretim yöntem ve tekniği olarak okullarda genellikle takrir (düz anlatım) yönteminin uygulandığı görülmüştür ve öğrencilerin okul yaşam niteliği algılarının düşük olmasına neden olduğu sonucunu elde etmiştir.

Öğrenciler, derslerde kullanılan diğer bir tekniğin *grup çalışmaları* olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler bu görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Grup çalışmaları yapıyoruz. Mesela herkese konu dağıtıyor ve bütün gruplar konuyu tekrar anlatıyor veya o konu hakkında daha çok bilgi sahibi oluyorsun ve tekrar anlatınca herkesin daha iyi anladığını düşünüyorum. Grup olarak anlatınca daha çok akılda kalıcı oluyor.” (C1)

“Grup etkinlikleri oluyor genelde hani bir konu veriliyor falan o konu hakkında araştırıyorsun karşılıklı tartışıyor gibiyiz hani o şeylerini söylüyor araştırdığı konuyu diğeri kendi konusunu savunuyor falan böyle etkinlikler yapıyoruz grupta. Böylece konu hakkında daha çok bilgi ediniyoruz karşınının de sonuçta tartışacağımız için onunkine de bakıyoruz ki iki konu da akılda kalıyor etkili oluyor.” (A5)

Grup çalışmaları öğrencilerin; kendini ifade etme fırsatı verir, yaratıcılıklarını ve öğrenciler arası etkileşimi teşvik eder, başkalarının fikirlerine saygı duymayı sağlar, grup bilincini geliştirir, araştırma soruşturma yoluyla öğrenmeyi teşvik eder, öğrencilerde dayanışma, yardımlaşma, paylaşma duygusunu geliştirir (Taşdemir, 2007). Bu nedenle grup çalışması etkinliklerinin daha çok yapılmasına özen gösterilebilir.

Tartışma ve beyin fırtınası teknikleri de ders içerisinde kullanılan diğer tekniklerdendir. Öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Tartışmalar oluyor, derslere göre değişiyor. Edebiyat öğretmenimiz var dediğim gibi o ilk anlatıyor sonrasında beraber tartışıyoruz soru cevap şeklinde o şekilde.” (E5)

“Beyin fırtınası dediğimiz şeyler yapıyoruz mesela bir soru sorduğunda birkaç öğrenci beraber çalışarak cevabı bulabiliyorlar. Çok da böyle farklı yöntemler değil ama yine de normalin üzerinde diyebilirim. Kendimiz fikirleri bulduğumuz için aklımızda daha çok kalıyor.” (F5)

“Edebiyat öğretmenimiz işlediği dersle dersin sonunda beyin fırtınası yapıyor o gün anlatılan kişiler konular olur onları yazıyoruz ondan sonra dersin sonunda pekiştiriyoruz.” (E9)

“Dil ve anlatımda mesela münazara konusu vardı bir slayt hazırladı arkadaşlar onu sundu sonra geçti ortaya sıraları koydular bizle tartışma yaptılar mesela konunun iyi anlaşılması için bunları yapıyorlar.” (C6)

Uygulanan yöntem ve tekniklerin öğrencilerin öğrenmeleri açısından önemli bir etkisinin olduğu ve bu sayede öğrencilerin etkili öğrenmeler gerçekleştirmesini sağladığı öğrenci görüşlerinden anlaşılmaktadır. Hazer (2013) yapmış olduğu çalışmasında öğrenciler, çoklu zekâ destekli işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi sayesinde matematik dersindeki başarılarının arttığını bununla birlikte derse daha çok katılmak istediklerini belirtmişlerdir. Özçelik’in (2007) araştırma sonucunda da işbirliğine dayalı öğrenmenin başarı, tutum ve kalıcı öğrenmeye etkisinin olumlu olduğu sonucu elde edilmiştir.

Gösteri, laboratuvar, modelleme, drama, deney ve sempozyum tekniklerinin nadir kullanılan teknikler olduğu görülmektedir. Oysa öğrenciler derste uygulanan yöntem ve tekniklerin onlar için daha yararlı ve akılda kalıcı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Biyoloji hocası modelleme yaparak sürekli model getirerek ders işliyor onun dersi normalde biyolojiyi sevmem ama o tür işlenince ders ister istemez dikkatimi çekiyor yani bu da bütün öğrencileri derse davet ediyor.” (F4)

“Bence deneye dökmeliyiz deneysel ne biliyim dokunmalıyız, görmeliyiz, işitmeliyiz bence öyle daha iyi olur ilgimizi çeker aklımızda kalır.” (F1)

“Hep yapar formül formül nereye kadar hep şey nereye kadar en azından bir uygulamalı olarak gördükten sonra hafızamıza kazınıyor tabi yani etkiliyor o açıdan.” (T1)

“Derslerde laboratuvara gittiğimiz oluyor bazen gösteri olarak gösteriyorlar çok keyifli ve daha akılda kalıcı oluyor.” (T2)

“Mesela ben kitaptan açıp baktığımda kalbin o odacığı burda şu odacığı burda onu ezberlemem lazım ama gördüğüm zaman gördüğüm şey aklımda kalıyor he bi de kendimiz kesiyoruz hoca direkt bize bırakıyor o yüzden aklımda kalıyor.” (C2)

Gösteri yöntemi, öğrenciye öğretilen bilgilerin kalıcı olmasını ve bu bilgilerin beceriye dönüşmelerini sağlar (Adıyaman, 2008). Memnun ve Akkaya'nın (2010) çalışmalarında öğrencilerin oyunlar ve etkinliklerle öğrenmeyi daha eğlenceli ve kolay buldukları sonucunu elde etmişlerdir.

Öğrenciler derslerde yapılan çalışmaların daha çok uygulamaya dönük olmasının öğrenmelerin kalıcılığı açısından onlar için daha iyi olduğunu belirtmektedirler. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Uygulamalı birazcık daha akılda kalabilecek ve görsel zekaya daha çok ağırlık verilmesini istiyorum çünkü hani oturduğumuzda dinlediğimizde aklımızda çok fazla bir şey kalmıyor bize yazdırmadıkları sürece ama görsel bir şey olduğunda bence daha çok aklımızda kalacağını düşünüyorum.” (C4)

“Mesela elektrik alanında anlamadığımız bir şey olduğunda yüklerin birbirine uyguladığı kuvvetlerde mesela ben anlamamıştım bi kere tahtaya çıkardı hoca başka birini daha almıştı ona göre uzaklıkla neyle alakalı

olduğunu anlatmıştı... daha etkili... Yani konunun içinde biz olduğumuz için daha iyi anlaşılabilir.” (F3)

İkinci tema olan *araç gereç ve öğretim materyallerine* (f:52) yönelik öğrenciler, ders anlatımında; *akıllı tahta, power point sunusu, video, resim, çalışma kağıdı ve kitap* kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler öğretmenlerinin çoğunlukla *akıllı tahtayı* kullandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler bu konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Tahtada açtıkları videoda hocada bir de kendi hoca hocamız ikisi birden anlatınca daha çok işliyor beynimize daha çok kalıyor kalıcı oluyor bilgiler.” (M12)

“Derslerde etkileşimli tahtayı kullanıyoruz bütün derslerde kullanıyoruz sonra sınıf içerisinde gruplara bölünüyoruz 6 kişi ya da beş kişi gruplardan, beyin fırtınası yapıyoruz arkadaşlarımızla bir konu belirliyoruz gruplar o konuları araştırıp sunum yapıyorlar.” (G6)

“Slayt falan kullanıyorlar akıllı tahtalarda o daha eğlenceli geçiyor bence. Sadece konuşarak anlatmasıyla değil de görsel daha dikkat çekici oluyor öyle daha iyi akılda kalıyor bence.” (C1)

MEB’in uyguladığı Fatih Projesi kapsamında okullarda akıllı tahta kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu durum ders içerisinde izleme, dinleme ve bir veriye ulaşma konusunda öğretmenlere ve öğrencilere kolaylık sağlamıştır. Öğrenciler akıllı tahta ile öğretmenlerinin ders anlatımında power point sunumları, videolar ve dersin içeriği ile ilgili görselleri kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler kullanılan akıllı tahtaların onların daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmelerinde ve derslerin daha anlaşılır olmasında etkisinin olduğunu da belirtmişlerdir.

Erduran ve Tataroğlu (2009) akıllı tahta kullanımının öğrenme ortamı üzerinde olumlu etki yarattığı, akıllı tahta kullanıldığında öğrenci ilgisinin arttığı ve öğrencilerin daha katılımcı hale geldiğini belirtmişlerdir. Salman’ın (2013) araştırma sonucunda da öğrencilerin görüşlerine bakıldığında e-içeriğin ders öğretiminde kullanımının (video, animasyon, e-kitap, çizgi filmler, eğitsel oyunlar vb.) derslerin öğrenimini kolaylaştırdığı sonucu elde edilmiştir. Küslü (2015) de yapmış olduğu

araştırmasında bilgisayar destekli matematik öğretim yönteminin geleneksel yöntemlere göre matematik başarısını daha fazla artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Ders anlatımında araç gereç kullanımı zengin öğrenme ortamların oluşması açısından oldukça önemlidir. Araç gereçlerin kullanımı, öğrenme işlemine katılan duyu sayısını artırarak daha fazla ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olur (Yalın, 2010). Türel (2008) de yapmış olduğu çalışmada öğrenme nesneleri ile zenginleştirilmiş öğretim ortamlarının, öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu etkisi olduğunu, bunun yanında öğrenmenin kalıcılığı bağlamında da önemli bir katkısı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç öğrenci başarısının onların okula ilişkin tutum ve düşüncelerini olumlu olarak etkileyeceği sonuçları ile örtüşmektedir. Bu olumlu tutum öğrencilerin okul yaşam kalitesini de arttıracaktır.

Öğrenme öğretme sürecinde kullanılan yöntem teknik ve görsel işitsel araç gereçler öğrenmeyi daha etkili olmasını sağlamaktadır. Çünkü kullanılan her bir yöntem teknik öğrencinin sürece aktif katılımını sağlamaktadır. Bu da öğrenmenin etkisini artıracak ve öğrencinin öğrenmeye istekli olmasına neden olacaktır. Öğrencinin öğrenmeye istekli olması onun derse girerken ve okula gelirken istek duymasını sağlayacaktır. Adıyaman (2008) yapmış olduğu çalışmada öğretmenler tarafından, işlenen konuya uygun çok sayıda yöntem ve teknik kullanıldığında, öğrencilerin derse aktif olarak katılacağı ve bunun öğrenci başarısını arttıracak olduğunu belirtmiştir. Öğrenme öğretme sürecine ilişkin öğrenci görüşleri de bu veriyi destekler niteliktedir. Konuyla ilgili bir öğrencinin görüşü şöyledir:

“Farklı uygulamalar yapıldığında öğrencide dinlediği dersten zevk alırdı zaten bir öğrenci derse girerken ayakları geri geri gitmemesi gerekiyor o derse isteyerek girmesi gerekiyor.” (E11)

Üçüncü tema olan *diğer uygulamalar* (f:80) içerisinde öğrenciler derste; *test çözme, proje/performans ödevleri, yazı yazma, sunum yapma, dinleme ve izleme çalışması, ezber yapma, şiir okuma* gibi diğer uygulamaların yapıldığını belirtmişlerdir. *Test çözme tekniği* (f:25) öğrenciler tarafından sıklıkla tekrar edilmiştir. Test çözme tekniğinin ders anlatımında kullanılan bir yöntem olmadığı bilinmektedir. Derslerde kullanılan bu tekniğin ülkemizde uygulanan sınav sisteminin etkisi de düşünülerek öğretmenlerin dersleri test çözerek işlediği saptamalar arasındadır. Bu nedenle de

öğretmenler test çözme tekniğini uygulamak zorunda kalmaktadırlar. Öğrenciler bu konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bir konu işliyoruz bitiriyoruz o konuyu sonra test veriyor mesela onları çözüyoruz sonra genel bir test yapıyoruz.”(C2)

“Daha çok çoktan seçmeli sorulara hazırlık daha böyle ygs ye hazırlık biz artık 11 olduğundan dolayı ygs ye hazırlık sorulardan çözmeye çalışıyoruz hatta fizik konumuz bitiyor şimdi ona ygs için testler falan alıp daha çok test.”(İ2)

Aypay ve Eryılmaz'ın (2011) yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin özellikle sınava hazırlanma baskısı ile ders çalışmaya ayırdıkları tüm zamanlarında sadece test soruları çözmeyi isteyecek bir duruma geldiklerini belirtmişlerdir.

Proje/ performans ödevleri derste kullanılan diğer uygulamalar arasında yer almaktadır. Konuyla ilgili öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

“Proje ödevlerimiz oluyor proje ödevlerimiz olunca mesela daha önce bir arkadaşım biyoloji ile ilgili bir proje ödevi almıştı ve göz yapmıştı kocaman bi ve o gözü hocalar dağıtıyor işte her sınıfa gösteriyor falan bu bence etkili bir çalışma oldu.”(T2)

Bazı öğrenciler proje/performans ödevlerini ders notlarını yükseltmek için aldıklarını belirtmişlerdir. Öğrenci görüşleri şöyledir:

“Başarılı olduğum dersten proje almak istemem zaten yüksektir puanım başarısız olduğumdan alırsam puanımı yükseltme şansım olabiliyor.” (C1)

“Projeler öyle almak zorunda olduğumuz için alıyoruz bence öyle bir işe pek de yaramıyor ama almak zorundayız o yüzden alıyoruz not yükseltmek amacıyla.”(C3)

Yazı yazma işlemi de ders içerisinde kullanılan diğer uygulamalardandır.

“Sözel derslerde çok yazıyoruz yazdığımızı da sınav geldiğinde ezberliyoruz sonra unutuyoruz aslında.” (E9)

Ders anlatımlarında sürekli yazı yazdırarak ders işlenmesi öğrencilerin derse ilgilerinin azalmasına neden olacağı söylenebilir. Derslerde yazı yazarak ders işleme yerine farklı yöntem ve tekniklerle ders işlenmesinin onlar için derslerin daha ilgi çekici olmasını sağlayacağı söylenebilir. Bu durumu bir öğrenci şöyle ifade etmiştir:

“Biz derslerde teorik ders görüyoruz hep tahta, tahtaya yazıyorlar. Bence onları daha deneye dökmeliyiz deneysel ne biliyim dokunmalıyız, görmeliyiz, işitmeliyiz bence öyle daha iyi olur ilğimizi çeker aklımızda kalır.” (F1)

Sunum yapma, dinleme ve izleme çalışması da ders içerisinde kullanılan diğer uygulamalar içerisinde yer almaktadır. Konuyla ilgili öğrenci görüşü şöyledir:

“İngilizce dersinde konumuz bitti şu an ve İngilizce şarkılar dinleyip, İngilizce filmler izliyoruz yani duyduğumuz şey İngilizce oluyor ve daha çok anlayabiliyoruz.” (T2)

5.3.2.2.Sınıf Yönetimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Araştırmada öğrencilerin öğrenme öğretme sürecine ilişkin görüşlerinden öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin belirtmiş oldukları görüşleri Tablo 16’ da sunulmuştur.

Tablo 16. Sınıf Yönetimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Olumlu	Sınıfta dolaşarak ders anlatması	2
	Öğrencilere isimleri ile hitap etmesi	1
Toplam		3
Olumsuz	Sınıfi kontrol edemiyor olması	5
	Ses tonu düşük ya da aynı düzeyde olması	3
	Oturarak ders işlemesi	1
Toplam		9
Genel Toplam		12

Sınıf yönetimi temasındaki *olumlu* görüşler incelendiğinde öğrenciler öğretmenlerin çoğunlukla *ayakta gezerek ders anlattıklarını* ve *öğrencilere isimleri ile hitap ettiklerini* ifade etmişlerdir.

“Ayakta sürekli dolaşan hani jest mimik kullanan öğretmenlerde akıcı oluyor ders ve sıkılmıyorsun.”(C1)

Öğrencilerin sınıf yönetimine ilişkin olumsuz görüşlerinde öğrenciler öğretmenlerinin ders anlatımında; *sınıfı kontrol edemiyor olduklarını, ses tonlarının düşük veya aynı olduğunu ve oturarak ders işlediklerini* belirtmişlerdir. *Sınıfı kontrol edemiyor olduklarını* ilişkin öğrenci görüşleri şöyledir:

“Sınıf ortamı fazla ciddi değil. ... Çok ses oluyor sınıflarda birlik beraberlik yok ondan dolayı derslere yönelemiyoruz fazla yani kendim istesem de engel çıkıyor her türlü bozulmalar oluyor. .... Öğretmenden öğretmene değişiyor bazıları baya tepkisini koyuyor ortaya bazıları da karakterinden dolayı bir şey diyemiyor. Bazı öğretmenlerin olmuyor hocam baskın değil...öğretmen susturabilse susacaklar çünkü başka öğretmenler de susuyorlar bazılarında da susmuyorlar öğretmenden öğretmene fark ediyor yani.” (E7)

“Sınıfı kontrol edemiyorlar ya sesleri alçak kalıyor onun gibi tarz mesela hoca konuşmaya başlayınca biz de konuşmaya başlıyoruz onun gibi yani.” (T4)

Bazı öğrenciler de öğretmenlerinin ders anlatımında *seslerini düşük ya da aynı düzeyde kullandıklarını* söylemişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Sesi az çıkan öğretmenler var böyle hani bağırıyor gibi hep aynı tonda konuşan öğretmenlerim var. Böyle yani derste uyuyor gibi o öyle olunca derisi böyle anlatırken uyuyor gibi bizim de uykumuz geliyor. Ama bazı öğretmenler mesela derste ilgi çekmek için bazen sesini yükseltiyor alçaltıyor. Yani o daha çok ilgimizi çekiyor.”(F1)

“Bazıları böyle uyutuyormuş gibi anlatıyor bazıları böyle uygun bir şekilde yükselterek anlatmaya çalışıyor o zaman dinliyorsun. Ama uyutarak uyutuyormuş böyle ninni gibi anlatınca uyuyasım geliyor anlamıyorsun mesela konuyu.”(C2)

Demirel (2007) öğretmenin ses tonunun, gözle iletişiminin ve vücut diliyle iletişiminin çok önemli olduğunu söylemektedir.

Öğretmenin *sınıfta oturarak ders anlatması* da öğrenciler için uygun olmayan bir davranış olarak görülmektedir. Bir öğrenci bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“Çok fazla oturarak anlatan öğretmenler çok değişik oluyorlar baya bir sıkılıyor insanın uykusu geliyor.” (C1)

Olca ve Döş (2009) ortaöğretimde başarıyı olumsuz etkileyen unsurları belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmalarında başarısızlığın, öğretmenlerin ders anlatma yöntem ve tekniklerinden, güzel Türkçe konuşamama, beden dilini kullanamama, derse hazırlıksız girme gibi nedenlerden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıf yönetimini iyi yapabilmeleri dersin anlaşılabilirliği ve düzeni açısından önemlidir. Sınıf yönetimi iyi sağlanmadığında sınıf içi huzursuzluklar ve sorunların artış gösterebileceğini ve öğrencilerin derslerden keyif alamayacağı söylenebilir. Derslerden keyif alamayan öğrencinin de o derse karşı ilgisinin azalmasına neden olacaktır. Derse ilginin azalması zamanla okula ilginin azalmasına da etkisinin olabileceği söylenebilir. Bu nedenle okul ortamında öğretmenlerin sınıftaki öğrenci grubunun sağlıklı biçimde gelişmesini sağlayabilmesi için bu grubu etkili biçimde hedefe ulaştıracak düzenlemeler yapması ve beceriler sergilemesi gerekir (Ceyhan ve Ceyhan, 2009).

5.3.3. Değerlendirme Sürecine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin okullarda öğrenci başarısının değerlendirilmesi gerekliliğine ilişkin görüşleri, onların aynı zamanda öğretmenlerinin değerlendirme yaklaşımlarına ve sınıflarında gerçekleşen değerlendirme uygulamaları ile ilişkilidir.

5.3.3.1. Başarı Değerlendirilmesi Gerekliliğine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin başarının değerlendirilmesi gerekliliğine ilişkin görüşleri aşağıdaki Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Başarının Değerlendirilmesi Gerekliliğine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Olumlu	Olması gerekir	20
	Öğrencilerin başarı seviyesini yansıtır	1
	Değerlendirme dersi dinlemeye teşvik eder	1
Toplam		22

	Performans ödevleri zaman kaybı	3
	Sınav sonucu odaklı değerlendiriyorlar	3
	Ödev vermek gereksiz	2
Olumsuz	Yazılı sınav olması iyi değil	1
	Öğrencileri yarış halinde olmasına neden oluyor	1
	Performans ödevleri çok zaman alıyor	1
	Derse katılım bir değerlendirme ölçütü olarak kullanılıyor	1
	Toplam	12
	Genel Toplam	34

Değerlendirmeye ilişkin *olumlu* görüşler çoğunluktadır (f:22). Öğrenciler değerlendirmenin *olması gerektiğini, öğrencilerin başarı seviyesini yansıttığını, değerlendirmenin dersi dinlemeyi teşvik ettiğini* ifade etmişlerdir. Değerlendirmenin *olması gerektiğini* görüşü en sık tekrar edilen görüştür. Bu konuya ilişkin öğrenciler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Değerlendirme tabi ki olması gerekir çünkü hatanızı öğreneceksiniz bir sonraki evrede onu yapmayacaksınız bu şekilde üst üste koyarak başarıya ulaşacaksınız.”(F4)

“Not kesinlikle olmalı çünkü dediğim gibi öğrenci var öğrenci var yani eğer çalışanla çalışmayan öğrenci ayrı tutulmasa notları hakkınca verilemese ne anlamı var ki yani çalışanların çalışmayanlardan ne anlamı kalıyor.”(M2)

Olumsuz görüşlerde (f:12) öğrenciler; performans ödevlerinin zaman kaybı olduğunu, sınav sonucu odaklı değerlendirme olduğunu, ödev vermenin gereksiz olduğunu, yazılı sınavların iyi olmadığını, sınavların öğrencilerin yarış halinde olmasına neden olduğu ifadelerinde bulunmuşlardır.

“Performanslar, projeler yılda bir oluyor ama performanslar ödevleri dönem dönem olduğu için bazı öğretmenlerimiz bir hafta söylüyor iki hafta içinde alıyor o yüzde de çok sıkışıyoruz ve olmuyor da yani.”(İ3)

Aypay ve Eryılmaz'ın (2011) yaptığı araştırmada öğrencilerin ödevleri sınavlara hazırlanmalarını engelleyen etkinlikler olarak düşünüyor olabileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Sınav sonucu odaklı değerlendirme yapıldığına ilişkin öğrenci görüşü şöyledir:

“Mesela bir proje yapıyoruz proje ödevi gayet başarılı oluyor eee üst sıralardaki öğrenciler böyle daha eften püften bi ödev yapıyorlar ama onların normalde proje verilirken o projenin uğraşılan emeğe göre not verilir ama hocalar bakıyorlar bunun yazılısı yüksek ben bunun projesine 100 vereyim he bunun yazılıları düşük proje iyi ama napayım ben buna 100 verirsem çok sırttır yazayım buna bi 70 falan.”(F4)

Ödev vermenin gereksiz olduğuna ilişkin öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

“Bazı derslerde ödev veriyorlar performans ödevi olarak. Onlara zaman harcıyoruz biz o kadar da çok da önemli bir şey değil yani o zamanı başka bir şeye harcasak daha verimli olur gibi... Fayda katıcı bir şey değil ki.”(F6)

5.3.3.2.Öğretmenlerin Değerlendirme Yaklaşımına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğretmenlerin değerlendirme yaklaşımı ile ilgili öğrenci görüşleri “olumlu ve olumsuz” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Bu görüşler Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Öğretmenlerin Değerlendirme Yaklaşımına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Olumlu	Adil değerlendiriyorlar	36
	Toplam	36
Olumsuz	Adil değil	20
	Hak edilen not verilmiyor	11
	Öğretmenin kişiliğine göre değişiyor	6
	Ayrımcılık yapıyor	2
	Notla tehdit ediyorlar	1
	Bizi zorluyorlar	1
	Toplam	41
Genel Toplam		77

Olumlu görüşler (f:36) incelendiğinde öğrenciler öğretmenlerinin *adil* biçimde değerlendirme yaptıklarını düşünmektedirler. Bu görüşleri öğrenciler şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Notlarımız gerektiği gibi hak ettiğimizi alıyoruz öyle yani notlarımızda hiçbir sıkıntı olmuyor.”(C7)

“Puanlama, ders konusunda kesinlikle eşit davrandıklarını düşünüyorum.”(A1)

“Adaletli notlar veriliyor eşit bir şekilde notları veriyorlar.”(T5)

“Herkes eşit olduğunu düşünüyorum çünkü herkes hakkettiğini alıyor çalışan çalıştığının hakkını çalışmayan da çalışmıyorsa zaten alıyor ben haklı yani herkese eşit davranıldığını düşünüyorum.”(M1)

Bu konuya ilişkin olumsuz görüşlerde (f:41) yadsınamayacak kadar çoktur. Öğrenciler notların adil olmadığını, hak edilen not verilmediğini, not verme işinin öğretmene göre değiştiğini, ayrımcılık yapıldığını belirtmişlerdir. Öğrenciler öğretmenlerinin performans notlarında, yorum sorularında, sözlü notlarında adil davranmadıklarını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci görüşü şöyledir:

“Mesela performans notları falan performans ödevleri vesaire bunları çok ağır veriyorlar hani ve ben performans notlarında öğretmenlerin çok adil davrandığını düşünmüyorum.”(T7)

Küçükahmet (2009) öğrenciler hakkındaki kararlara başarı yanında başka değer yargıları da katıldığını, bundan kaçınmak oldukça zor olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle bu değer yargılarının öğrenci başarısını etkilediği için yeterince doğru olması hem dayandığı gözlem ve ölçmenin doğruluğuna, hem de değerlendirme için seçilen ölçütün uygunluğuna bağlı olması gerektiğini belirtmiştir.

Bazı öğrenciler de öğretmenlerin not vermenin öğretmenin kişiliğine göre değiştiğini belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak öğrenciler öğretmelerin not verirken mutlu olması ya da mutsuz olması onun not verirken doğru bir değerlendirme yapmasını engellediğini belirtmektedir. Konuyla ilgili bir öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

“Mesela hocalar hep klasik sınav yapıyorlar, yorum soruları yani ucu açık sorular aklınıza her şey gelebilir her şeyi yazabilirsiniz ama mesela hoca akşam eve gittiğinde diyelim oturdu yazılıları çıkardı ne biliyim o an böyle

eşiyile tartıştı mutsuzdu kâğıdı okurken mesela ucu açık soru dediğim ne biliyim çok puan kırabiliyor. Ama mesela bunu çok mutlu bir günündeydi puanları fazladan verebilir yani bence biraz adil olmuyor.”(F1)

Hak edilen notların verilmediğine ilişkin bir öğrenci görüşü şöyledir:

“Mesela bi proje yapıyoruz proje ödevi gayet başarılı oluyor eee üst sıralardaki öğrenciler böyle daha eften püften bi ödev yapıyorlar ama onların normalde proje verilirken o projenin uğraşılan emeğe göre not verilir ama hocalar bakıyorlar bunun yazılısı yüksek ben bunun projesine 100 vereyim he bunun yazılıları düşük proje iyi ama napayım ben buna 100 verirsem çok sırtır yazayım buna bi 70 falan.”(F4)

Ayrıca öğrenciler öğretmenlerinin not verirken ayrımcılık yaptıklarını belirlemektedirler. Bu konuya ilişkin öğrenci görüşleri de aşağıdaki gibidir:

“Ben de başarılı birisiyim ama başarılı birisine ayrımcılık yapmasını istemem ki yapıyorlar.” (T3)

“Kimi kendine yakın görüyorsa ona öyle puan veriyor bence hani bu erkek olduğu için bi de hoca erkeklerle daha iyi anlaşıyor kızlarla çok muhabbete girmiyor onlarla futbol muhabbetiydi falan bazen konularımız bittiğinde beş on dakika kaldığında oturduğumuzda daha çok erkeklerle muhabbet ettiği için belki de yakın gördüğü için ya da dersi geçmesi için yapıyormuştur ama bence yapmaması lazım. Kimi kendine yakın görüyorsa ona öyle puan veriyor bence hani bu erkek olduğu için bi de hoca erkeklerle daha iyi anlaşıyor kızlarla çok muhabbete girmiyor onlarla futbol muhabbetiydi falan bazen konularımız bittiğinde beş on dakika kaldığında oturduğumuzda daha çok erkeklerle muhabbet ettiği için belki de yakın gördüğü için ya da dersi geçmesi için yapıyormuştur ama bence yapmaması lazım.” (A8)

Öğretmenin değerlendirme yaparken herhangi bir ayrımcılık ve adaletsizlik yapmadan öğrenciye hak ettiği notu vermesi önemlidir. Çünkü hak ettiği notu almayan ve öğretmenin ayrımcılık yaptığını düşünen öğrenci öğretmenine karşı güveni ve saygısı azalacak bu durumun da zamanla öğrencinin derse olan ilgisinin ve sevgisinin azalmasına neden olacağı söylenebilir.

5.4.Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı kapsamında öğrencilerden öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin görüşleri alınmıştır. Görüşler öğretmenlerin “*Genel iletişim*” ve “*Sınıf içinde göstermiş oldukları iletişim*” becerileri olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

5.4.1. Öğretmenlerin Öğrenciler ile Kurdukları Genel İletişimlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin öğretmenleri ile okulda kurmuş oldukları iletişime yönelik görüşleri alınmış ve bu görüşler “*olumlu* ve *olumsuz*” görüşler olarak iki tema altında toplanmıştır.

Tablo 19. Öğretmenlerin Öğrencilerle Kurdukları Genel İletişimleri Hakkında Öğrenci Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Olumlu	Değer veriyorlar	59
	Rahat iletişim kurmamıza imkân tanıyorlar	41
	İlgileniyorlar	18
	Arkadaş gibi davranıyorlar	9
	Yardım etmeye çalışıyorlar	8
	Ailemiz gibiler	6
	Sıkıntımız olduğunda dinliyorlar	6
	Samimi iletişim kurulabiliyor	3
	Sevgi ve saygı duyuyorlar	1
	Fikirlerimizi dinliyorlar	1
	Moral veriyorlar	1
	Toplam	153
Olumsuz	Öğrencileri iş gibi görüyorlar	1
	Sert öğretmenlerle iletişime geçilmiyor	1
	Görevlerini maaş için yapıyorlar	1
	Öğrencileri önemsemiyorlar	1
	İlgisiz davranıyorlar	1
	Toplam	5
	Genel Toplam	158

Öğrenciler öğretmenlerinin kendilerine yönelik çoğunlukla *olumlu iletişim* (f:153) kurduklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler öğretmenlerinin *değer verdiğini*, *rahat iletişim kurduklarını*, *ilgilendiklerini*, *arkadaş gibi davrandıklarını*, *yardım ettiklerini*, *aile gibi olduklarını* ve bunun gibi olumlu ifadeler belirtmişlerdir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (f:59) öğretmenlerinin onlara *değer verdiklerini* düşünmektedirler. Bu görüşün nedenlerini şu şekilde ifade edilmiştir:

“O kadar öğrenci var içerisinde sadece bana soruyor gelmedin diye aklında tutmuş değer verdiğini gösteriyor bence.”(T2)

“Ufkumuzu açtılar birçok kişinin hedefi olmasını sağladılar birçok konuda bize çok destek oldular; kız çocuğunun ayakta durması gerektiğini öğrettiler, kimseye muhtaç olmamızı bu şekilde çok katkıları oldu.”(M9)

“Konuşmalarından, hareketlerinden ilgilerinden ne kadar ilgilendiklerinden anlaşılıyor.”(C1)

“Öğretmenler cana yakın güzel oluyo konuşabiliyoruz yani konuştuğumuzda bu sefer bize geri dönüşlerinin sert olmaması bizi daha çok konuşmaya yönlendiriyor.”(F3)

“Özellikle ilgileniyor anlamadığımız var mı her öğrenciyi geziyor sorular soruyor anlamadıklarıyla ilgili. Daha iyi başka ne yapabiliriz başka daha iyi nasıl olabilirsiniz gibi konuşmalar yapıyor. Ben değer verdiğini anlıyorum.”(F1)

“İlgileniyorlar ellerinden geldikçe ilgilenmeye çalışıyorlar. Mesela o gün sen derste azıcık sakın sessiz kal soruyorlar ne oldu bir şey mi oldu diye şimdi söylemek istemiyorsan teneffüste gel falan öyle diyorlar.” (F6)

“Bir sorunumuzda ilgileniyorlar her türlü maddi manevi alırlar konuşurlar, destek çıkarlar.”(C6)

“Gözümüzün içine bakarak gülüyorlar bundan zaten daha fazlası olamaz diye düşünüyorum. Mutlu oluyoruz mutlu ediyorlar.” (G3)

Öğrenciler, sınıfı sevmelerine veya sevmemelerine neden olan öğretmende en beğendikleri özelliklerin “öğrencilere önem vermesi, arkadaşça davranması, rahat iletişim kurulabilmesi”; olarak belirtmişlerdir (Bailey, 1999 aktaran Bilgiç, 2009). Öğrencilerin, öğretmenlerden beklentileri, kendilerine rehberlik yapmaları, problemlerini çözmelerine yardımcı olmaları, yol göstermeleri ve onları

güdülemeleridir (Döş, 2013). Özen ve diğerleri (2012) yapmış oldukları çalışmalarında genel olarak kızmayan, bağırmayan, öğrencilere eşit davranan, öğrencileriyle ilgilenen, onları seven, onlara güvenen, onlara sıcak davranan, dersleri öğrenci açısından zevkli işleyen ve öğrencileriyle sosyal paylaşımlarda bulunan öğretmenlerin öğrenciler tarafından tercih edildiği sonucuna ulaşmışlardır.

Öğrenciler, öğretmenlerinin kendileriyle *ilgilendiklerini* ve onlarla *rahat iletişim kurduklarını* şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Öğretmenlerimizle aramız çok iyi bizle böyle yeri geliyor arkadaş gibi de oluyorlar yeri geliyor abla abi gibi de tavsiye veriyorlar.”(M4)

“Biz iletişimimiz iyi olduğunda kendimi daha rahat hissediyorum zaten okulda derterimi sıkıntılarımız dinliyorlar biz de onları dinliyoruz.” (C8)

“Bir sorunumuzda da ilgileniyorlar her türlü maddi manevi alırlar konuşurlar. Destek çıkarlar.” (C6)

“Öğretmenlerimizle fikirlerimizi açık açık söyleyip beraber tartışmalar yapabiliyoruz tabi seviyemizi asla aşmadan öğretmenlerimiz de gerçekten üzerimize çok titriyorlar arkadaş gibiyiz sorunlarımızı açık açık paylaşabiliyoruz bu yönden hiçbir sıkıntımız yok yani.” (C7)

ERG (2016) raporunda öğrencilerin sorunları olduğunda paylaşabilecekleri bir öğretmenlerinin olması, çocukların okula bağlılığını, okula ve derslere karşı tutumunu ve motivasyonunu olumlu etkileme potansiyeline sahip olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin öğrencilerle kurdukları iletişime yönelik öğrencilerin belirtmiş oldukları *olumsuz görüşler* (f:5) incelendiğinde öğrenciler öğretmenlerinin kendilerini *iş gibi gördüklerini, sert öğretmenleriyle iletişime geçemediklerini, bazı öğretmenlerinin de maaş için bu mesleği yaptıklarını, öğrencileri önemsemediklerini ve ilgisiz davrandıklarını* ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Bazıları böyle ters oluyor o kişilerle konuşmakta çekiniyor insan.”(A6)

“Bazı hocalarımızın biraz sert yapısı olduğu için iletişime geçemiyoruz.”(M9)

Aktaş'ın (2007) araştırmasında da öğrencilerin öğretmenleri tarafından önemsenmediği ve kendilerine değer verilmediği sonuçlarına ulaşmıştır. Bu noktada öğretmenlerin öğrencileri ile kurdukları iletişimde olumsuz davranışları sergiledikleri ve etkili iletişim kuramadıkları görülmüştür. Özen ve Diğerleri (2012) yapmış oldukları çalışmalarında olumsuz öğretmen davranışları, öğrencileri okuldan soğutan sebepler olarak gösterilmiştir. Ereş (2014) çalışmasında öğrencilerin en çok öğretmen tutum ve davranışlarından dolayı okuldan kaçtıklarını belirtmektedir.

Öğrenciler, öğretmenleriyle iletişim kuramadıkları ve anlamadıkları zaman, kendilerini okuldan ve okulla ilgili aktivitelerden soyutlamaktadırlar (Katıtaş, 2012). Bu nedenle öğretmenlerin öğrencileriyle iletişimlerinde daha özenli ve dikkatli olmaları gerektiği söylenebilir.

5.4.2. Öğretmenin Sınıf İçi İletişimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğretmenlerin sınıf içi iletişimlerine ilişkin öğrenci görüşleri Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20. Öğretmenin Sınıf İçi İletişim Sürecine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Olumsuz	Ayrımcılık yapılmakta	14
	Eşit davranılmamakta	8
	Saygılı davranılmamakta	1
	Aşağılayıcı konuşmakta	1
	Karşısındaki davranışlarına göre davranılmakta	1
	Anlaşılacağı düşünüldüğü tarafa ders anlatılmakta	1
	Toplam	26
Olumlu	Eşit davranılmakta	14
	Saygılı davranılmakta	5
	Hakaret edici konuşulmamakta	2
	Adil davranılmakta	1
Toplam	22	
Genel Toplam		48

Öğrenciler öğretmenlerinin sınıf içi iletişimine yönelik ifade edilen *olumsuz görüşlerin* (f:26) daha fazla olduğu görülmüştür. ERG (2016) raporunda da birçok öğrenci, öğretmenlerin olumsuz davranışlarıyla da karşılaştığını belirtmiştir.

Öğrencilerin belirtmiş olduğu olumsuz ifadelerde öğretmenlerinin; ayrımcılık yaptıklarını, eşit ve saygılı davranmadıklarını, aşağılayıcı konuştuklarını, karşısındakine göre davrandıklarını, anlaşılacağı tarafa dönük ders anlattıklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada öğrenciler öğretmenlerinin sevdiği ve sevmediği, öğrencinin başarılı başarısız olma durumu ve cinsiyetine göre *ayrımcılık yaptıklarını* belirtmişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Adı çıkmış kötü bir öğrenciyse ya da tanınan iyi bir öğrenciyse öğrencisine göre muamele yapıyorlar.” (F1)

“Çalışkan öğrenci derse katılan öğrenci bazen daha fazla şey oluyor diğerlerine yok sen bilmiyorsun direkt sen sus diyerekten şey yapıp bilen öğrencileri kaldırmak saçma geliyor çünkü o bilmiyor ona öğretmek zaten gerekiyor neden onu kaldırmıyorsun bilen zaten biliyor kaldırma kalsın. Bilmeyen sen bilmiyorsun diye geçiştiriyorlar bilen sen biliyorsun sen cevap ver.” (E4)

“Ben de başarılı birisiyim ama başarılı birisine ayrımcılık yapmasını istemem ki yapıyorlar.” (T3)

“İyi çizen öğrenciyi kötü çizen öğrenciyi ayırıyor. İyi çizen öğrencinin bir mazereti olduğun da onu kabul ediyor hani gülüyor ediyor falan düzgün karşılıyor onu normal bir şeymiş gibi biri yapmadığında kıyameti koparıyor mesela.” (G4)

ERG (2016) raporunda da öğretmenlerin notları daha iyi olan, çalışkan veya başarılı olan öğrencilere daha iyi ve anlayışlı davrandığı, daha çok ilgi gösterdiği görülmüştür. Kızılay (2008) yapmış olduğu çalışmasında öğretmenlerin öğrencilere adaletli davranmaması öğrencilerin okula bağlılığını azaltan bir neden olduğu sonucunu elde etmiştir. Altındağ (2015) yapmış olduğu çalışmasında öğrenciler, okul yaşam kalitesi algılarının düşük olmasına nedenlerinden birinin öğretmenlerinin eşit ve adil davranmaması olduğunu belirtmiştir.

Bazı öğrenciler de öğretmenlerinin *eşit ve saygılı davranmadıklarını* yönelik bir öğrenci görüşü şöyledir:

“Taktım mı tam takıyor yani böyle birilerini gözüne kestiriyor sürekli onların üstünden yani onlar hiçbir şey yapmamış olsa dahi onlara yükleniyor sürekli derste azarlama aşağılama hiç hoş olmuyor.” (F4)

Öğrencilerin öğretmen davranışlarından en hoşlanmadıkları özelliklerini “sınıfın önünde öğrenciyi küçük düşürecek şekilde davranması, öğrenciler arasında ayırım yapması, öğrencilere saygı göstermemesi, kötü olması, çok bağırması ve birden bire farklı davranışlar göstermesi” olduğunu belirtmişlerdir (Bailey, 1999 aktaran Bilgiç, 2009). ERG (2016) raporuna göre de öğrencilerin öğretmenlerinden daha az ilgi gördüğünü hissetmesi veya öğrencilere adil davranılmadığını gözlemlenmeleri kendilerini mutsuz hissetmelerine ayrıca öğretmenlerinin tüm öğrencilere eşit düzeyde ilgi göstermediğini gördüklerinde motivasyonlarının olumsuz etkileneceği görülmüştür.

Yolak (2016) çalışmasında sorumsuz, ilgisiz, bencil, sevgisiz, hakaret eden, önyargılı ve adaletsiz öğretmen tutumlarının da öğrencilerin psikolojik sorunları olmasına sebebiyet verebildiği, düşük akademik başarı, düşük öz-yeterlik ve düşük özgüven yaratabileceği belirtmektedir.

Kızılay (2008) yapmış olduğu araştırma sonucunda; öğretmenlerin öğrencilere karşı tutum ve davranışları sert ve kırıncı olması, öğrencilerle alay etmesi, ad (lakap) takması vb davranışları, öğrencilerini not ile korkutması, öğrencilere değer ve güven vermemesi ve öğrencilerini yeterince dinlememesi öğrencilerin okula olan bağlılığını azalttığı yönünde sonuca ulaşmıştır.

Öğretmenlerle iletişime yönelik bir öğrencinin görüşü dikkat çekicidir. Öğrenci öğretmenle iletişimi tüm eğitim yaşamının merkezine koyduğu görülmektedir. Öğrencinin görüşü şöyledir:

“Öğretmenlerle zıt gittiğiniz zaman okuldan da bağınız kopuyor hayattan da bağınız kopuyor ailenizle bağınız da kopuyor yani her şey eğitimde öğretmenlerle ilişkide.” (T8)

Öğrenciler öğretmenlerin; öğrencisiyle alay etmesinin, birbiriyle kıyaslamasının, ayırım yapmasının, öğrencilerine karşı kaba davranmasının, bireysel farklılıklarını

göz ardı etmesinin, iletişim becerilerinin eksik ya da yetersiz olmasının, öğrencilerine ilgi göstermemesi gibi faktörlerin öğrencilerin sınıf içerisinde istenmeyen davranışlar göstermesinde etkisi olmaktadır (Mursal, 2005). Bu durumun öğrencilerin öğretmenlerine, derse ve dolayısıyla okula karşı olumsuz yönde tutum geliştirmelerine neden olabilmektedir.

Öğrenciler öğretmenlerinin sınıf içi iletişimlerine yönelik belirtmiş oldukları *olumlu görüşlerinde* (f:22) öğretmenlerinin öğrencilere *eşit davrandıklarını, saygılı davrandıklarını, hakaret edici konuşmadıklarını, adil davrandıklarını* belirtmişlerdir. Öğretmenlerinin *eşit davrandıklarına* yönelik öğrenci görüşleri şöyledir:

“Eşit davranıyorlar başarılısına da başarısızına da her türlü eşit davranıyorlar.” (C6)

“...toplu bir arada olduğumuzda hepimize eşit davranırlar lakin bireysel olarak görüştüğümüzde daha farklıdır.” (C7)

Öğrenciler ayrıca öğretmenlerinin onlara *saygılı davrandıklarını* belirtmişlerdir.

“Saygılıda davranıyorlar biz nasıl yaklaşırsak onlarda bize öyle geliyor bize. Ben kendi adıma konuşayım. Ben her öğretmenime hanı ters cevap vermek istemeyen bir öğrenciyim vermemde bu saatten sonra gerçekten büyüklerimize annemize babamıza nasıl saygı duyuyorsak onlara da saygı duymalıyız onlarda bize bir şeyler öğretmeye çalışıyorlar gerçekten emekleri var üzerimizde o yüzden onlara karşı saygısızlığım yok onlarında bize karşı saygısızlığı olduğunu düşünmüyorum.” (M1)

“Saygılı davranıyorlar yani ne biliyim öyle hiç kötü ağızlarından hiç kötü bişey duymuyorum yani bize karşı iyiler.” (M7)

Smith ve Sandhu (2004), başkaları tarafından saygıyla davranılan öğrencilerin, okulda daha mutlu hissettiklerini, deneyimlerinden daha çok tatmin olduklarını ve hedeflerini gerçekleştirmek için daha çok çalıştıklarını belirtmektedir (Sarı, Ötünç, Erceylan, 2007, s.301).

Yolak'ın (2016) çalışmasında, öğretmenlerin olumlu (şefkatli, hoşgörülü, sabırlı ve iyimser) tutumlarının dersleri sevdiren motivasyonlarını artırarak öğrencilerin

eğitimlerine devam etme isteğini teşvik ettiği, akademik başarılarını artırdığı ve onların öz yeterlik ve özgüvenlerinin artmasını sağladığını ayrıca, olumlu öğretmen tutumlarının öğrencilerin sosyalleşmelerini sağladığı, kişiliklerini geliştirip öğrencilerin becerilerini, potansiyelini ve kişisel ilgi alanlarını tanımaya yardımcı olduğuna dair sonuçlar elde etmiştir.

5.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt amacı kapsamında, öğrencilerin okul yönetimine ilişkin görüşleri incelenmiş ve öğrencilerin öğrenim görmekte olduğu okullarının yönetimi ve yönetimin mevcut uygulamalarına ilişkin görüşleri, “Okul yönetiminin davranışları” ve “Okul kuralları” olmak üzere iki tema altında toplanmış ve Tablo 21’ de sunulmuştur.

Tablo 21. Okul Yönetimi ve Uygulamalarına Hakkında Öğrenci Görüşleri

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f	
Okul Yönetiminin Davranışları	Olumlu	Rahatlıkla iletişim kurulabilmekte	59	
		İlgilenilmekte	9	
		Gayet iyi	4	
		Sorunlarımız çözülmekte	3	
		Yöneticilere güvenilmekte	3	
		Ayırım yapılmamakta	1	
		Toplam	79	
	Olumsuz	Kurallar belirlenirken görüşlerimiz alınmamakta	16	
		Rahatlıkla iletişim kurulamamakta	7	
		Öğrenciler arasında ayrımcılık yapılmakta	4	
		Hatamızı gördüklerinde sert uyarılmakta	2	
		Samimi değil	2	
		Meşgul olduklarında dinlememekte	1	
		Memnun değilim	1	
		İnsan gibi davranılmamakta	1	
	Toplam	34		
	Ara toplam	113		
	Okul Kuralları	Olumlu	Olması gerektiği gibi	32
			Düzen sağlamak için kurallar gereklidir	19
Kurallar çok ağır değil			5	
Disiplin olmalı			5	
Toplam		61		
Olumsuz		Kurallar var ancak çok fazla uygulanılmamakta	20	
		Kurallar çok ağır	14	
	Kural olmamalı	7		

Bazı kurallar gereksiz	4
Toplam	45
Ara Toplam	106
Genel toplam	219

Birinci tema olan *okul yönetiminin davranışlarına* yönelik öğrenciler çoğunlukla *olumlu görüş* (f:79) ifade etmişlerdir. Öğrenciler okul yönetimiyle *rahatlıkla iletişim kurduklarını, ilgilenildiğini, gayet iyi olduklarını, sorunlarını çözdüklerini, güvendiklerini ve ayırım yapmadıklarını* belirtmişlerdir. Bu görüşlerin ilk sırasında okul yöneticilerinin öğrencilerle *rahat iletişim kurmaları* gelmektedir. Bu konuya ilişkin öğrenci görüşleri şöyledir:

“İzin alacağım zamanlarda ya da bir sorun olduğu zamanlarda gidip söylüyorum yani hocalarla falan iyi yani aramız.” (T4)

“Bir şeyden şikayetçi olduğum zaman direk müdürle bile iletişime geçebiliyorum rahatça o yönden sıkıntı olmuyor burada.” (E11)

Aynı zamanda öğrenciler bir sorunla karşılaştıklarında okul yöneticilerinin kendilerine karşı olumlu tutum sergilediklerini ve kendileri ile *ilgilendiklerini* ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Müdür yardımcılarımız ve müdür ihtiyaçlarımızı soruyorlar karşılıyorlar.” (F4)

“İstediğimiz zaman gidip konuşuyoruz, sorunlarımızı çözüyorlar.” (T5)

Öğrencilerin okul yönetimiyle iletişimde herhangi bir sorun yaşamamaları onları okula yönelik olumlu duygu geliştirmelerinde etkisinin olabileceği söylenebilir. Döş (2013), “mutlu okulda öğrencilerin müdürün kendileriyle iletişim halinde olmasını, konuşmasını, şakalaşmasını beklediğini” ifade etmiştir (s.277).

Okul yönetiminin davranışlarına ilişkin *olumsuz görüşlerde* (f:34) öğrenciler okul yönetiminin; kuralları belirlenirken görüşlerini almadıklarını, rahatlıkla iletişim kuramadıklarını, ayrımcılık yaptıklarını, sert uyarıldıklarını, samimi olmadıklarını, meşgulken dinlemediklerini, memnun olmadıklarını ve insan gibi davranmadıklarını belirtmişlerdir. Olumsuz görüşlerin başında *okul kurallarının* belirlenmesinde *öğrenci görüşlerinin alınmaması* gelmektedir. Konuya ilişkin öğrenci görüşü:

“Büyük bir zamanımız burada geçiriyoruz o yüzden hani burada ne kadar rahat edersek o kadar çok verimli olur bizim için bence o yüzden de bizden isteklerimiz alınırsa daha iyi olur daha çok gelmek isteriz daha çok verimli olur bizim için.”(C8)

Bazı öğrenciler de okul yönetimiyle *rahat iletişim kuramadıkları* yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu görüş okul yönetiminin her öğrenci ile aynı düzeyde iletişim kurmadığını da göstermektedir. Konuyla ilgili öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

“Davranışlarından dolayı çünkü çok sert davranıyorlar odasına giriyoruz hocam böyle böyle bir konu var git diyor başka hocanla konuş müdür yardımcısıyla konuş diyor müdür yardımcısına gidiyoruz hocam böyle böyle bir olay var diyoruz onun da işi başından aşkın mesela bilgisayarda bir işi var tam da dinleyemiyor algılayamıyor bizi bu sefer hani sıkıntı olur.”(E3)

Belirtilen bir diğer görüş ise öğrenciler arasında *ayrımcılık yapıldığına* yöneliktir. Konuya ilişkin öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Mesela disiplin konularında aynı iki kişi aynı suçu yapsın birine ceza verilip birine verilmediği oluyor. Hatta biri daha ağırsa daha hafifinin de verildiği oluyor... Bana göre hocaların kendi seviyorsa öyle sevmiyorsa öyle yani bence başka bir nedeni yok.” (C5)

“Adamına göre muamele... Bir öğretmenimle anlattığım olay ikincisi birinin devamsızlığı yirmi güne ulaştığında sınıfta kalmış oluyor direktman ki müdür yardımcısı da onu düşürüyor velisi geldiği zaman falan biz böyle bir şey dediğimiz zaman bizim yüzümüze bile bakmıyor insan gibi davranmıyorlar, ayrımcılık yapıyorlar.” (E5)

Natriello (1984) okullardaki kuralların adil uygulanmadığı görüşüne sahip öğrencilerde, okula yönelik davranışsal bağlılığın da düşük olduğu sonucunu elde etmiştir (Arastaman, 2006).

İkinci tema olan *okul kuralları* ile ilgili öğrenciler daha çok *olumlu görüş* (f:61) ifade etmişlerdir. Öğrenciler okul kurallarının; *olması gerektiği gibi olduğunu, düzen sağlamak için gerekli olduğunu, kuralların ağır olmadığını, disiplinin olması*

gerektiği görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin kuralların *olması gerektiği gibi* olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum öğrenciler için okullarında uygulanan kuralların makul olduğu, kuralların olmasının onlar tarafından normal karşılandığı söylenebilir. Öğrenci görüşleri şöyledir:

“İdarenin disiplinli olduğunu söyleyebilirim olması gereken de budur hani biz bireyler bu yaşta disiplin almamız ileriki yaşta yapacağımız hareketlerin temelidir.” (G6)

“Olmaması gerektiği gibi... Ders çalış, ses yapma, bağırma, devamsızlık yapma bunlar.”(F2)

Öğrenciler *düzenin sağlanması için kuralların olması gerektiğini* belirtmişlerdir. Bu görüşü öğrenciler şöyle ifade etmişlerdir:

“Kural olunca her şey yerli yerinde ve düzenli oluyor kural olmayınca karmaşık ne yapacağını şaşırıyor insan.”(F1)

“Sakal olsun ya da kılık kıyafet olsun bunlar... Bunları hocalar denetliyorlar yerinde bir uygulama.” (F4)

“Okul kuralları güzel kurallar her öğrencinin uyması gereken kurallar. Şu an olmasına rağmen uymayanlar var olmalı yani daha da sıkılaştırılmalı. Başka okullara baktığımızda daha disiplinli okullar var. Disiplin okulda huzuru sağlıyor okulda kavgalar çıkmıyor.”(T5)

Okul kurallarına ilişkin belirtilen olumsuz görüşlerde (f:45) öğrenciler; kuralların olduğunu ama çok fazla uygulanmadığını, kuralların çok ağır olduğunu, kuralların olmamasını ve bazı kuralların gereksiz olduğunu ifade etmişlerdir. Kuralların uygulanmadığına ilişkin öğrenci görüşleri;

“Ben kuralları zayıf buluyorum açıkçası. Şöyle bizim okulda disiplin seviyesi az diye düşünüyorum yani bir öğrenci yaptığı şeylerin karşılığını bulmak zorunda ki bir daha yapmasın.” (E1)

“Kural konuluyor ama kimse uymuyor hocalar dahil pek şey yapmıyorlar önemsemiyorlar.”(T2)

Bir öğrenci uygulanan kuralların ağır olmadığını ve kurallara uymadıkları takdirde de bir sorunla karşılaşmadıklarını belirtmiştir. Bu nedenle de kuralların uygulanmaması öğrencilerin memnun olmasını sağlamıştır.

“Okul kuralları basit yani kıyafet zorunluluğu var ama uymasak da bir şey olmuyo telefonda aynı şekilde yine uymasak da sorun olmuyo yani çok baskıcı değil buda iyi yani öğrenciler açısından.”(F3)

Bazı öğrenciler de diğerlerinin aksine kuralların *çok ağır olduğunu* belirtmiştir. Konuyla ilgili öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

“Okul kuralları çok katı cidden çok katı.”(E9)

Öğrencilere okul yönetiminin davranışlarının ve okul kurallarının onların okula yönelik görüşlerini etkileyip etkilemediği sorulduğunda ise öğrenciler aşağıdaki görüşleri ifade edilmişlerdir.

Tablo 22. Okul Yönetiminin Davranışı ve Okul Kurallarının Öğrencilerin Okula Yönelik Görüşlerine Etkisi

Kodlar	f
• Okulun ihtiyaçlarını karşıarlarsa biz de daha fazla elimizden geleni yaparız • İyi idareciler okulu daha çok sevmemizi sağlar • Okul yöneticileri ile konuşmayı seviyorum • Kurallar katı olursa okula gelme isteğim azalır • İdarecilerimiz öğrencilerle daha sıcak iletişim kurduğu zaman öğrenciler açısından daha iyi oluyor • Okul ortamı güvensiz olursa okula gelmek istemiyorum	36

Tablo 22 incelendiğinde idarecilerin; *kişilik yapısı, yönetim ve iletişim biçimi, okul güvenliğini sağlaması* gibi özelliklerinin öğrencilerin okullarına yönelik görüşlerinin oluşmasında önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir. Konuya ilişkin öğrenci görüşü:

“Daha samimi olunca okula gelesimiz oluyor yani direkt böyle bağırıp çağırıp şey yaparsa o zaman okula gelmek istemeyiz zaten.”(E4)

Bir öğrenci okula yönelik düşüncelerinin oluşmasında ve bir şeyler için çaba göstermesinde okul yönetiminin etkisinin olduğunu belirtmiştir. Öğrenci görüşü şöyledir:

“Mesela onlar eğer okulla ilgilenirlerse okulun ihtiyaçlarını karşılarılarsa öğrenci de düşünüyö bizim için bunlar yapılıyor tamam bizde daha fazlasını elimizden geleni yapalım işte şöyle yapalım böyle yapalım eğer bunu okul idaresi yapmazsa zaten öğrenci de baştan bağı kopmuştur der bırakır.”(F4)

Kalaycı ve Özdemir'in (2013) yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin okul yaşamının niteliğine ilişkin algıları ile okul bağlılıkları arasındaki ilişkinin, görece okul yöneticilerinin okul içi tutum ve davranışlarına bağlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Okul yöneticisi okulun fiziki, sosyal ve psikolojik ortamlarının oluşturulmasını sağlayarak nitelikli bir eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleşmesi için etkin olan kişidir (Genç, 2016, s.29).

Öğrencilerin okullarına yönelik görüşlerinin oluşmasında önemli bir etkisinin olmadığını düşünen öğrenciler de bulunmaktadır. Bazı öğrenciler de konuyla ilgili görüş belirtmemişlerdir. Etkisi olmadığını düşünen bir öğrencinin görüşü aşağıdaki gibidir:

“Okul yönetimi müdür mesela güler yüzlü olsa gülsem merhaba dese benim için bir şey fark etmez. Ya da bana kızsaa yine benim için bir şey fark etmez. Benim için önemli olan okula gelmek derse girmek o dersi alıp eve gitmek.”
(F1)

5.6. Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt amacı kapsamında, öğrencilerin okuldaki arkadaşlık ilişkilerine yönelik görüşleri alınmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin arkadaş ilişkilerinin okula yönelik görüşlerine etkisinin olup olmadığı sorulmuştur. Öğrencilerin arkadaş ilişkilerinin onların okula yönelik görüşlerinin oluşmasına *olumlu* ve *olumsuz* yönde etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Görüşler Tablo 23'de sunulmuştur.

Tablo 23. Öğrenciler Arasındaki Arkadaş İlişkilerinin Okula Yönelik Görüşlere Etkisi

Temalar	Kodlar	f
Olumlu	Derste görüşlerin daha rahat ifade edilmesini sağlamakta	16
	Okula gitme isteğini arttırmakta	9
	Okula daha çok severek gelmeyi sağlamakta	5
	Eğlenceli vakit geçmekte	4
	Motive olmayı sağlamakta	4
	Okula daha çok bağlamakta	3
	Okul olmadığı zaman arkadaşlar özlenilmekte	2
	Sevdiği arkadaşları mutlu etmekte	2
	Mutsuzken mutlu olmayı sağlamakta	2
	Özgüven duygusunu arttırmakta	2
	Derslere enerjik girilmesini sağlamakta	1
	Arkadaş okuldaki en önemli faktör olmakta	1
	Rahat iletişim kurmayı etkilemekte	1
	Toplam	53
Olumsuz	Derse katılımı engellemekte	22
	Okula gitme isteğini azaltmakta	20
	Okul sıkıcı hale getirmekte	2
	Başarısızlığa neden olmakta	1
	Okul değiştirmeye sebep olmakta	1
	Yüzünü görmek istememesine neden olmakta	1
	Sınıf değiştirmede etkili olmakta	1
	Psikolojiyi etkilemekte	1
	Okul kötü geçer neden olmakta	1
	Sıkıntı çıkacak diye düşünmeye neden olmakta	1
	Toplam	51
	Genel Toplam	104

Öğrenciler arkadaşlık ilişkileri *olumlu* ya da *olumsuz* olması onların okula yönelik duygu düşüncelerinin de benzer şekilde etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler *olumlu arkadaşlık ilişkileri* (f:53) kurduklarında *derslerde görüşlerini daha rahat dile getirdiklerini, okula gitme isteklerini arttırdığını, okula daha severek geldiğini, eğlenceli vakit geçirildiğini, motive olmayı sağladığı, okula daha çok bağladığı, mutlu olmayı sağladığı, özgüven duygusunu arttırdığını, derslere enerjik girmeyi sağladığı, en önemli faktör olduğu ve rahat iletişim kurmayı sağladığını* belirtmişlerdir. Görüşlerini rahat dile getirdiklerine yönelik öğrenci görüşleri şöyledir:

“Arkadaşlarım olmasaydı eğer hocalara daha çok soru soramazdım ben çünkü arkadaşlarım olduğu için bana katılan bir insanlar var benim arkamda duran o yüzden gayet söyleyebilirim.”(T2)

“Mesela yine örnek veriyim geçen seneki sınıfta çok sessiz sakin bir insandım. Kendimi ifade etme sorunum vardı. Çünkü sınıfta bazı insanlar çok tepki gösteriyordu. Yanlış söylüyorsan ‘aa, ooo’ falan yapıyorlardı. Ama bu sınıfta ne yapsan yani her şeyi söyleyebilecekmiş gibi hissediyorum. Her şeyi dile getirecekmiş gibi hissediyorum. O özgüveni veriyorlar bana. O yüzden güzel yani.”(A1)

“Tabi ki de oluyor bir şey yanlış bir şey dersem onların senle alay etme ihtimali var bunu göze alarak kalkıyorsun fakat arkadaşların iyi niyetli insanlarsa böyle bir şey yapmayacaklarını bildiğin için her türlü ayağa kalkabiliyorsun yanlış cevap da olsa doğru cevap da bu yüzden etkiliyor bence.”(İ4)

Ünüvar (2003) yapmış olduğu çalışmada, lise öğrencilerinin arkadaştan alınan sosyal desteğin problem çözme becerisini ve benlik saygısını olumlu yönde arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Yıldırım (2006) da arkadaştan alınan sosyal destek ile akademik başarı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Öğrenciler sınıfta arkadaşı olmayan kişilerin ders içerisinde söz hakkı aldığında veya bir şey söylediğinde arkadaşları tarafından desteklenmeyeceğini belirtmişlerdir. Bu durumu bir öğrenci şöyle ifade etmiştir:

“Ee mesela şöyle bir şey hiç arkadaşı olmayan birini düşünelim benim gibi genelde öyle olur hep bir şey söyler e güzel bir şey söylemiştir alkış almaz. Ama ortamı olan sevilen, tutulan biri söylese dandik bir şey söylese bile hemen alkışlanır -o yürü be üff fenasın falan- bu açıdan bir etkisi oluyor ama bu bana yine gereksiz geliyor.”(F2)

Öğrenciler, arkadaşlarıyla ilişkileri olumlu olduğunda okula gitme isteklerinin de arttığını ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Arkadaşlarla ilişkimiz iyi olduğu zaman ve onlarla iyi ilişki kurabildiğimiz zaman okula dört gözle geliniyor.”(T8)

“İnsanın gülmesi bile okula bağlar insanı onlar tarafından hem sevildiğimi hissediyorum tabi insan sevildiği yere gitmek hoşuna gider ben de gelmek istiyorum okula bağlanıyorum öyle yani.”(M1)

“Düzgün bi arkadaşlarım olmasaydı sıkıldığım bi sınıf olsaydı gelmek istemezdim herhalde ama arkadaşlarım iyi olunca hevesimde artıyor.”(E7)

Arkadaş ilişkilerinin olumlu olması okula yönelik görüşleri de olumlu etkilediği öğrenci görüşlerinden anlaşılmaktadır. Kızıldağ ve diğerlerinin (2017) yapmış oldukları çalışmalarında akran ilişkileri değişkeninin okul bağlılığının bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ortaokul öğrencileri ile çalışma yürüten Özgök (2013) de öğrencilerin okula aidiyet duyguları, arkadaşlara bağlılıkları ve empatik sınıf atmosferi algıları arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğrenciler, olumlu arkadaş ilişkilerinin *okula severek gitmelerine ve okulda daha eğlenceli vakit geçirmelerini sağladığını* ifade etmişlerdir.

“İyi arkadaşlıkların olduğu okullar daha fazla eğlenceli geçer. Dersler diyelim sıkıcı olduğunda bile o teneffüsler için kalabilirsin okulda yani etkiler.”(F5)

“Okula daha çok gelesim felan oluyor, arkadaşlarımla geçirdiğimde okulu sıkıcı yapmıyor mesela teneffüste göreceğim onun yanına gidicem muhabbet edicem falan o beni mutlu ediyor.” (A2)

“Onlarla olduğum için hani okula daha çok istek artıyor hani onunla görüşürüm hiç olmazsa o var okulda falan diye olumlu etkisi oluyor.”(A5)

Öğrenciler, okuldaki zamanlarının büyük bir kısmını sınıf içerisinde öğretmenleri ve arkadaşlarıyla geçirmektedirler. Bu zaman dilimleri doyurucu ve eğlenceli yaşantılardan oluştuğunda sınıf atmosferi öğrencilerin sınıf işlerine ve okula karşı daha olumlu tutum geliştirmesini zorunlu eğitimden sonra da eğitimlerine devam etmelerini sağlamaktadır (Bilgiç, 2009).

Arkadaş ilişkilerinin olumlu etkisine vurgu yapan diğer bir görüş de *motive olmayı sağladığı* yönündedir. Bu konuya ilişkin öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Bazı derslerde sıkılarak geliyorsunuz mesela sabahleyin ama bakıyorsunuz işte en yakın arkadaşınız orda onun yanına gidiyorsunuz yani o derse birazcık motive olarak giriyorsunuz o da o derse sıkılmadan geçirmenize yardımcı oluyor.” (F4)

“Teneffüste çok eğlenmişizdir derse böyle bi enerjik giriyorum falan öyle etkiliyor beni.” (İ8)

Arkadaşları bulunan ve sosyal olarak kabul edilen çocuklar daha mutlu, çalışmaya istekli, akademik başarısı yüksek ve sağlıklı benlik algısına sahip olmaktadır (Ergene, 2009).

Demir, Baran ve Ulusoy (2005) akran grubu tarafından ergenin kabul edilmesinin ve akranlarının kendisi hakkında iyi düşünceler taşımasının, ergen için her şeyden önemli olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin arkadaşlara bağlılık düzeyi ve empatik sınıf atmosferine ilişkin algıların düzeyi arttıkça öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları da artmaktadır (Bilgiç, 2009).

Öğrenciler, arkadaşları ile olumsuz ilişki kurduklarında okula yönelik görüşlerini de *olumsuz* (f:51) etkilemektedir. Öğrenciler arkadaşları ile olumsuz ilişkileri olduğunda onların *derse katılımlarını engellediğini, okula gitme isteğini azalttığını, okulu sıkıcı hale getirdiği, başarısızlığa neden olduğu, okul değiştirmeye sebep olduğunu, sınıf değiştirmede etkili olduğu, psikolojiyi etkilediği, okul kötü geçmesine neden olduğunu* ifade etmişlerdir. Öğrenciler arkadaşları ile olumsuz ilişkileri olduğunda onların *derse katılımlarını olumsuz etkileyeceğini* düşünmektedirler. Konuya ilişkin öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Bir derste şey oluyor aramız kötü olduğumuz bir arkadaşımız bir şey söylüyor onun üstüne ben bir şey söylemeye çekiniyorum.” (G29)

“Sınıfı sevmiyorsan arkadaşlarını etrafındakileri pek sevmiyorsan ya da hani onlarla tartışmışsan mesela parmak kaldırmakta biraz zorlanıyorum. Çünkü eğer yanlış çıkarsa bana güleceklerini düşünüyorum.” (F1)

“Mesela sen karışma sen etme sen bunu deme sen şunu deme deyince aramızda tatsızlıklar çıkıyor o yüzden de tartışmaya neden oluyor o yüzden ben dile getiremiyorum yani derste ne yaparsam dile getiremiyorum... Etkisi oluyor mesela bir öğretmenimiz soru soruyor beni seçti mesela onlar diyor sen şunu bilmezsin sen bunu bilemezsin sen şu tahtadaki soruyu yapamazsın falan diye böyle tatsızlıklar çıkıyor, ondan hoş olmuyor... ondan sonra hiç o derslere katılmakta istemiyorum o yüzden.” (E8)

“Bazı kesimler var böyle tam alay edecek bir şey gördüğünde alay edecek kişiler onun için söyleyesin gelmiyor utanıyorsun. Dalga geçerler diye.”(C2)

“Mesela hani ben çekingenim zaten o konuda mesela bir şey dersem yanlış olur böyle alay etme oluyor hani o konudan oluyor alay eden demiyim oluyor.”(M5)

“Ben bir şey anlatıyorum ya yanlışsa da ben kalkıp söylüyorum ya arkadaşlarımın gülmemesi gülerlerse o benim özgüvenimi kırar gülmeyip de söylerlerse daha çok özgüven verir daha çok katılıyorsun.”(M6)

Lashbrook (2001), ergenlerle yaptığı bir çalışmada dışlanma ve alay edilme korkusu yaşayan ergenlerin akran baskısına maruz kaldığını sonucuna ulaşmıştır (Aktaran. Aktuğ 2006). Aktuğ (2006), ergenlerde akran baskısı ve benlik saygısını incelediği araştırmasında da öğrencilerin akran baskısı arttıkça genel benlik saygısının düştüğü sonucuna ulaşmıştır.

Arkadaş ilişkilerinin olumsuz olmasının önemli etkilerinden biri de öğrencilerin *okula gitme isteğini azaltmasıdır*. Bu görüşün nedenlerine ilişkin öğrenci görüşleri şöyledir:

“Okul ortamı, sınıftaki arkadaşlar bile birbirine dostça davranmıyor genellikle bu yüzden, çok çocukça hareketleri var.”(E5)

“Daha çok yüzünüze gülüp arkandan konuşuyorlar hani arkadan konuşma mevzusu çok var o yüzden güvenebileceğim bir arkadaşım yok o yüzden sevmiyorum.” (A8)

“Arkadaşlarımla aram iyi olmazsa okula da gelmek istemem bir şey yapmak da istemem yani okula gelip de ne yapıcım hocalarla mı konuşucam.”(E4)

“Mesele bir arkadaşımın aramız kötü olduğu zaman okula gitmek istemiyorum aramız daha da kötü olacağını düşünerek ama öyle olmuyor tabii ben çünkü öyle şeye dayanamıyorum sevmiyorum.” (G3)

“Okula gelmek istemiyorum arkadaşlarımla bir kavgam olduysa küsmem olduysa.” (İ10)

ERG (2016) raporunda da akran ilişkisi ile okulu bırakma düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

Öğrencilerinden bazıları da arkadaşlık ilişkilerinin olumsuz olmasının *sınıf veya okul değiştirmesine sebep olabileceğini* belirtmişlerdir. Çinkır ve Kepenekci (2003), bir öğrencinin okulda bir arkadaşı ya da belli bir grup (çete) tarafından sürekli zorbalık görmesi, itilip, tartaklanması, ad takılması ve eşyasına zarar verilmesi, o öğrencinin okulunu sevmemesine ve buna bağlı olarak da devamsızlık, düşük akademik başarı, kendini değersiz ve işe yaramaz hissetmesine neden olacağını belirtmektedir. Bu durum da arkadaş ilişkilerinin öğrencilerin okul yaşamında büyük bir etkisinin olduğunu bir kez daha göstermektedir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Bir kız arkadaşımız kız arkadaşlarıyla tartıştı okulu falan değiştirmeyi düşünüyordu biz onu zor yatıştırdık arkadaş o derece önemli olabiliyor.” (C6)

“Arkadaşlarımla eğlenmesem sınıfta, okuldakilerle okula gelmek istemem zaten ödeveler sıkıyor iyice bir de arkadaşlar sevmediğim insanları görmek istemem o yüzden okula gelmek istemem.”(G4)

Ergenlik çağına denk gelen lise dönemi arkadaş ilişkilerinin de en yoğun yaşandığı dönemdir. Bu nedenle bu dönemde arkadaş tarafından destekleyici bir tutum ve ilgi görmesi ergen için oldukça önemli olduğu söylenebilir. Bu şekilde bir ilgi ve tutumla karşılaşmayan ergen de zaman içerisinde okuldan ve okulla ilgili aktivitelerden de uzaklaşacak ve okula olan ilgi ve sevgisi de azalacaktır. Altındağ

(2015) da öğrencilerin özellikle ergenlik dönemlerinde yanlış arkadaş ve akran etkileşimi neticesinde okuldan uzaklaşma eğilimi gösterebileceğini belirtmiştir.

Arkadaş ilişkilerinin olumsuz olmasının yarattığı diğer bir etki de *okulun sıkıcı olmasına* neden olmasıdır. Öğrenci görüşü şöyledir:

“Hiç olmasa arkadaşım sıkılırdım.”(A2)

Arkadaşları tarafından reddedilmiş olma; yalnızlık, sosyal olarak izolasyonu ve düşük akademik başarıyı ayrıca okul devamsızlığı ile okuldan ayrılmaya etkisi olmaktadır (Ergene, 2009).

Öğrencilerin arkadaşlarıyla olumsuz ilişkilerinin olması onların *başarı durumlarını da etkilediğini* belirtmişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci görüşü şöyledir:

“Mesela ders notların düşer derslerini çok acayip etkiler. Çünkü bir arkadaşınla aranın bozuk olması diğer arkadaşlarını da etkiler yani niye bunla küstün niye bunla konuşmuyorsun felan filan olaylar yüzden bence etkiliyor ders notlarını etkiler.” (G1)

Arkadaş ilişkilerinin okullarına yönelik görüşlerini olumlu ya da olumsuz olarak niteleyen ve bu doğrultuda görüş belirten öğrencilerin yanı sıra, arkadaş ilişkilerinin kendilerini olumlu ya da olumsuz herhangi bir şekilde etkilemediğini belirten öğrenciler de bulunmaktadır. Argon ve Yılmaz (2016) yapmış oldukları çalışmasında da arkadaş ilişkilerinin okul tutumları ile negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğrenci görüşleri Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24. Arkadaş ilişkilerinin Okula Yönelik Görüşlerine Etkisi Olmadığına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kodlar	f
Görüşlerimi rahatlıkla dile getirebilir	18
Okula arkadaşlar için değil hedeflerin gerçekleşmesi için gelinir	8
Emin olmak sorun oluşturmaz	2
Toplam	28

Arkadaş ilişkilerinin *etkisi olmadığını* (f:28) düşünen öğrencilerin çoğunluğu *görüşlerini sınıf ortamında rahatlıkla dile getirebildiklerini*, bu durumda arkadaş

ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz olmasının bunu etkilemediğini ifade etmişlerdir. Bu konuya yönelik öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Kötü, olsa bile bu benim ders içinde konuşmamı etkilemez ben yine söyleyeceğimi söylerim.”(T4)

“Onların fikirleri önemli de benim için kararları ben veririm onlar benim ne yapacağıma karışamaz isterlerse kınasınlar, kötü görsünler benim için önemli değil.”(C6)

“Rahatça şey yapabiliyorum kimseyle konuşmadığımda hani bu benim kendi özgüvenimi falan etkilemiyor açıkçası sonuçta buraya kendim için geliyorum bir şeyler öğrenmek için geliyorsam kendime bir şeyler katmak zorundayım yani.”(A8)

“Herkesin düşüncesi kendine göre kimse kimseye karışamaz ben istediğim şeyi söylerim onlar ister sevsin ister dalga geçsin istediğini söylesin benim umurumda değil ama ben söyleyeceğimi söylemek isterim yani o da benim düşüncem.”(E4)

Öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri konusunda sorun yaşamıyor olmaları kendilerine yönelik olumlu benlik algısına sahip oldukları söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin sahip olduğu özgüven duyguları da bu ifadelerde bulunmasında etkili olmuştur. Çünkü özgüveni olan birey kendini ifade etmede ve çevresiyle iletişim kurmakta zorluk yaşamayacaktır.

Özgüveni yüksek olan bireyler çevreleriyle daha anlamlı ve etkin ilişkiler geliştirebildiği, her çeşit yapıcı iletişimi kolaylıkla kurabildiği ve bunun sonucu sahip olacakları yüksek benlik saygısı da bu bireylerin psikolojik sağlıkları açısından daha iyi durumda olmalarında etkili olmaktadır (Bilgin, 2011, s.104).

Arkadaş ilişkilerinin etkisi olmadığını düşünen diğer öğrenci görüşleri de, arkadaş ilişkilerinden çok gerçekleştirmek istediği *hedeflerin onlar için daha önemli olduğunu* düşünmeleridir. Bu bulgu fiziki ortamın, okul yönetimin, sosyal etkinliklerin okula yönelik görüşlerine etkisi olmadığına ilişkin elde edilen bulgular ile paralellik göstermektedir. Bu görüşleri belirten öğrencilerin akademik anlamda

daha başarılı ve hedeflerini gerçekleştirmenin onlar için daha önemli olduğu görülmektedir. Bu konuya ilişkin bir öğrenci görüşü şu şekildedir:

“Onları düşünmek yerine kendi geleceğimi düşünüyorum geliyorum beni hiç engellemiyor.” (C2)

Turan (2013) da, yapmış olduğu çalışmasında okul başarısı düzeyi yüksek ve çok yüksek olarak algılayan grubun kariyer ve yetenek gelişimi öz yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca özgüven düzeyleri yüksek olan bireylerin yaşam amaçları düzeyleri de yüksek olduğu belirtilmektedir (Bilgin, 2011, s.103).

5.7. Yedinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt amacı kapsamında, öğrencilerin okullarının fiziki ortamlarına yönelik görüşleri alınmıştır. Öğrenciler okullarının fiziki ortamlarına ilişkin *olumlu* ve *olumsuz* yönde ifadelerde bulunmuşlardır. Görüşler Tablo 25’te sunulmuştur.

Tablo 25. Öğrencilerin Okullarının Fiziki Ortamına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f
Olumlu	Okul	İyi, güzel	21
		Büyük/ geniş	5
		Mimarisi güzel	4
		Temiz	2
		Ortam güzel	2
	Sınıf	İyi, güzel	8
		Ferah	3
		Temiz	2
		Aydınlık	1
	Bahçe	Büyük	15
		Güzel	13
		Yeşillik	11
		Oturma yerleri gayet iyi	5
	Toplam		
Olumsuz	Okul	Renkler sıkıcı (okul duvarları, eşyalar vb.)	4
		Cezaevi gibi	3
		Bina kötü	3
		Temiz değil	3
		Spor salonu yetersiz	2

	Fiziki yapısı karmaşık	2
	Kanalizasyon sistemi kötü	2
	Eşyaları kalitesiz	1
	Estetik değil	1
	Eşyaları ilgi çekici değil	1
Sınıf	Çok küçük	6
	Bodrum kattaki sınıflar kötü	4
	Atölye sayısı az	4
	Yazın çok sıcak olmakta	2
	Sıralar rahat değil	2
	Güneş ışığı yeterli olmamakta	2
	Sınıf ortamı havadar değil	1
	Sınıfların ısınması iyi değil	1
	Sınıflar otoparkın yanında	1
	Atölyeler çok küçük	1
	Küçük	5
	Oturma yerleri yok	4
	Kötü	2
	Zemini beton	2
Bahçe	Çevre düzenlemesi yok	1
	Çok tozlu	1
	Toplam	61
Genel Toplam		151

Öğrencilerin, okullarının fiziki ortamlarına yönelik *olumlu görüşleri* (f:90) incelendiğinde öğrenciler çoğunlukla *okulun, bahçesinin ve sınıflarının iyi, güzel, temiz* olduğunu, *bahçelerinin de büyük ve yeşil* olduğunu ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Fiziki ortamı bence gayet iyi elverişli olduğunu düşünüyorum. Eğitimin her şeyin olduğunu düşünüyorum. Olanakların en iyisinde yaşadığımızı düşünüyorum. Okulumu seviyorum ortamından memnunum.”(A1)

“Fizik ortamlarımız iyi bu bina yeni yapıldı tahtalar kuruldu, sıralar yeni o konuda hiçbir sıkıntımız yok.”(E1)

“Sınıflarımız iyi aslında yeni geldi bu senede zaten çok güzel sıralarımız var.” (A7)

“Sınıfımızda güzel geniş iyi yani.”(E4)

“Bahçesi iyi güzel oturma yerleri fazla.”(A7)

“Bahçe güzel güzelleştirmeye başladılar gördüğüm kadarıyla, top oynama yerlerimiz var baya güzel ya.” (E2)

“Bahçemizi bu sene daha güzel yaptılar şuraya yeni bir yer yaptılar çardak gibi boyadılar falan orası çok güzel oldu.” (E3)

“Bahçenin var mesela ya büyük alan geziyorsun canın sıkılıyor kalkıp tur atıyorsun güzel.” (E10)

“Okulumuzun fiziki ortamı bence iyi bahçesi büyük, yeşil, çimenler yani insan kendini huzurlu hissediyor. Kamelyalar falan yapılmış.” (F1)

Mok ve Flynn (1997) yapmış oldukları çalışmalarında öğrenciler, binalarda modern, konforlu bir şekilde döşenmiş ve iyi donanımlı (ısıtma ve iklimlendirme gibi) okulları tercih etmişler ve tercihleri okulun bulunduğu yerin ve çevrenin yeşil, açık, sessiz, huzurlu ve güvenli olmasına bağlı olduğu şeklinde ifadelerde bulunmuşlardır. Bu sonuç örtük programın etkisini göstermektedir. Öğrenciler yaşadıkları ortamdan farkında olmadan etkilenmekte ve bunun sonucunda da öğrencinin okula karşı duygu ve düşünceleri etkilenmektedir.

Döş’ün (2013) de belirttiği gibi öğrencilerin kendilerini daha rahat hissedecekleri geniş dersliklerin olması, araç-gereç donanımının olması, okulun fiziksel yapısının öğrencilerin gelişimlerine ve duygularına uygunluğu, okulu daha sevilir ve mutlu bir ortam haline getirecektir.

Ayrıca öğrenciler okulun olumlu fiziki koşullarının öğrencilerde *motivasyonu arttırdığını, okula istekli gelmeyi sağladığını, okulu sevmede etkili olduğunu, mutlu ettiğini ve ders çalışmada etkili olduğunu* belirtmişlerdir. Bu görüşleri öğrenciler şöyle ifade etmişlerdir:

“Motivasyonu arttırıyor, imkanın bu kadar fazla olduğunu düşününce senin de bir şeyler yapma amacın artıyor.” (A1)

“Okulun kapısından geldiğimiz zaman bahçesi büyük, geniş hani mimarisi güzel ve böyle insan biraz daha mutlu olarak giriyor psikolojik olarak.” (A4)

“Okulumuzun fiziki ortamı bence iyi bahçesi büyük, yeşil, çimenler yani insan kendini huzurlu hissediyor.”(F1)

“Ferah bi sınıfımız var öyle ders işlememiz odaklanmamız daha kolay oluyor.”(M2)

Okul binalarının mimarisi, okul içi sosyal kapalı mekân, aktivite alanları öğrencilerin başarısında, moralinde ve davranışlarında etkili olmaktadır (Döş, 2013).

Öğrenciler okulların fiziki yapısına yönelik *olumsuz görüşler* (f:64) de belirtmişlerdir. Olumsuz görüşler arasında *sınıfların küçük* olduğu yer almaktadır. Bir öğrenci şöyle ifade etmiştir:

“Sınıfımız çok kötü bir kere bodrum kattayız ve bize çok küçük bir sınıf verdiler mevcudumuz o kadar fazla değil diye ve 27 kişiyiz zor sığıyoruz başka sınıf yok diye oradayız.”(C3)

Öğrenciler *okul bahçesinin de küçük* olduğunu belirtmişlerdir. Erdönmez (2007), çocuğun, okul bahçesinde teneffüs zamanlarında yaşayarak, oynayarak kazandığı tecrübe ve bilgiler de okul ve diğer eğitim araçlarından aldığı bilgiler kadar büyük bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir.

Olumsuz görüşler ilişkin diğer bir görüş de okul *bahçesinin oturma yerlerinin olmadığı* ya da az olduğu yönündedir. Oysa öğrencilerin teneffüslerde vakitlerini güzel geçirebilmeleri için okul bahçelerinin düzenli olması önemlidir. Konuya ilişkin öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

“Oturaklar az pek çok yok yani kızlar oturunca bize yer kalmıyor bank sayısı az” (İ5)

Meslek liselerinde öğrenim gören öğrenciler de *atölyelerin yetersiz* olduğunu ve bu durumun onları olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu bulgu Kalaycı'nın (2005) çalışmasında derslik sayısının az olmasının problemlere neden olduğu bulgusu ile örtüşmektedir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Fazla atölye olsa daha iyi olurdu çünkü çok rahat edemiyoruz normalde atölye alanlarımızın büyük olması gerekiyor daha rahat hareket edebilmemiz için lavabolar falan olması gerekiyor onlar yok.”(G1)

“Yetersiz bunu başta söyliyim sınıflarımız, atölyelerimiz küçük. Her sene bir sınıf iki sınıf mezun oluyor müzik ve resim olarak yerine yeni sınıflar geliyor ama atölyelerimiz yetersiz. Aynı atölye içerisinde desen dersi işliyoruz yağlı boya dersi işliyoruz, kilden alçıda çalışmalar yapıyoruz dolayısıyla her gün temizlenmesi zor oluyor bu bir gerçek.”(G6)

Öğrenciler okulda kullanılan renklerin sıkıcı olduğunu düşünmektedirler. Bir öğrenci bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“Okul şey böyle sanki koloni halinde her yer aynı renk böyle biraz sıkıcı oluyor bir de okul kıyafetleri aynı renk duvarlar aynı renk böyle bi çöktürüyor insanı. Ben okula geldiğimde de işte o soğuk davranmamın sebebi oydu yani kendi geldiğim okul daha böyle bir sıcaktı nasıl diyim daha bir güzeldi ortamı ama buraya gelince bir garip hissettim kendimi sanki hapishaneye girermiş gibi o yüzden biraz zorlandım.” (F4)

Okulun ve sınıfın rengine dikkat çeken öğrenciler, okul estetiğinin eğitim üzerindeki önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedirler (Arabacı, 2010).

Öğrenciler tarafından belirtilen ve dikkat çeken bir görüş de okullarının *cezaevine* benzetmeleridir. Yeterli güneş ışığının olmaması, kanalizasyon sisteminin problemlili olması, sınıfların havadar olmaması gibi pek çok olumsuz durumun öğrencilerde bu düşünceyi uyandırdığı düşünülebilir. Öğrencilerin bu şekilde hissetmeleri onların zamanlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri okullar adına son derece olumsuz bir durumdur. Bu durum öğrenme-öğretme sürecinin etkili bir biçimde gerçekleştirilmesini de engelleyebilmektedir. Bu durumlara ilişkin öğrenci görüşü şöyledir:

“Sınıfımız çok kötü bodrum kattayız ve bize çok küçük bir sınıf...çok fazla gürültü geliyor ve çok basık karanlık oluyor canımız ders işlemek istemiyor.” (C3)

“Çünkü şey en alt katta olduğu için hani manzarası falan yok mesela bizim sınıfımız en alt katta çok küçük yazın çok sıcak oluyor kışın da çok soğuk manzarası da arabaların olduğu yere falan baktığı için pek iyi değil. Aslında iyi yanları da var kötü yanları da var mesela biz pek dışarı bakamadığımız

için derse odaklanıyoruz ama kötü yanları da hiç şey mesela kar yağdığında bile karı göremedik kötü yani bu.” (C8)

Kızılay (2008) da iyi aydınlatılmamış veya soğuk bir havada, iyi ısıtılmamış bir sınıfta etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesinin olanaksız olacağını belirtmektedir.

Ayrıca öğrenciler, okulun güvenliği gereği ve öğrencilerin okuldan kaçmalarını engellemek amacıyla okul bahçelerinin tel örgü ile çevrili olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum da öğrenciler için bulunduğu yeri cezaevi gibi algılamalarına neden olmuştur. Saban (2008) tarafından yapılmış çalışmada öğrenciler okulu disiplin ve kontrol merkezi olan bir hapisane olarak algılamaktadırlar. Öğrencilerin okulu bu şekilde algılamaları okula yönelik genel tutumlarını da olumsuz etkileyeceği açıkça ortadadır. Bu olumsuz duruma ilişkin öğrenci görüş şöyledir:

“...dışarı cezaevi gibi gördüğünüz gibi jiletli teller falan kötü ya gene atlayan atlıyor kaç kişi buradan sağlık ocağına gitti parmak kesilmiş, ayağı kesilmiş falan öyle yani dışarı kötü.” (E10)

Akkaya'nın (2012) yapmış olduğu çalışmasında da okulu tanımlamada en çok “hapishane” metaforunun kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca çalışmada öğrenci ve öğretmenlerin okul kavramı ile ilgili olarak ürettikleri metaforlar incelendiğinde okulu oluşturan bireyler olarak kendilerini engellenmiş, sınırlandırılmış hissettikleri, gözetim ve denetim altında tutulmuş olduklarını düşündükleri sonucunu elde etmiştir.

Araştırmada sekiz ayrı lise incelendiği göz önüne alındığında öğrenci görüşlerinin bu denli farklı olması, okulların birbirlerinden çok farklı yapıda olduğunu göstermektedir. Fiziki ortamlardaki bu farklılıklar öğrencilerin de kendi okullarına yönelik farklı görüş ve duygulara sahip olmalarına neden olmaktadır.

Kalaycı (2014) eğitim programlarını, dersleri, onların sürelerini, uygulamalarını, kitapları, stratejileri değiştirmek, her aracın akıllısını kullanmak ancak mekânları ve mekânların bulunduğu çevreyi bu değişimlere göre tasarlayamamak, istenen amaca ulaşamamanın temel nedenlerinden birisi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca

sistemlerin değişimi mekanların bu değişimine ayak uyduramıyorsa aslında hiçbir şey değişmediğini belirtmiştir.

Okulların fiziki ortamlarından olumlu ya da olumsuz olarak etkilenen öğrencilerin yanı sıra, etkilenmeyen öğrenciler de bulunmaktadır. Bu öğrencilerin görüşleri Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26. Okulların Fiziki Ortamının Okula Yönelik Tutumlarında Etkisi Olmadığına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kodlar	f
Dersler daha önemli	4
Okula gitme isteği daha önemli	4
Arkadaş ortamı daha önemli	4
Hedefler ve hedeflere ulaşmak daha önemli	3
Öğretmen ilişkileri daha önemli	3
Fiziki ortam sadece anlık bir problem	2
Fiziki ortam sadece görüntüden ibaret	1
Toplam	21

Okullarının *fiziki ortamından etkilenmediğini* (f:21) ifade eden öğrenciler, *derslerin, okula gitme isteğinin, arkadaş ortamlarının, hedeflerinin, öğretmen ilişkilerinin* onlar için daha önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuya ilişkin bazı öğrenciler şu ifadeleri kullanmışlardır:

“Beni tahtadaki olan ders ilgilendiriyor sonuçta.” (E3)

“Arkadaşlar falan iyi anlaşıyorsun hani birlikte olmak istediğin için okula gelebilirsin”(C1)

“Arkadaş ortamı, öğretmen ilişkileri bence bastırabilir fiziki ortamı.”(F6)

“Benim okula gelme isteğim önemli yani okula gelmeyi istemeliyim.”(T7)

“Bahçesinden dolayı okulu sevebilirim ya da sevmeyebilirim demiyorum derslerime bakıyorum yani çok etkilemiyor.”(M4)

Hedeflerinin daha önemli olduğunu ilişkin belirtilen bir öğrenci görüşü şöyledir:

“Hedeflerim olduğu için...ben kendim için istiyorum.”(M8)

Bu öğrencilerin fiziki ortamdan etkilenen öğrenciler ile karşılaştırıldığında daha az sayıda olduğu göz önüne alındığında, fiziki ortama ilişkin koşulların, öğrencilerin okullarına yönelik tutumlarını etkileyeceğine ilişkin genel yargıyı değiştirmeyeceği söylenebilir. Bu görüşleri belirten öğrencilerin içsel motivasyon düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Ancak yine de bu durum genel durumu değiştirmeyecektir. Bu nedenle okulların fiziki durumu öğrencilerin okula yönelik görüşlerini etkilemeye devam edecektir.

5.8. Sekizinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt amacı kapsamında öğrencilerden okullarda uygulanan sosyal faaliyetlere yönelik görüşleri alınmıştır. Bu kapsamda elde edilen veriler“ Okullarda uygulanan sosyal faaliyetler” ve “Okullarda uygulanan sosyal faaliyetlerin yararlı olduğuna yönelik öğrenci görüşleri” olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır.

5.7.1.Okullarda Uygulanan Sosyal Faaliyetler

Araştırma yapılan okullarda uygulanan sosyal faaliyetlere yönelik öğrenci görüşleri Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27. Okullarda Uygulanan Sosyal Faaliyetler Hakkında Öğrenci Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Sosyal-Kültürel Etkinlikler	Geziler/fuarlar	19
	Önemli gün ve haftalara ilişkin kutlamalar	12
	Konferanslar/panel/seminerler	9
	Tiyatro gösterileri	8
	Yarışmalar (bilgi, münazara vb.)	5
	Edebiyat etkinlikleri	5
	Satranç turnuvaları	4
	Sosyal sorumluluk projeleri/etkinlikleri (ilkokul, çocuk yetiştirme yurtları, huzur evlerine vb. ziyaretler)	4
	Resim sergileri	2
	Şenlikler	2
	Piknik	1
	Kütüphane oluşturma	1
	Bahçe düzenleme yarışmaları	1
	Bölüm tanıtım etkinlikleri	1
	Fidan dikimi	1
	Okul dergisi hazırlama	1
	Kariyer günleri	1

	Kermesler	1
	Müze ziyaretleri	1
	Pano düzenleme	1
	Gençlik yürüyüşü	1
	Konserler	1
	Toplam	82
Spor Etkinlikleri	Voleybol	21
	Basketbol	20
	Futbol	11
	Futsal	7
	Hentbol	4
	Tenis	4
	Badminton	2
	Halter	1
	Güreş	1
	Masa tenisi	1
	Boks	1
	Bilek güreşi	1
	Tekvando	1
	Atletizm	1
	Gülle atma	1
Doğa yürüyüşleri	1	
	Toplam	78
Kulüpler	Gezi	8
	Spor	6
	Satranç	5
	Kütüphanecilik	5
	Sivil savunma	4
	Matematik	4
	Müzik	2
	Resim	2
	Sağlık ve temizlik	2
	Kültür edebiyat	2
	Bilim teknoloji	1
	Moda ve estetik	1
	Kızılay	1
	Çevre	1
	Tiyatro	1
	Trafik	1
	Felsefe	1
	Sanat	1
Folklor	1	
	Toplam	49
	Genel Toplam	209

Öğrenciler okullarında sosyal-kültürel (f:82), spor etkinlikleri (f:78) gerçekleştirildiğini ve çeşitli kulüplerin (f:49) faaliyet gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Sosyal-kültürel faaliyetler kapsamında öğrenciler tarafından geziler/fuarlar, önemli gün ve haftalara ilişkin kutlamalar, konferans/panel/seminer, tiyatro gösterileri, yarışmalar, edebiyat etkinlikleri, satranç turnuvaları, sosyal sorumluluk projeleri, resim sergileri daha çok yapıldığı ifade edilmiştir.

Spor etkinlikleri kapsamında da voleybol, basketbol, futbol, futsal, hentbol, tenis, badminton daha sık oynandığına ilişkin görüş belirtilmiştir. Bu durum öğrencilerin okullarında spor etkinliği olarak çoğunlukla voleybol ve basketbol ile ilgilendiklerini göstermektedir.

Diğerlerine göre daha az gerçekleştirilen spor etkinlikleri ise, atletizm, gülle atma, halter, tekvando ve masa tenisi olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin hakkında daha çok bilgi sahibi olduğu kulüpler; gezi, spor, satranç, kütüphanecilik, sivil savunma, matematik, müzik ve resim kulüpleridir. En az faaliyet gösterildiğini düşündükleri kulüplerin ise, bilim teknoloji, moda ve estetik, kızılây, çevre, tiyatro, trafik, felsefe, sanat ve folklor, kulüpleri olduğu görülmektedir.

Ayrıca, öğrencilere hangi kulüpte olduğunu ve kulüplerin işlevlerinin olup olmadığı sorulduğunda kimi öğrencilerin hangi kulüpte olduğunu bilmediği çoğu öğrencinin de kulübünü bilse de işlevleri hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. ERG (2016) raporuna göre de bazı okullarda kulüplerin yalnızca ismen var olduğu, çok verimli işlemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bir öğrenci bunu şöyle ifade etmiştir:

“Okulun kulüp çalışmaları bence zayıf ya şöyle bir şey var her senenin başında üç yıldır okuldayım üç yıldır başında kulüp dağılımları oluyor ya bazı herhalde bir iki kulüp bir iki tane etkinlik yapıyor diğer kulüplerin çoğu ben hiç denk gelmedim bir etkinlik yapmadı.” (E1)

5.8.2. Okullarda Uygulanan Sosyal Faaliyetlerin Yararlı Olduğuna İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin okullarında gerçekleştirilen sosyal faaliyetlerin yararlarına ilişkin görüşleri Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28. Okullarında Uygulanan Sosyal Faaliyetlerin Yararlı Olduğuna İlişkin Öğrenci Görüşleri

Temalar	Kodlar	f
Kişisel Gelişim Sağlama	Özgüven arttırmakta	8
	Kişiliği geliştirmekte	7
	Rahatlatmakta	7
	Motive etmekte	4
	Farklı bakış açısını geliştirmeyi sağlamakta	3
	Kişilerin hayatına yön vermelerinde yardımcı olmakta	3
	Sağlığı geliştirmekte	3
	Stres atmayı sağlamakta	2
	Düşünme becerisi geliştirmekte	2
	Yeteneğin ortaya çıkarmasında yardımcı olmakta	1
	Farklı ortamlarda konuşma becerisi kazandırmakta	1
	Atılgan olmayı sağlamakta	1
	Bilinçlendirmekte	1
	Aktif olmayı sağlamakta	1
	Kişinin kendisini tanımasını sağlamakta	1
Hayatı değiştirmekte	1	
	Toplam	46
Bilişsel ve Kültürel Farkındalık Kazandırma	Bilgilendirmekte	10
	Farklı yerleri görerek öğrenmeyi sağlamakta	9
	Değişik konular hakkında fikir edindirmekte	7
	Kültürel açıdan geliştirmekte	3
	Genel kültür bilgisi kazandırmakta	2
	Toplam	31
Okula Karşı Olumlu Tutum Geliştirme	Ödül alındığında gururlandırmakta	6
	Okulu tanıtmakta	3
	Okul durağanlıktan çıkarmakta	3
	Okula gelmeyi teşvik etmekte	1
	Okula bağlılığı arttırmakta	1
	Toplam	14
Kişiler Arası İletişim Sağlama	İnsanlarla iletişimi güçlendirmekte	5
	Birliği ve beraberliği oluşturmakta	3
	Yardımlaşmayı sağlamakta	2
	Çekingen insanları topluluk içinde bulunmaya teşvik etmekte	1
	Toplam	11
Diğer	Güzel	9
	Yararlı	8
	Eğlenceli	7
	Zevkli	1
	Gerekli	1
	Toplam	26
	Genel toplam	128

Öğrencilerin etkinliklerin yararlarına ilişkin görüşlerinde ilk tema olarak *kişisel gelişimlerine katkı sağladığı* (f:46) yönündeki görüşleri yer almaktadır. Bu kapsamda öğrenciler okullarda uygulanan bu tür faaliyetlerin *özgüvenlerini arttırdığını, kişilik gelişimini sağladığını, rahatlattığını, motive ettiğini, farklı bakış açısı kazandırdığını, düşünme becerisini geliştirdiğini, farklı ortamlarda konuşma becerisini kazandırdığını, bilinçlendirdiğini, kişinin kendini tanınmasını sağladığını* ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“... gördüğüm kadarıyla mesela katılan arkadaşlarımdan özgüveni daha çok yerinde oluyor.” (M10)

“Aslında biraz şöyle bir şey var bazı arkadaşlarımdan örnek veriyim insanlara daha doğrusu toplum içine girdikleri zaman çekinme durumu oluyorlar genelde bu zaten ergenlik döneminde çok oluyor sosyal ve spor alandaki faaliyetler bunların önüne geçmek için biraz da var iç içe olup bir şeyler yapmak sosyal alanda konserlerin içine girip toplulukta bulunmak insanlarla sohbet edip konuşmak ben bu durumdan faydalı buluyorum açıkçası.”(G6)

Öğrenciler yapılan etkinliklerin *kişilik gelişimleri açısından fayda sağladığını* belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Öğrencinin kişiliğinin gelişmesi açısından faydalı yani sürekli burada ders işlenmiş olsa sıkılır zaten bi süre sonra okula bağlayacak farklı etkenlerde lazım öğrenciye bu yönden faydalı.” (F4)

“Bilim kulübünü seçersen bu alanda kendinizi iyileştirebilirsiniz, sivil savunmayı seçersen o derecede olur gezi kulübünde gezi, gözlem bu konularda kendini ilerletebilirsin.”(F5)

Bazı öğrenciler de yapılan etkinliklerin onları *rahatlattığını* söylemişlerdir. Bu konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Eğlenceli şeyler, öğrencilerin daha çok kafası dağılıyor yaz geliyor özellikle tam bu dönemde yapılır mesela öğrenciler biraz daha rahatlıyor eğleniyorlar öyle.” (A4)

“Kafamızı dağıtıyoruz, düşüncelerden uzak kalıyoruz, enerji topluyoruz öyle.”(G5)

Öğrenciler etkinliklerin motivasyonlarını etkilediğini ve bazı durumlarda kendilerini motive ettiğini belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Güzel bence motive edici.”(F2)

“En azından öğrencinin kafasını dağıtıyor nasıl desem rahatlıyor onun için motivasyon yükseltmek için.”(A6)

Bir öğrenci yapılan etkinliklerin insanların kültürel açıdan gelişip farklı bakış açıları kazanmalarında yardımcı olduğunu belirtmiştir.

“Konserlerde konser yapıyor müzik öğrencileri herkes gelmek istiyor, sergiler de insanlar kültürleniyor insanların bakış açısı değişiyor.”(G4)

Öğrencilerin düşünme becerisini geliştirmesi yardımcı olması da faaliyetlerin diğer yararları olarak ifade edilmiştir. Bir öğrenci bu düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir:

“Düşünmeyi etkiliyor daha rahat düşünmeyi sağlıyor satranç bir düşünme oyunu düşünerek hareket etmeyi sağlıyor.” (E4)

Karakaya'nın (2012) yapmış olduğu çalışmada katılımcıların çoğunluğu sosyal kulüplerin öğrenci yeteneklerini geliştirmede olumlu etkiye sahip olduklarını belirtmiştir. Görkem (2012) de çalışmasında sosyal etkinliklerin çocukların yaratıcı yönlerini geliştirdiğini belirtmiştir.

İkinci tema olan *bilişsel ve kültürel anlamda farkındalık kazandırma* (f:31) temasında öğrenciler etkinliklerin *bilgilendirme yönünden fayda sağladığını, farklı yerleri gezerek görerek öğrenmeyi sağladığını, değişik konular hakkında fikir edindirdiği, kültürel açıdan geliştirdiği, genel kültür bilgisi kazandırdığını* ifade etmişlerdir. Bilgilendirdiği yönünde görüş belirten öğrenciler düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Tiyatro falan yapıyor, konferanslarımız falan oluyor bilgilendiriliyor.”(A1)

“Konferanslarda bilgilendirmeler yapıyorlar.”(F1)

“Konferanslar oluyor bi geçen sene olmuştu herhâlde seneden seneye ya bir kere ya iki kere oluyor tahmin ettiğim kadar oda sigara bırakma alkole karşı uyuşturucuya karşı bide üniversiteye giderken ygs ye girmiş tecrübeli öğrencilere getiriyorlar onlar hakkında ne yapmamız gerektiğini söylüyorlar böyle aktiviteler oluyor arada sırada.”(E6)

“Bir öğrenci için çok yararlı şeyler bilgi sahibi oluyoruz bilmediğimiz şeyleri öğreniyoruz ve önümüzü aydınlatan şeyler bunlar.”(E11)

“Sonuçta kendi isteğimizle seçiliyor onlar ilgilendiğimiz şeyler hakkında bilgilendiriliyor belki ilerde mesleğimizin yanında falan onu yapabiliriz o yüzden faydalı.”(C8)

Bazı öğrenciler de farklı yerleri gezerek öğrenmeyi sağladığını belirtmişlerdir. Öğrenciler bu düşüncelerini şu şeklide ifade etmişlerdir:

“Gezi düzenleyerek farklı yerleri görmemizi sağlıyorlar, ufukumuzu açıyor.”(F1)

“En azından başka bir şehri görüyoruz oranın insanlarını tanıyoruz kültür açısından da şey yapıyorlar daha geniş çevre görüyoruz başka bir medeniyet gibi böyle geziyoruz yeni şeyler öğreniyoruz.”(E3)

“Geziler düzenleniyor bilgi yarışmaları oluyor bazı kutlamalar falan yapılıyor işte yani bilmiyorum ki hocam nasıl bir katkısı olur kültürel açıdan gelişebiliriz.”(E7)

“Farklı şeyleri falan görüyoruz gezilerde çok güzel.”(C3)

Üçüncü tema olan *okula karşı olumlu tutum geliştirme* (f:14) açısından belirtmiş oldukları görüşlerinde öğrenciler; *ödül aldıklarında gururlandıklarını, okulu tanıttığı, okulu durağanlıktan çıkardığı, okula gelmeyi teşvik ettiği, okula bağlılığı*

arttırdığını ifade etmişlerdir. Ödül alınması öğrencilerin okula olan aitik ve bağılık duygusunu etkilediği söylenebilir.

“Sportif faaliyet olarak başarılı olmak bizi gururlandırıyor okulda hiç bir eksikimiz yok sportif faaliyet olarak hocalarımızda çok çok mükemmel hocalar zaten bizi bu okulda en çok mutlu eden şey spor faaliyetleridir diye düşünüyorum.” (E6)

Ayrıca öğrenciler okullarında uygulanan spor etkinliklerinin turnuvalar şeklinde de düzenlendiğini belirtmişlerdir. Turnuvalar sınıflar arası veya okullar arası düzenlenmektedir. Yapılan bu turnuvalarla ilgili öğrenciler turnuva sonuçlarından elde edilen başarıya göre okula ve sınıflarına karşı güzel duygular hissettiklerini söylemişlerdir. Bir öğrenci bu görüşü şöyle ifade etmiştir:

“Okul maçlarına gidiyoruz bazen bağıyoruz sinirimizi stresimizi atıyoruz. İl içinde mesela soruyorlar hangi okuldansın diyorlar: -Endüstri meslek, aa bak bu sene o futbol şampiyonu oldu basketbol şampiyonu oldu falan böyle bir gururlanıyorsun.”(E3)

Öğrenciler yapılan etkinliklerin okulun tanıtımı için de yararlı olduğunu düşünmektedirler. Konuyla ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

“Ben zaten kültür edebiyet kulübü başkanım. Mesela daha yeni bir etkinliğimiz var oraya gidicez ‘Bahçeköy İlkokuluna’ gidicez orayı ziyarete öğrencilerle birlikte müzikçi arkadaşlarımız şarkı falan söyleyecek biz de onlarla birlikte resim falan çizicez yani çocuklarla eğleneceğiz. Okulumuz atletizm yarışmalarına falan katılıyor onlarda birinciliği falan var hatta bu kadar. Bence çok güzel bir şey yani Düzce’de olması çok güzel bir şey çünkü okulumuzu ortaya çıkarıyor okulumuz bilinmiyor okulumuzu aa güzel sanatlar okulu da mı varmış diyenler oluyor bilmiyorlar yani tanınmasını sağlıyor bence bu faaliyetler sayesinde. Arkadaşlarımız başarıyor biz de mutlu oluyoruz onar kazandığı için.”(G1)

“Atletizmde birinci olmuşlar mesela il birincisi, şimdi açılacaklarmış Türkiye’ye falan bir şeyler yapacaklarmış okul adı oluyor bir kere biz ödül falan alıyoruz iyi oluyor öyle.” (G4)

Dördüncü tema olan *kişiler arası iletişim sağlama* (f:11) temasında öğrenciler etkinliklerin; insanlarla iletişimi güçlendirdiğini, birlik ve beraberliği oluşturduğunu, yardımlaşmayı sağladığını, çekingen kişilerin toplum içerisinde bulunmasını teşvik ettiğini ifade etmişlerdir. *Kişilerle iletişimin güçlü olmasına* fayda sağladığına ilişkin öğrenciler şu ifadelerde bulunmuşlardır:

“Aktiviteler insanları birbirine bağlar birliği ve beraberliği oluşturan en önemli temelleri atacağını düşünüyorum.”(C7)

“Sınıf arkadaşlarımızla daha çok samimi olabiliyoruz tanımadığımız böle daha soğuk olmak yerine daha iyi anlaşabiliyoruz birbirimizi daha iyi tanımamıza yardım ediyor.”(A5)

Görkem (2012) ders dışında yapılan sosyal etkinlikler sayesinde öğrenciler sosyalleştiğini ve kendilerini daha rahat ifade edebildiğini belirtmektedir. Öğrencilerin bu etkinliklerle kendilerinde değişim ve gelişim sağlıyor olmaları ve bunu fark etmeleri etkinliklerin önemli olduğunu göstermektedir. Bu durumda okullarda uygulanan etkinlikler artırılmalı ve çeşitlendirilmeye çalışılmalıdır.

Köprübaşı (2014) eğitsel kol çalışmaları gerektiği şekilde yapılırsa, kendilerini tanıyan, yeteneklerini geliştirebilen ve bu yetenekleri toplum yararına kullanabilen, planlı çalışma alışkanlığı kazanabilen, kendine güvenen, boş zamanlarını doğru değerlendirmeyi öğrenen, ilişkilerinde ölçülü, saygılı ve hoşgörülü davranabilen, grupla çalışabilen ve sorumluluk duygusuna sahip, yeni girişimde bulunabilen öğrenciler yetişeceğini söylemiştir.

Altındağ (2015) çalışmasında okullarda öğrencilerin akademik gelişimleri önemsendirken duyuşsal gelişimlerinin desteklenmediği, kişisel ve sosyal gelişim beklentileri karşılanamayan öğrencilerin okula gelmek istemedikleri vurgulanmıştır. Bu nedenle de okullarda uygulanan faaliyetlerin aksatılmadan uygulanmasının önemli olduğu görülmektedir. Böylece öğrenciler ders dışı kalan zamanlarını daha eğlenceli ve gelişimlerine fayda sağlayacak şekilde geçirecekler bu durumun da öğrencilerin okula gelme isteğini olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir.

Uygulanan faaliyetlerin yararlı olmasının yanı sıra yararlı olmadığını belirten öğrenciler de bulunmaktadır. Bu öğrencilerden alınan görüşler Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29. Sosyal Faaliyetlerin Yararlı Olmadığına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kodlar	f
Herkese hitap edecek bir program yok	7
Katılım zorunlu olduğunda yararlı olmamakta	2
Öncelikli amaç eğitim	1
Seminerler sıkıcı geçmekte	1
Devamsızlığı arttırmakta (spor etkinlikleri)	1
Toplam	12

Öğrencilere göre, etkinlik programlarının herkese hitap etmemesi, katılımın zorunlu olması, öncelikli amacın eğitim olması, seminerlerin sıkıcı olması ve özellikle spor etkinliklerinin devamsızlığı arttırdığını düşünmeleri etkinliklerin yararlı olmamasının nedenleri olmaktadır.

“Etkinliklere çok katılmıyorum daha çok derslere ağırlık veriyorum ben. Çünkü dersler daha önemli bir de benim derslerim iyi olduğu için onu hiç düşürmemeye çalışıyorum iyi olan bir öğrencinin daha çok çalışması lazım düşürmemesi için... Çünkü dersten çıkarıyorlar çağırıyorlar onlar benim için sıkıntı olabilir.” (C6)

Yararı olmadığını düşünen bazı öğrenciler ise öncelikli amacın eğitim olduğunu sosyal etkinliklerin çok da önemli olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili bir öğrencinin görüşü şöyledir:

“Daha çok derslerime odaklanmayı tercih ediyorum bu konuda sporun belli bir dönemden sonra yapılması gerektiğini düşünüyorum sporla çalışma bir anda gitmiyor.” (C7)

Bir öğrenci de etkinliklerin çok da önemli olmadığını önemli olanın derslerin olduğunu belirtmiştir. Bu öğrencinin de akademik anlamda başarılı bir öğrenci olduğu görülmektedir. Ayrıca sınıf düzeyi arttıkça sınavlara ve akademik başarıya verilen önemin artmasının da buna etkisini olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar ERG

(2016) raporunun sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir. Öğrenci görüşü aşağıdaki gibidir:

“Zaten uğraşmamız gereken bir sürü şey var fen ağır bir dal adapte olmamız gereken daha önemli şeyler var okulda kulüp dışında onun yerine bir boş derste kitap okuyabiliriz ya da test çözebiliriz.” (F2)

Sillikler ve Quirk (1997), okuldaki etkinliklere katılmanın, başarısızlığa yol açacağı kaygısıyla öğrenciler ve aileleri tarafından kaçınılan bir şey olduğunu belirtmektedir (aktaran Sarı ve Cenkseven, 2008).

BÖLÜM 6

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Bu bölümde, araştırmanın alt amaçlarına göre elde edilen bulgulara dayalı sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda oluşturulan öneriler sunulmuştur.

6.1.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt amacı kapsamında, öğrenciler “okul” kavramını bir kelime ya da tümce ile betimlemişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğu okul ile ilgili olumlu ifadeler kullanmışlardır. Buna göre öğrenciler okulu daha çok eğitim yuvası, ikinci ev, arkadaş, aile, ders, öğrenmek için gelinen yer, başarı, hedefe ulaşılacak merdiven/yol, köprü, geleceği vaat eden hazine, hayat, olmazsa olmaz, eğlence olarak görmektedirler. Bunu dışında okul bazı öğrenciler için olumsuz anlam ifade etmektedir. Bu öğrenciler okulu vakit kaybı, erken kalkmak, ödev, zorunluluk, sınav, vakit doldurmak, cezaevi, disiplin, sıkıcı ve bütün gün bir yerde olunan yer olarak görmektedirler.

6.1.2. İkinci Alt Amaç İlişkin Sonuçlar

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okullarına yönelik duygularının belirlenmesi amacını taşıyan araştırmanın ikinci alt amacında öğrencilerin okula gitmek konusunda istek duyup duymadıkları ve okullarında kendilerini nasıl hissettiklerine yönelik algıları araştırılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun görüşü, okula gitmek için istekli oldukları yönündedir. Öğrencilerin

okula gitmek için istekli olmalarının nedenleri incelendiğinde ise en önemli nedeni kendi ile ilgili nedenler oluşturduğu ayrıca okul ile ilgili, arkadaş ile ilgili ve aile ile ilgili nedenler de okula istekli gitmeyi etkilediği görülmüştür. Öğrencilerin hedeflerini/hayallerini gerçekleştirmek istemesi, gelecek kaygısı duyması ve iyi bir meslek/yaşam sahibi olmak istemesi, üniversiteye gitmek istemesi okula giderken daha çok istek duymasını sağlayan nedenler olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrenciler derslerini, öğretmenlerini, okulunu, okul çevresini, arkadaşlarla birlikte olmak istemeleri de okula giderken istek duymalarını sağlayan nedenlerdendir. Araştırmada öğrencilerin önemli bir kısmı okula istekli gittiklerini belirtmelerine rağmen okula gitmek için istekli olmayan öğrenciler de bulunmaktadır. Bu öğrenciler istekli gitmeme gerekçelerini okul ile ilgili, arkadaş ile ilgili ve aile ile ilgili nedenlerin oluşturduğu görülmüştür. Öğrenciler çoğunlukla okuldan sıkıldığı ve okul ortamını sevmediği için okula gitmede istek duymadıklarını ifade etmişlerdir.

Öte yandan öğrencilerin okullarına yönelik sahip oldukları duyguları incelendiğinde öğrencilerin çoğunlukla olumlu duygu içinde oldukları görülmüştür. Öğrenciler öğrenim gördükleri okullarına yönelik olarak kendilerini, şanslı, mutlu, güvende, ait, rahat, iyi ve özgür olarak hissetmektedirler. Buna karşın özgür ve ait hissetmeyen, şanssız, yalnız, güvensiz, mutsuz, yorgun hissettiğini ifade eden öğrencilerin de olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğrenim görülen okullara göre de değişiklik göstermektedir.

6.1.3. Üçüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt amacı içerisinde okul yaşamı içinde büyük yer kaplayan derslerin, öğrencilerin okullarına yönelik algılarını etkileyip etkilemediği araştırılmış ve bu kapsamda öğrencilerden derslerin içeriğine, öğrenme-öğretme sürecine ve değerlendirme sürecine yönelik görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin derslerin içeriğine ilişkin belirtmiş oldukları görüşleri incelendiğinde, öğrenciler çoğunlukla olumsuz ifadelerde bulunmuşlardır. Öğrenciler konuların zor olduğunu, gereksiz olduğunu, düzeylerine uygun olmadığını, çok olduğunu, sıkıcı ve birbiriyle ilişkili olmadığını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra derslerin içeriğinin düzeyinin uygun olduğunu, zor olmadığını, gerekli, anlaşılabilir, yararlı ve eğlenceli olduğunu belirten öğrenciler de bulunmaktadır.

Ayrıca öğrencilerin derslerin içeriğinin ilgi çekici bulup bulmadıklarına yönelik belirtmiş oldukları görüşleri incelendiğinde konuyu ilgi çekici bulmalarına konuya bağlı nedenler, öğrenciye bağlı nedenler ve öğretmene bağlı nedenlerin etkisi olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğrenciler için çoğunlukla konuların; kolay olmasını, yeni olmasını, fayda sağlıyor olmasını ve dikkat çekici olmasını, güncel ve toplumsal olayları kapsamaması ayrıca öğrencinin; konuyu sevmesi, anlaması yapabilmesi, ilginç bulması, öğretmenin; ders işleyişi ve kişiliği de içeriği ilgi çekici bulmalarını sağlamaktadır.

Üçüncü alt amacı kapsamında öğrencilerin öğretmenlerinin öğretim becerisine yönelik belirtmiş oldukları görüşlerinde öğretmenlerinin derste; *anlatım, grup çalışması, tartışma, beyin fırtınası, soru cevap, araştırma, laboratuvar, modelleme, drama ve deney* yöntemlerini kullandıklarını çoğunlukla da anlatım yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Bir öğrencinin bu konu ile ilgili belirtmiş olduğu görüşü: “Genelde sözel olarak anlatıyorlar tahtada anlatıyorlar biz dinliyoruz.” (C3) şeklindedir. Bunun yanı sıra öğrenciler öğretmenlerinin çeşitli şekillerde ders işlediklerini de ifade etmişlerdir. En çok öne çıkan ders işleme şekli ders içerisinde test çözdürmektir. Bu uygulamayı proje/performans ödevleri yaptırma, derste yazı yazdırma ya da öğrencilere konuları sundurma, dinleme ve izleme çalışması gibi uygulamalar takip etmektedir.

Araştırmada öğrencilerin sınıf yönetimine ilişkin görüşleri incelendiğinde öğrenciler, öğretmenlerinin sınıfta dolaşarak ders anlatmalarını ve öğrencilere isimleriyle hitap etmelerini olumlu algıladıkları görülürken; öğretmenin sınıf kontrolünü sağlayamaması, ses tonunun düşük ya da aynı düzeyde olması ve oturarak ders işlemesi öğrenciler tarafından olumsuz algılanmaktadır.

Öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesi konusuna ilişkin görüşleri incelendiğinde ise öğrenciler her durumda değerlendirme yapılması gerektiğini, değerlendirmenin başarı seviyesini belirlediğini ve değerlendirme yapılacağı için bunun dersi dinlemeye teşvik ettiğini ifade etmişlerdir. Ancak bazı öğrenciler yapılan değerlendirme yöntemlerini eleştirmişlerdir. Onlara göre özellikle performans ödevlerinin zaman kaybı olduğu ve sınav odaklı değerlendirmenin olmaması gerektiği, ödev vermenin gereksiz olduğu, yazılı sınavların olmasının iyi olmadığı gibi görüşler de belirtilmiştir.

Ayrıca öğretmenlerinin yapmış oldukları değerlendirmelere ilişkin olarak öğrenciler öğretmenlerinin adil olmadığını ve hak edilen notu vermediklerini düşünmektedirler. Bazı öğrenciler de bu görüşün aksine öğretmenlerinin adil olduğunu düşünmektedirler.

6.1.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın dördüncü alt amacı kapsamında öğretmenlerin genel iletişimi ve sınıf içinde göstermiş oldukları iletişim becerileri araştırılmıştır. Buna göre öğretmenlerinin genel iletişimine yönelik olarak öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmenlerinin onlara değer verdiğini düşünmektedir. Ayrıca öğretmenleriyle rahat iletişim kuruyor olmaları, öğretmenlerinin onlarla ilgilenmeleri, arkadaş gibi davranmaları, yardım etmeye çalışmaları, aile gibi olmaları, sıkıntılarını dinliyor olmaları öğrenciler tarafından belirtilen diğer önemli ifadeler olduğu görülmüştür. Araştırmada öğrencilerin önemli bir kısmının öğretmenleri ile iletişim kurmakta bir sorun yaşamadıkları görülürken bir kısım öğrencilerin de iletişim konusunda sorun yaşadıkları görülmüştür. Bu öğrenciler öğretmenlerinin onları iş gibi gördüklerini ve işlerini maaş için yaptıklarını, onlarla iletişim kurmadıklarını ve öğrencilerine önem vermeyip ilgisiz davrandıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerinin sınıf içi iletişimine ilişkin belirtilen öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrenciler öğretmenlerinin çoğunlukla ayrımcılık yaptıklarını ayrıca eşit ve saygılı davranmadıklarını, aşağılayıcı konuştuklarını belirtmişlerdir. Belirtilen bu görüşlerin aksine bazı öğrenciler de öğretmenlerinin eşit ve saygılı davrandığını hakaret edici konuşmadıklarını ve adil davrandıkları yönünde ifadelerde bulunmuşlardır.

6.1.5. Beşinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın beşinci alt amacı kapsamında, öğrencilerin okul yönetimine ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin okul yönetiminin davranışları ve okul kurallarıyla ilgili görüşleri incelenmiştir. Okul yönetiminin davranışlarına ilişkin olarak öğrencilerin çoğunluğunun görüşü okul yönetimiyle rahat iletişim kurdukları yönündedir. Bununla birlikte öğrenciler tarafından okul yönetiminin ilgili olduğu, iyi olduğu ve onların sorunlarını çözdükleri, güven verdikleri ve ayırım yapmadıkları belirtilmiştir. Okul yönetiminin davranışları yönünden çoğu öğrenci olumlu ifadelerde bulunurken bazı öğrencilerin bunun tersi ifadelerde bulunduğu

görülmüştür. Şöyle ki bazı öğrenciler kurallar belirlenirken görüşlerin alınmadığını, okul yönetimiyle rahat iletişim kuramadıklarını, okul yönetiminin öğrenciler arası ayrımcılık yaptığını, sert uyarıldıklarını, samimi olmadıklarını, memnun olmadıklarını ve insan gibi davranmadıklarını ifade etmişlerdir.

Öte yandan öğrencilerin okul kuralları ile ilgili belirtmiş oldukları görüşleri incelendiğinde, çoğu öğrencinin görüşü, olması gerektiği gibi, düzen ve disiplin sağlamak için kuralların önemli olduğu bunun için de kuralların olmasını gerektiği yönündedir. Bunun dışında okul kuralları ile ilgili görüş belirten bazı öğrenciler de kuralların olduğunu ve uygulanmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca kuralların ağır olduğunu, gereksiz olduğunu ve kuralların olmaması gerektiğini düşünen öğrenciler de bulunmaktadır.

Ayrıca araştırmanın alt amacı kapsamında okul yöneticilerinin davranışlarının öğrencilerin okula yönelik görüşlerinin oluşmasında etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Görüşler incelendiğinde öğrenciler okul yöneticilerinin; kişilik yapısından, yönetim ve iletişim biçiminden, okul güvenliğinin sağlanması gibi özelliklerinden etkilendikleri ve okullarına yönelik olumlu veya olumsuz görüşlerinin oluşmasına bir etkisinin olduğu sonucu elde edilmiştir.

6.1.6. Altıncı Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın altıncı alt amacı kapsamında, öğrencilerin okuldaki arkadaşlık ilişkilerine yönelik görüşleri incelenmiş olup bununla birlikte öğrencilerin arkadaşlıklarının okula yönelik görüşlerine etkisinin olup olmadığı da araştırılmıştır. Buna göre arkadaşlıklarının okul yönelik görüşlerinin oluşmasında etkisinin olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğrenciler arkadaşlarıyla olumlu anlamda bir ilişki kurduklarında; derslerde görüşlerini daha rahat ifade ettikleri, okula gitmede istek duydukları ve okula daha çok severek gittikleri tespit edilmiştir. Buna ek olarak vakitlerin eğlenceli geçmesinde ve okula veya derse motive olmasında, okula daha çok bağlanmasında, mutsuzken mutlu olmayı sağlamasında, özgüven duygusunun artmasında, derslere enerjik girilmesinde de arkadaşlarıyla olumlu ilişkilerinin büyük etkisinin olduğu görülmüştür. Bunun aksi durum yaşandığında ise öğrencilerin derse katılımında ve okula gitme isteğinde azalmaya neden olduğu görülmüştür. Ayrıca olumsuz arkadaşlıklarının okulun sıkıcı olmasına ve ders içinde başarısızlıklara

neden olduğu belirtilmiştir. Dikkat çeken diğer bir görüş de arkadaşlarıyla olumsuz anlamda bir iletişim olmasının okul ve sınıf değişikliğine neden olması sonucudur.

Araştırmada öğrencilerin önemli bir kısmı için arkadaş ilişkilerinin okula yönelik tutumlarına bir etkisi olurken bir kısmı için de arkadaş ilişkilerinin pek etkisi olmamaktadır. Bu çalışmada hedefleri olan ve özgüven duyguları yüksek öğrencilerin arkadaş ilişkilerinden etkilenmedikleri sonucu elde edilmiştir.

6.1.7. Yedinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın yedinci alt amacı kapsamında, öğrencilerin okul fiziki ortamına yönelik görüşleri araştırılmıştır. Öğrencilerin genel olarak okullarının fiziki ortamını beğendikleri okullarını fiziki açıdan iyi, güzel, büyük, ferah, temiz buldukları sonucu elde edilmiştir. Bazı öğrenciler ise okullarını, bahçesini ve sınıflarını küçük ve yetersiz olarak görmektedir. Ayrıca okulun renklerini ve binasını kötü bulduklarını, temiz olmadığını da belirtmişlerdir. Her okul türünün fiziki açıdan farklılık göstermesi öğrenci görüşlerinin farklılaşmasına neden olmaktadır.

Araştırma kapsamında öğrencilere fiziki ortamın okula yönelik görüşlerine bir etkisinin olup olmadığı sorulduğunda bazı öğrenciler için fiziki mekanın çok önemli olmadığı görülmüştür. Onlar için okulun fiziki ortamından çok derslerin, okula gitme isteğinin, arkadaş ortamının, hedeflerin, öğretmen ilişkilerinin daha önemli olduğu sonucu elde edilmiştir.

6.1.8. Sekizinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın sekizinci alt amacı kapsamında öğrencilerden okullarda uygulanan sosyal faaliyetlere yönelik görüşleri araştırılmıştır. Bu kapsamda okullarda uygulanan sosyal faaliyetler hakkında bilgi alınmış ve uygulanan bu faaliyetlerin yararlı olup olmadığına yönelik öğrenci görüşleri incelenmiştir. Öğrenciler okullarında sosyal-kültürel etkinlikler kapsamında daha çok geziler/fuarlar, önemli gün ve haftalara ilişkin kutlamalar, konferans/panel/seminer, tiyatro gösterileri, yarışmalar (bilgi, münazara vb); spor etkinlikleri kapsamında voleybol, basketbol, futbol, futsal, hentbol ve tenis; kulüp olarak ise gezi, spor, satranç, kütüphanecilik, sivil savunma ve matematik kulüpleri hakkında daha çok bilgi sahibidirler.

Öte yandan okullarında uygulanan sosyal faaliyetlerin yararlı olup olmadığına yönelik öğrenci görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin çoğunluğu okullarında uygulanan faaliyetlerin kendileri için yararlı olduğunu düşünmektedirler. Sosyal faaliyetler öğrencilerin; özgüvenlerinin arttırmasında, kişiliğin geliştirilmesinde, rahatlatmasında ve motive etmesinde fayda sağladığını, kişilerin hayatına yön vermekte yardımcı olduğunu, sağlığı geliştirdiği, stres atmayı sağladığını belirtilmiştir. Bunun dışında bilgilendirdiği, farklı yerleri görerek öğrenmeyi sağladığı, değişik konular hakkında fikir edindirdiği, insanlar arasında iletişimi güçlendirdiği, birlik ve beraberliğin oluşmasında ve yardımlaşmaya etkisi olmaktadır. Ayrıca ödül alındığında gururlandırması, etkinliklerin okulun tanıtımını sağlaması ve okulu durağanlıktan çıkarması gibi nedenlerin de okula karşı tutumu etkilediği sonucu elde edilmiştir.

Faydalı olduğunu düşünen öğrenciler olduğu gibi yapılan etkinliklerin faydasının olmadığını düşünen öğrenciler de bulunmaktadır. Bu öğrenciler herkese hitap eden bir programın olmaması ve katılımın zorunlu olmasını neden olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca faaliyetlerin zaman kaybı olduğunu ve öncelikli amacın eğitim olması gerektiğini düşünmektedirler.

6.2.Tartışma

Okullar öğrencilerin zamanlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yerlerdir. Bu nedenle öğrencilerin okullarında geçirdikleri zamanın nasıl geçtiği ve öğrenim gördükleri okulları hakkında neler düşündüklerinin belirlenmesi önemli olmaktadır. Lise öğrencilerinin okullarına yönelik geliştirmiş oldukları görüşlerini öğrenmek amacıyla yapılan bu araştırma ile de önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğrenciler okullarını olumlu anlama gelen kelimelerle ifade etmişlerdir. Okul öğrenciler için güven verici bir yer olarak görülmektedir. Bu durum öğrencilerin okula gelirken daha severek gelmelerine etki edeceği söylenebilir. Çünkü insanlar güven duydukları yere daha istekli ve severek gitmek isteyeceklerdir.

Araştırmada öğrencilerin okullarına istekli olarak gittikleri görülmüştür. İstekli gitmelerini sağlayan başlıca nedenlerde ise öğrencilerin hedeflerini/hayallerini gerçekleştirmek istemesi, gelecek kaygısı duyması ve iyi bir meslek/yaşam sahibi olmak istemesi olduğu görülmüştür. Bu bağlamda okulların öğrencilerin geleceklerini şekillendirecek ve ona yön verecek önemli bir yer olarak gördükleri şeklinde yorumlanabilir. Bazı öğrencilerin de okullarını sıkıcı olarak algıladıkları, okul ortamını sevmedikleri ve arkadaş ilişkilerinin nedeniyle okula istekli gitmedikleri görülmüştür. Öğrencilerin okullarını sıkıcı olmalarını düşünmelerine okul ortamında yaşanan olumsuz bir davranışın ya da iletişimsizliğin buna neden oluşturacağı söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin okuldaki zamanlarının çoğunu ders işlemeye dayandırılmaları da okulun sıkıcı olarak algılanmasına neden oluşturabilir.

Öte yandan öğrencilerin okullarına yönelik sahip oldukları duygularının olumlu olduğu ve öğrencilerin okullarında öğrenim görmekten dolayı kendilerini şanslı, mutlu, güvende, ait ve huzurlu hissettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin okullarına yönelik geliştirmiş oldukları olumlu duyguları onların okula yönelik tutumunu, bağlılığını ve okul yaşam kalitesini olumlu olarak etkileyeceği söylenebilir. Aksi durumda okullarına yönelik olumsuz duygu geliştiren öğrencilerin okul tutumu, bağlılığı ve yaşam kalitesinin olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Arastaman da (2006) çalışmasında öğrencilerin okul bağlılığını azaltan nedenleri öğrencinin okulda mutlu olmaması ve öğrencilerin kendilerini okula ait hissetmemesi olduğu sonucunu elde etmiştir.

Öğrencileri derslerin içeriğine yönelik olarak konuların zor olduğu, gereksiz olduğu ve düzeylerine uygun olmadığına yönelik olumsuz ifadeler kullandıkları görülmüştür. Derslerin içeriğine ilişkin belirtilen bu görüşler öğrencilerin ders içerisinde zorlandıkları ve işlenen konuların ne işe yarayacağına yönelik yeterli bilgilendirmenin yapılmadığı yönünde yorumlanabilir. Ayrıca öğretmenlerinin ders işlerken konuları öğrencilerin düzeyine göre işlemediği ve onlar için anlamlı hale gelmesini sağlamada yetersiz kaldıkları da söylenebilir. Bu durum öğrencinin derse olan ilgisinin azalmasına sebep olabilir. Ayrıca zaman içerisinde de bu ilgi okula yönelik ilgiyi de etkileyebilir. Arastamanın (2006) çalışmasında öğretilen konunun öğrencinin ilgisini çekmemesi onun okul bağlılığını etkilediğini belirtmiştir. Zorluğu, gereksiz olması gibi gerekçeler sunulmuştur.

Öğrencilerin öğretmenlerinin öğretim becerisine yönelik derslerde anlatım yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Altındağ da (2015) çalışmasında öğretmenlerin daha çok anlatım yöntemini kullandıklarını belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin çeşitli şekillerde ders işledikleri en çok da ders içerisinde test çözdürdükleri görülmüştür. Ülkemizde uygulanan sınav sisteminin bunda etkisinin olduğu söylenebilir. Bu nedenle öğrencilerin sınavlara hazırlanması onların test çözme alışkanlığını kazanmaları adına öğretmenlerin ders içerisinde de test çözdürmeyi tercih ettikleri söylenebilir. Öğretmenlerin derste proje/performans ödevleri, yazı yazdırma ve öğrencilere konuları sundurma gibi uygulamaları da sıklıkla kullandıkları görülmüştür. Bu bulguya dayanarak öğretmenlerin ders işleme yöntemleri olarak farklı ve yeni uygulamaları kullanmadıkları alışlagelmiş yöntemlerle ders işlemeye devam ettikleri söylenebilir. Oysaki öğretmenlerin farklı yöntem ve tekniklerle ders işlemesi öğrencilerin derse olan ilgisinin artmasında önemli bir etki oluşturabilir. Derse karşı ilgisi artan öğrencinin okula karşı ilgisi de böylece artabilir. Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilerin ilgisini derse çekmek için farklı yöntem ve teknikleri işe koşmaya özen gösterilebilir.

Öğrenciler öğretmenlerin yapmış oldukları değerlendirmelerine ilişkin olarak adil olmadıklarını ve hak edilen notu vermediklerini belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler de bu görüşün aksine öğretmenlerinin adil olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin değerlendirme yaklaşımına ilişkin belirtilen bu görüşler önemli görülmektedir. Çünkü adil değerlendirme yapılmadığını not verirken ayrımcılık yapıldığını düşünen öğrencinin öğretmenine karşı güven ve saygısının azalmasına bunun da zamanla öğrencinin derse olan ilgi ve sevgisinin azalmasına sebep olabilir.

Araştırmada öğretmenlerin öğrencilerine değer verdikleri saptanmıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun bu şekilde düşünceleri önemli bir sonuç olarak görülmektedir. Çünkü değer gören kişi daha mutlu ve değer gördüğü yere kendini daha ait hissedebilecektir. Ayrıca öğrencilerin öğretmenleriyle rahat iletişim kuruyor olmaları ve öğretmenlerinin onlarla ilgilenmeleri de öğrencilerin okula yönelik aitlik ve bağlılık duygusunu da olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir.

Öğrencilerin okul yönetimine yönelik görüşlerinin olumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin okula yönelik görüşlerinin oluşmasında okul yönetiminin de önemli bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda okul yönetimi ile öğrencinin

iletişimi ve etkileşimi ne kadar iyiye öğrencilerin okula yönelik tutumunun iyi olacağı söylenebilir.

Öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinin okula yönelik görüşlerinin oluşmasında önemli bir etkisinin olduğu görülmüştür. Arkadaşlık ilişkilerinin olumlu olması okula yönelik görüşleri olumlu yönde etkilerken olumsuz yönde olması olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle ergenlik dönemine denk gelen lise dönemi arkadaş ilişkileri açısından daha önemli olmaktadır. Bu nedenle okul yönetimi olsun öğretmenler olsun öğrenciler arasında oluşan arkadaş ilişkilerinin olumlu olması yönünde okul içerisinde çalışmalar yapmaları önemli görülmektedir.

Öğrencilerin okulun fiziki ortamını olumlu olarak algıladıkları görülmüştür. Bunun aksi olarak da bazı öğrenciler okullarının bahçesini ve sınıflarını küçük ve yetersiz olarak algılamaktadır. Sınıfların küçük olması, havalandırma ve aydınlatma gibi faktörlerin ders işleme sürecini etkilediği bilinmektedir. Ders işleme sürecinde yaşanan bu durumlar öğrencilerin akademik başarılarının da olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir. Ayrıca teneffüslerde okul bahçelerinde geçirilen zamanların verimli olması da öğrencinin derse motive olarak girmesini sağlayacaktır. Bu nedenle okul, sınıflar ve okul bahçesinin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi önemli görülmektedir. Ayrıca okulların fiziki durumu, okul bahçeleri çok önemli görülmesinde de öğrenciler için önemli olduğu bir kez daha görülmüştür.

Araştırma sonuçları göstermektedir ki, okuldaki tüm faktörlerin öğrencilerin okula yönelik tutumunu olumlu ve olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle öğrenci görüşleri daha çok önemsenmeli ve öğrencilerin görüşlerine daha çok yer verilmelidir.

6.3. Öneriler

Bu kısımda sonuçlar doğrultusunda uygulamaya yönelik olarak ve gelecekte yapılabilecek araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Öğrencilerin okuldan sıkılmaları ve okul ortamını sevmiyor olmalarına yönelik belirtmiş oldukları görüşleri doğrultusunda İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, velilerin iş birliği içerisinde bulunarak okulların daha sevilir hale getirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Çünkü okulların sevilerek ve istenilerek gelinen yerler olması orada geçirilen zamanın da etkili ve verimli olmasında etkisi olduğu bilinmektedir. Ayrıca okuldan sıkılmalarının ve okul ortamını sevmiyor olmalarının nedenleri daha kapsamlı araştırılabilir.
2. Öğrencilerin okullarına yönelik sahip oldukları olumsuz görüşlerinin azaltmak amacıyla okul içerisinde çeşitli etkinlikler yapılarak öğrencilerin okul içerisindeki bağlılığı artırılarak olumlu duygular oluşturmaları sağlanabilir.
3. Konuların zorluğundan dolayı daha yalın bir anlatım yapılabilir ve konuların anlaşılır olması için farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılabilir.
4. Ders içerisinde düz anlatım (takrir) yöntemi yerine farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması, öğrencilerin derste aktif olabilmesi için önemli görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri kullanmalarının önemi konusunda bilgilendirmeli ve öğretmenlerin eksik olduğu konularda tamamlamak adına gerekli hizmet içi eğitimler sunulmalıdır.
5. Öğretmenler dersi öğrenciler için ilgi çekici hale getirmeli ve öğrencilerin dikkatini çekmek adına çeşitli materyaller kullanmaya özen göstermelidir. Ayrıca derslerde daha çok araç gereç kullanmaları konusunda öğretmenler bilgilendirilmelidir.
6. Öğretmenler okulda sadece bilgi aktarımı yapan bireyler değildir. Aynı zamanda öğrenci ile sürekli iletişim halinde olan ve onları dinleyen onlara değer veren kişiler olmalıdırlar. Öğrencilerin psikolojik yönüne de hitap edebilmelidir. Bu nedenle öğretmenlere iletişim becerileri açısından gerekli

hizmet içi eğitim faaliyetleri sunulmalıdır. Ayrıca hizmet öncesinde üniversite düzeyinde öğretmen adaylarına da öğretmenlerin iletişim becerileri hakkında bilgilendirmeler arttırılabilir.

7. Okul kuralları belirlenirken öğrencilerin görüşleri alınarak hazırlanmalıdır. Çünkü kurallar belirlenirken görüşleri alınan öğrenciler kuralları daha çok benimseyecektir. Ayrıca kuralların açık, anlaşılır olmasına ve uygulama sırasında öğrenci arasında ayrımcılık olmamasına dikkat edilmeli ve adil olunmalıdır.
8. Okul yöneticileri öğrencilerin sorunlarını dinlemeli ve sorunları için çözümler üretmelidir. Ayrıca öğrencilere değer vermeli ve onlarla sürekli iletişim halinde olmalıdır. Bu sayede öğrencilerin okula yönelik olumlu duyguları da gelişmeye başlayacaktır.
9. Öğrencilerin teneffüslerde vakitlerini geçirdikleri yer olan bahçelerinin düzenlenmesi, temizlenmesi için okul yöneticilerinin gerekli çalışmaları yapması gerekmektedir. Ayrıca sınıfların düzenlenmesi ve eğitim için uygun ortamların oluşturulması konusunda da özen gösterilmelidir.
10. Öğrencilerin birçok açıdan gelişmelerine fırsat veren sosyal etkinliklerin daha çok uygulanması ve katılımın daha çok olması sağlanmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışma ilkökul ve ortaokul düzeyindeki okullarda da yapılabilir.
2. Sadece merkez okullarının temele alındığı bu çalışma ilçe okulları dahil edilerek genişletilebilir.
3. Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri de alınarak yeni bir çalışma yapılabilir.
4. Bu çalışmada elde edilen nedenler daha derinlemesine olarak araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Acar, E.F. (2010). Sınıf Öğretmenliği Programından Mezun Olan Öğretmenlerin Türkçe Dersine İlişkin Yeterliklerinin Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 89-115. <http://dergipark.gov.tr/tebd/issue/26105/275049> adresinden 29.12.2018 tarihinde alınmıştır.

Adıgüzel, A. (2012). Okula ilişkin tutum ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(40), 30-45.

Adıgüzel, A. ve Karadaş, H. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarının devamsızlık ve okul başarıları arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yüz Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 49-66.

Adıyaman, Y.Z. (2008). *İlköğretim Okullarında, Öğretmenin Kullandığı Yöntem, Teknik Ve Etkinliklerin, Öğrencilerin Derse Katılımına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361.

Akcan, M. (2016). *Sümer'de Eğitim*. https://www.papiroom.net/495756575656_sumerlerde-egitim sayfasından erişilmiştir.

Akçadağ, T. (2018). *İyi öğretmen doğru okul*. Ankara: Anı.

Akkaya, E. (2012). *Ortaöğretim öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve ideal okul algılarının metafor yoluyla analiz*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Aktaş, G. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları öğretmen yakınlığı ile güdülenme düzeyleri arasındaki ilişki: İstanbul ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Aktuğ, T. (2006). *Ergenlerde akran baskısı ve benlik saygısının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

Alıcı, D. (2013). Okula yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlilik ve geçerlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 38 (168), 318-331.

Altındağ, M. (2015). *İlköğretim okullarında okul yaşamının niteliği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Arabacı, İ. B. (2010). Ortaöğretim okullarında sağlık hizmetlerinin yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi (Elazığ ili örneği). *Eğitim ve Bilim*, 35 (158), 101-114.

Arastaman, G. (2009). Lise birinci sınıf öğrencilerinin okula bağlılık (schoolengagement) durumlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 102-112.

Arastaman, G. (2006). *Ankara ili lise birinci sınıf öğrencilerinin okula bağlılık durumlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Argon, T. ve Yılmaz, D.Ç. (2016). Lise öğrencilerinin akran ilişkileri algıları ile okula ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5 (28), 250-258.

Arslan, M.C. (2012). *İlköğretim okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranışlarının öğretmen motivasyonu ve öğrenci başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Avcı, A.A. (2009). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin arkadaş ilişkileri ve cinsiyete göre öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar (mecazlar) yardımıyla analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Aygün, M. (2014). *Öğrencilerin yaşam amaçlarıyla gelecek kaygısı arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Ayğar, B.B. ve Kaya, A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin okul aidiyet duygusu ile okul temelli yalnızlık arasındaki ilişkide okul ikliminin aracılık rolü. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 14-27. DOI: 10.19160/5000201389.

Aypay, A. ve Eryılmaz, A. (2011). Lise öğrencilerinin derse katılmaya motive olmaları ile okul tükenmişliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 26 – 44.

Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82. DOI: 10.1501/Egifak_0000000097.

Barın, T.B. (2009). *Orta öğretim kurumlarındaki kimya öğretmenlerinin kimya öğretimindeki sorunlarının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre tespiti (Erzurum ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Bilgiç, S. (2009). *İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi algısının arkadaşlara bağlılık ve empatik sınıf atmosferi değişkenleriyle ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Bilgin, O. (2011). *Ergenlerde özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18. Baskı). Ankara: Pegem.

Ceyhan, A.A. ve Ceyhan, E. (2009). Etkili sınıf ortamı: Sınıf yönetimi. Y. Özbay ve S. Erkan (Ed.). *Eğitim psikolojisi* (2. Baskı)(s.408-445). Ankara: Pegem.

Cohen, J., McCabe, E.M., Michelli, N.M. and Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *Teachers College Record*, 111(1), 180–213.

Coşkun, Y. ve Altay, C. (2009). Lise öğrencilerinde yabancılaşma ve benlik algısı ilişkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 41-56.

Çakır, T. (2006). John Dewey'in eğitim felsefesi bağlamında "eğitim hakkı" ve günümüz eğitim sistemine eleştirel bir bakış. *Kaygı/ Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi*, 6, 30-33.

Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt, T. ve Kandemir, M. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin zorbalık statülerinin okul iklimi, prososyal davranışlar, temel ihtiyaçlar ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(60), 555-576.

Çalık, T. ve Kurt, T. (2010). Okul iklimi ölçeğinin (OİÖ) geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35 (157), 167-180.

Çelik, F. (2005). *Orta öğretim öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Çınkır, Ş. ve Kepenekci, Y.K. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34, 236-253.

Çınkır, Ş. (2004). Okulda etkili öğretmen-öğrenci ilişkisinin yönetimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 161.

https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/161/cinkir.htm sayfasından erişilmiştir.

Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2006). Ortaöğretim kurumlarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 121-136.

Demir, A. (1990). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve bazı değişkenlerin uyum düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Demir, C.E. (2007). Metaphors as a reflection of middleschoolstudents' perception of school: A crossculturalanalysis. *Educational Researchand Evaluation*, 13(2), 89-107.

Demir, N.Ö., Baran, A.G. ve Ulusoy, D. (2005). Türkiye'de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örnekleme. *Bilig*, 32, 83-108.

Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya* (22. Baskı). Ankara: Pegem.

Demirel, Ö. (2007). *Öğretimde planlama ve değerlendirme öğretme sanatı* (11. Baskı). Ankara: Pegem.

Dilekmen, M. ve Ada, Ş. (2005). Öğrenmede güdülenme. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 113-123.

Dindar, M.M. (2008). *Farklı ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin okul iklimi algılarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Doğan, S. (2014). Eğitimin işlevleri. C. T. Uğurlu (Ed.). *Eğitim bilimine giriş* (s.27-41). Ankara: Eğiten Kitap. <https://www.researchgate.net/publication/264083976> sayfasından erişilmiştir.

Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25, 63-74.

Dönmez, Ş. (2016). *Ortaokul öğrencilerinde okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Döş, İ. (2013). Mutlu okul. *Eğitim ve Bilim*, 38 (170), 265-280.

Durmaz, A. (2008). *Liselerde okul yaşam kalitesi (Kırklareli ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

Erdönmez, İ.M.Ö. (2007). İlköğretim okul bahçelerinde peyzaj tasarım normları. *İstanbul Orman Fakültesi Dergisi*, 1(57), 108-120.

Erduran, A. ve Tataroğlu, B. (2009). Eğitimde Etkileşimli Tahta Kullanımına İlişkin Fen ve Matematik Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması. *9th International Educational Technology Conference (IETC2009)*, Ankara.

Ereş, F. (2014). Lise öğrencilerinin okuldan kaçma nedenlerinin değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi(GEFAD)/GUJGEF*, 34(3), 321-336.

ERG (Eğitim Reformu Girişimi) (2016). Çocukların Gözünden Okulda Yaşam Araştırma Raporu. <http://www.egitimreformugirisimi.org/cocuklarin-gozunden-okulda-yasam-arastirma-raporu-ve-politika-onerileri/> sayfasından erişilmiştir.

Ergene, T. (2009). Psikososyal gelişim. Y. Özbay, S. Erkan (Ed.). *Eğitim psikolojisi* (2. Baskı)(s.101-129). Ankara: Pegem.

Ertürk, S. (1975). *Eğitimde program geliştirme* (2. Baskı). Ankara.

Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme* (3. Baskı). Ankara: Pegem.

Göksoy, S. (2017). Okulların altyapı yeterliliği. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 9-15.

Gelbal, S. ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135–145.

Genç, S.Z. (2016). *Eğitim sürecinde aile okul ve toplum*. Ankara: Pegem.

Görkem, D. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal etkinliklere katılma durumlarının akademik başarılarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Hamamcı, Z. (2009). Öğrenmede güncel konular. Y. Özbay, S. Erkan (Ed.). *Eğitim psikolojisi* (2. Baskı)(s. 408-445). Ankara: Pegem,

Hayırsever, F. ve Kısakürek, M.A. (2014). Sosyal bilgiler ders kitabının, ilköğretim programında kazandırılması hedeflenen beceriler açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 4(8), 23-42.

Hazer, Ö. (2013). *Çoklu zekâ destekli işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin 6. sınıf öğrencilerinin matematik dersi olasılık ve istatistik konusundaki başarılarına ve performanslarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Hoşgörür, V. ve Polat, M. (2015). Ortaokul öğrencilerinin okula devamsızlık nedenleri (Söke İlçesi Örneği). *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 25-42.

İlğan, A., Yapar, B. ve Oğuz, E. (2013). Okul yaşam kalitesine ilişkin algı ile akademik motivasyon düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Menderes İlçesi Örneği). *Abant İzzet Baysal Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 157-176.

Kalaycı, H. ve Özdemir, M. (2013). Lise öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin algılarının okul bağlılıkları üzerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 293-315.

Kalaycı, N. (2001). *Sosyal bilgilerde problem çözme ve uygulamalar* (Birinci Baskı). Ankara: Gazi Kitapevi.

Kalaycı, N. (2005). İlköğretim okulu öğrencileri okullarında hangi durumları problem olarak algılamaktadır? *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 42, 167-193.

Kalaycı, N. (2014, 28 Eylül). Eğitim ortamlarını tasarlamak, geleceği tasarlamaktır. *Aljazeera Turk*. <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/egitim-ortamlarini-tasarlamak-gelecegi-tasarlamaktir> sayfasından erişilmiştir.

Karakaya, V. (2012). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan eğitsel ve sosyal kulüplerin amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, Kars.

Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (16. Baskı). Ankara: Nobel.

Katıtaş, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde okula yabancılaşma ve okulu bırakma eğilimi (Şanlıurfa ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.

Kaya, C. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Kesici, A.E. ve Türkoğlu, A. (2012). Ortaöğretim kurumlarının okul yaşam kalitesi düzeyi ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 149-162.

Kızılay, M. (2008). *İlköğretim okullarında ikinci kademe öğrencilerin okula bağlılık durumlarına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Kızıldağ, S., Demirtaş-Zorbaz, S. ve Zorbaz, O. (2017). Lise öğrencilerinde okul bağlılığı. *Eğitim ve Bilim*, 42 (189), 107-119. DOI: 10.15390/EB.2017.6740.

Koca, S.H. ve Şahin, A.İ. (2006). Orta öğretim öğrencilerinin matematik ve fencerslerine yönelik olumsuz tutumlarının nedenleri. *Eurasian Journal of Educational Research*, 23, 137-147.

Kong, C. (2006). Classroom Learning Experiences and Students Perceptions of Quality of School Life. "School Improvement and university-school Partnership" Conferene, *Quality School Improvement Project, Hong Kong Institute of Educational Research*, The Chinese University of Hong Kong.

Korucu, A., Usta, E. ve Toraman, L. (2016). Ortaokul öğrencilerinin etkileşimli tahta kullanımına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 690-717. Doi: 10.14686/buefad.v5i3.5000195158.

Köprübaşı, R. (2014). *Yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre ortaöğretimdeki sosyal etkinliklerin işlevselliğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Küçükahmet, L. (2009). *Öğretimde planlama ve değerlendirme* (24. Baskı). Ankara: Nobel.

Küslü, F. (2015). *Bilgisayar destekli matematik öğretiminin 8. sınıf öğrencilerinin prizmalar konusundaki başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Marul, O. (2014). *Okullardaki öğretim ortamının liselerdeki öğrenci memnuniyetine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Memnun, D.S. ve Akkaya, R. (2010). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin matematik dersi hakkındaki düşünceleri. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 3 (2), 100-117.

Mengi, S. (2011). *Ortaöğretim 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin sosyal destek ve özyeterlik düzeylerinin okula bağlılıkları ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

MEB, İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği (2010, 17 Nisan). Resmi Gazete (Sayı: 27555).

MEB, 2015-2016 okullar ve diğer kurumlar. <http://www.meb.gov.tr/baglantilar/okullar/index.php?ILKODU=81&ILCEKODU=1> sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Temel Kanunu (1973, 24 Haziran). Resmi Gazete (Sayı : 14574). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> sayfasından erişilmiştir.

MEB, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2013, 7 Eylül). Resmi Gazete (Sayı: 28758).

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.18812&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=orta%F6%F0retim> sayfasından erişilmiştir.

Meb (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri* (2017). Ankara: *Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü*.

Mok, M., Flynn, M. (1997). Does school size effect quality of school life? *Issue in Educational Research*, 7(1), 69-86.

Mok, M. and Flynn, M. (2002). Determinants of students' quality of school life: apath model. *Learning Environments Research*, 5, 275–300.

Moore, K.D. (t.y.). *Öğretim Becerileri*. (N. Kaya, çev.).

Mursal, E. (2005). *İlköğretim I. kademe 5. sınıf öğrencilerinin sınıf içerisinde istenmeyen davranışlar göstermesine neden olan öğretmen davranışlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Nalçacı, A. ve Bektaş, F. (2012). Öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(1), 239-258.

Numanoğlu, G. (1999). Bilgi toplumu-egitim-yeni kimlikler-2. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1), 341-350. DOI: 10.1501/Egifak_0000001170 .

Okutan, M. (2003). Okul müdürlerinin idari davranışları. *Milli Eğitim Dergisi*, 157. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/milli_egitim_dergisi/157/okutan.htm sayfasından erişilmiştir.

Olçay, A. ve Döş, İ. (2009). Ortaöğretimde başarıyı olumsuz etkileyen unsurların öğrenci boyutuyla tespitine yönelik bir uygulama. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 131-155.

Özçelik, A. (2007). *İşbirliğine dayalı öğrenmenin fen bilgisi dersinde başarı, tutum ve kalıcı öğrenmeye etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Özçelik, D.A. (2010). *Eğitim programları ve öğretim (genel öğretim yöntemi) (2. Baskı)*. Ankara: Pegem.

Özden, E.S. (2006). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin sosyal ve duygusal uyumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Özdemir, M. ve Kalaycı, H. (2013). Okul bağlılığı ve metaforik okul algısı üzerine bir inceleme: Çankırı ili örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2125-2137.

Özdemir, M. (2012). Lise öğrencilerinin metaforik okul algılarının çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 96-109.

Özdemir, M. (2017). Sosyal adalet liderliği, okula yönelik tutum ve okul bağlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42 (191), 267-281. DOI: 10.15390/EB.2017.6281.

Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E. ve Erkan, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 213-224.

Özdemir, S., Yalın, H.İ. ve Sezgin, F. (2008). *Eğitim bilimine giriş (6.Baskı)*. Ankara: Nobel.

Özen, H., Güleş, H. ve Aypay, A. (2012) İlköğretim okulu öğrencilerinin okula, aileye ve sosyal çevreye ilişkin değer yargıları. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 3(6), 51-74

Özgök, A. (2013). *Ortaokul öğrencilerinde okula aidiyet duygusunun arkadaşlara bağlılık düzeyinin ve empatik sınıf atmosferi algısının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 55, 459-496.

Sağ, V. (2003). Toplumsal değişim ve eğitim üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 11-25.

Salman, Ş. (2013). *Fatih Projesi kapsamında yer alan öğretmen ve öğrencilerin projeden beklentileri ve bilişim teknolojileri kullanımına karşı algıları üzerine bir araştırma: İstanbul Bağcılar Dr. Kemal Naci Ekşi Anadolu Lisesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Saraç, K. (2015). *Okul ikliminin ortaokul öğrencilerinin algılarına göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Sarı, M. (2006). Okul Yaşam Kalitesi: Tanımı değişkenleri ve ölçülmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (32), 139–151.

Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: düşük ve yüksek okul yaşam kalitesine sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Sarı, M. ve Cenkseven, F. (2008). İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve benlik kavramı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-16

Sarı, M., Ötünç, E.ve Erceylan, H. (2007). Liselerde okul yaşam kalitesi: Adana ili örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50, 297-320.

Schlechty, P.C. (2005). *Okulu yeniden kurmak*. (Y. Özden, Çev.). Ankara: Nobel.

Sönmez, V. (2009). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Anı.

Şahan, K. (2008). *Algılanan öğretmen kabul-reddinin, benlik algısı, okul tutumu ve akademik başarı üzerindeki rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Şanlı, Ö., Altun, M. ve Tan, Ç. (2015). Okula devamsızlık yapan öğrencilerin devamsızlık sebeplerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (55), 161-177.

Şimşek, H. ve Şahin, S. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri (Şanlıurfa İli Örneği). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (2), 41-72.

Şişman, M., Güleş, H. ve Dönmez, A. (2010). Demokratik bir okul kültürü için yeterlilikler çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 167-182.

Taşdemir, M. (2007). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel.

Taşkaya, S. M. ve Bal, T. (2009). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 173-185.

Tekbıyık, A. (2006). Lise fizik I ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 441- 446.

Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi* (4. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi. <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/150.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Turan, M.E. (2013). *Ergenlerde kariyer ve yetenek gelişimi öz yeterliğinin, üstbilişsel farkındalık, yaşam doyumu ve algılanan arkadaş sosyal desteği ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Türel, Y.K. (2008). *Öğrenme nesnelere ile zenginleştirilmiş öğretim ortamlarının öğrenci başarıları tutumları ve motivasyonları üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Türk, E. (2015). Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. ogm.meb.gov.tr/meb_iys.../13153013_TES_ve_ORTAYYRETYM_son10_2.pdf sayfasından erişilmiştir.

Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekan. *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/153-154/uludag.htm sayfasından erişilmiştir.

Ulusoy, K. (2009). Lise öğrencilerinin tarih dersinin işlenişi ile ilgili düşünceleri (Ankara Örneği). *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 417-434.

Ünal, H. ve Çukur, C.Ş. (2011). Okula bağlılık, okulda uygulanan disiplin teknikleri ve okulda mağdurluğun lise öğrencilerinin sapkın davranışları üzerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 547-570.

Ünüvar, A. (2003). *Çok yönlü algılanan sosyal desteğin 15-18 yaş arası lise öğrencilerinin problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Varış, F. (1988). *Eğitimde program geliştirme teori ve teknikler* (4. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi.

Yalın, H.İ. (2010). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (23. Baskı). Ankara: Nobel.

Yazıcı, H. (2009). Motivasyon. Y. Özbay, S. Erkan (Ed.). *Eğitim psikolojisi* (2. Baskı)(s.379-405). Ankara: Pegem.

Yeşilyaprak, B. (2010). *Eğitimde rehberlik hizmetleri* (19. Baskı). Ankara: Nobel.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin.

Yıldırım, İ. (2006). Akademik başarının yordayıcısı olarak gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 258-267.

Yılmaz, K. (2005). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 1-13.

Yolak, R.S. (2016). *Ergenlerin öğretmen davranışı algısı ve öğretmen davranışlarının öğrencilerin hayatları üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Willingham, D.T. (2009). *Çocuklar okulu neden sevmeyiz?* (İ. Katırcı, Çev.). İstanbul: İthaki.

EKLER

EK1. Araştırma İzni

T.C.
DÜZCE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 10240236-605.99-E.5246746
Konu : Araştırma İzni

10.05.2016

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı
Konuralp Yerleşkesi 81620 DÜZCE

- İlgi : a) 10.05.2016 tarihli ve 10240236-605.99-E.5223430 sayılı Valilik Oluru.
b) 19.04.2016 tarihli ve 57909333/100/E.10340 sayılı yazınız.
c) 07.03.2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı (2012/13) Genelge.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi tezli yüksek lisans programı öğrencisi Meryem YÜKSEL'in Yrd.Doç.Dr. Fahriye HAYIRSEVER danışmanlığında ilgi (b) yazı ekinde bulunan "Lise Öğrencilerinin Okullarına ve Yükseköğretime Yönelik Görüşleri ve Bu Görüşlerin Nedenlerinin Analizi (Düzce İli Örneği)" konulu araştırmasına veri sağlamak amacıyla Düzce Fen Lisesi, Düzce Turgut Özal Anadolu Lisesi, Düzce Merkez Anadolu Lisesi, Cumhuriyet Anadolu Lisesi, Düzce Mevlana Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Düzce Borsa İstanbul Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Düzce Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Düzce Güzel Sanatlar Lisesi'nde öğrenim gören yetmiş öğrenciye uygulamaya yönelik izin talebinin uygun görüldüğüne dair, ilgi (a) makam onayı ekte gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Turan ŞAHİN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Valilik Oluru ve Ekleri (5 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza

Ash ile Açılır.

11 Mayıs 2016

Hikmet ALTINIŞIK
V.H.K.I.

Valilik Hizmet Binası D Blok Merkez DÜZCE
Elektronik Ağ: www.duzcemeb.gov.tr
e-posta: istatistik81@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Remziye ÇETİN V.H.K.I.
Tel: (0 380) 524 13 80
Faks: (0 380) 524 13 83

EK 2: Öğrenci Görüşme Formu

Meryem YÜKSEL

Yüksek Lisans Tez- Öğrenci Görüşme Formu

Sevgili Öğrenci,

Bu görüşme formu ile öğrenim görmekte olduğunuz okulunuza yönelik görüşlerinizi belirlemek amaçlanmıştır.

Görüşme Formunda yer alan sorulara vereceğiniz cevaplar, sadece yüksek lisans tezi amacıyla kullanılacak, araştırma dışında herhangi başka bir amaç için kullanılmayacaktır. İsimleriniz gizli tutulacaktır.

Görüşme Formu "Kişisel Bilgiler" ve "Okula İlişkin Görüşler" ve "Genel Değerlendirme" olmak üzere dört bölüme ayrılmıştır.

Sizlerle yapılacak görüşmelerin amacına ulaşabilmesi, vereceğiniz samimi cevaplara bağlıdır.

Katkılarınız için teşekkür eder, başarılar dilerim.

Meryem YÜKSEL
Yüksek Lisans Öğrencisi
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fahriye HAYIRSEVER
Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

BÖLÜM I Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyet:	☐ Kız ☐ Erkek
2. Yaş:	
3. Okul Türü:	
4. Sınıf Düzeyi:	☐ 3
5. Akademik Başarı Ortalaması:	
6. Yaşadığınız Bölge	1. ☐ İl Merkezi 2. ☐ İlçe 3. ☐ Kasaba 4. ☐ Köy
7. Annenizin Eğitim Durumu	1. ☐ Okuryazar değil 2. ☐ Okuryazar 3. ☐ İlkokul mezunu 4. ☐ Ortaokul mezunu 5. ☐ Lise mezunu 6. ☐ Üniversite mezunu 7. ☐ Lisan Üstü Mezunu (Yüksek lisans, Doktora)
8. Annenizin Mesleği	1. ☐ Memur 2. ☐ İşçi 3. ☐ Serbest Meslek (lütfen belirtiniz):..... 4. ☐ Emekli 5. ☐ Ev Hanımı 6. ☐ Diğer (lütfen belirtiniz):.....
9. Babanızın Eğitim Durumu:	1. ☐ Okuryazar değil 2. ☐ Okur yazar 3. ☐ İlkokul mezunu 4. ☐ Ortaokul mezunu 5. ☐ Lise mezunu 6. ☐ Üniversite mezunu 7. ☐ Lisan Üstü Mezunu (Yüksek lisans, Doktora)
10. Babanızın Mesleği:	1. ☐ Memur 2. ☐ İşçi 3. ☐ Serbest Meslek (lütfen belirtiniz):..... 4. ☐ Emekli 5. ☐ İşsiz 6. ☐ Diğer (lütfen belirtiniz):.....

BÖLÜM II

OKULA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

A. Okullarına Yönelik Genel Görüşler

a) Okulla İlgili Duygular

1. Okula isteyerek mi geliyorsun? Hayır ise neden? Başka okula gitmek ister miydin?
2. Kendini okulda kendini nasıl hissediyorsun? (ait, özgür, güvende, şanslı vb.)

b) Okula Bağlılık

3. Okulu bırakmayı hiç düşündün mü? Evet ise, Neden?
4. Okulda devamsızlık yapıyor musun? Evet ise, Neden?

c) Okul Ortamı

5. Okullarınızda sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler etkinlikler var mı? Varsa nelerdir? Bu faaliyetler hakkında ne düşünüyorsun? (kulüpler vb. ve işleyişleri)
6. Okulunuzun, sınıfınızın ve okul bahçesinin fiziki ortamı ile ilgili ne düşünüyorsun? Okul ortamı okula yönelik görüşlerini etkiliyor mu?

B. Okul Yönetimine Yönelik Görüşler

7. Okul yönetimi ve uygulamaları hakkında ne düşünüyorsun?
8. Okul kuralları hakkında ne düşünüyorsun?
9. Okul yönetiminin uygulamalarının / davranışlarının okula karşı tutumuna nasıl bir etkisi var?
10. Okulla ilgili bir sorunun olduğunda okul yönetimiyle rahatlıkla iletişim kurabiliyor musun?

C. Derslerine Yönelik Görüşler

c) İçerik

11. Derslerinizin içeriği (konular) hakkında ne düşünüyorsunuz?
12. Derslerinizin içeriği ilginizi çekiyor mu? Neden?
13. Derslerinizin içeriğindüzeyi hakkında ne düşünüyorsun (size uygun mu?)

d) Öğrenme Öğretme Süreci

14. Öğretmenlerinizin ders işleyişi hakkında ne düşünüyorsunuz?
15. Öğretmenleriniz ders süresince ne tür uygulamalar yapıyor? (Farklı öğretim yöntem, teknik, etkinlik vb) Bu uygulamalar hakkında ne düşünüyorsunuz? Etkili ve keyifli olduğunu düşünüyor musun?
16. Öğrendiğiniz kuramsal bilgilere yönelik uygulamalar(deneyler, projeler, ödevler vb.) yapıyor mu?
17. Derslerinizi sıkıcı buluyor musun?

e) Değerlendirme

18. Başarının değerlendirilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
19. Sınavlar, ödevler vb. değerlendirmeler gerçek başarıınızı ölçmekte midir? Taraflı değerlendirme yapıldığını düşünüyor musun?

D. Öğretmenlerine Yönelik Görüşler

20. Öğretmenlerinizin sizlere değer verdiğini düşünüyor musun? Sana değer verdiğini nasıl anlarsın?
21. Öğretmenlerinizle ders içinde ve ders dışında iletişiminiz nasıl?
22. Herhangi bir sorun yaşadığınızda öğretmenleriniz size yönelik nasıl bir davranış sergiliyor?

Meryem YÜKSEL

Yüksek Lisans Tez- Öğrenci Görüşme Formu

23. Öğretmenleriniz sınıfta sizlere karşı eşit ve saygılı davranıyor mu?

E. Arkadaşlarına Yönelik Görüşler

24. Arkadaşlarıyla ilişkilerinnası? (Ders içinde ve ders dışında) Nedeni neler olabilir?

25. Birbiriniz için önemli olduğunu düşünüyor musun?

26. Derslerde görüşlerini rahatlıkla dile getirmende veya getirememende arkadaşlarının etkisi var mıdır? (olumlu veya olumsuz)

27. Arkadaşlarıyla ilişkin (olumlu veya olumsuz) okula yönelik görüşlerini etkiliyor mu? (Okula gelmesinde arkadaşları ile ilişkisinin bir etkisi var mı?)

BÖLÜM IV
GENEL DEĞERLENDİRME

Tüm görüşlerinizi göz önüne aldığımızda;

28. Okula ilişkin görüşlerini etki eden en önemli faktör/faktörler nedir?

29. Okul ile ilgili bir kelime ya da bir cümle söyler misin?

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Meryem Yüksel

